ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 8 ΤΗΛ. 30:461 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 17 ΙΟΥΛΙΟΥ 1937

ΕΦΗΜΕΡΑ

ΔΙΛΗΜΜΑ

Προχτές, συζητῶντας μ' ἕνα γνωστό μου, ὑποστήριζα πώς ὑπάρχει κάποιο τίμημα ἐξαγορᾶς τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας. Τότε ὁ φίλος μου μοῦ ἔθεσε τὸ παρακάτω δίλημμα :

— Ξεκινῶ ἀπὸ μιὰ φανταστική προϋπόθεση: ἄς παραδεχτοῦμε πώς αὐτὸ ποὺ λέμε «ὑπέρτατη δύναμη», ἔρχεται ξάφνου ἐδῶ, στὸ παραλιακὸ αὐτὸ κέντρο ποὺ πίνουμε ἔτσι ἥσυχα τὴ μπύρα μάς, θρονιάζεται σ' ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ ἄδειο κάθισμα καὶ σοῦ λέει :

«Ἄνθρωπέ μου, κατάλαβα τὸ πόσο ἄδικα φέρθηκα ὡς τὰ σήμερα ἀπέναντι σ' ἐσένα καὶ τοὺς ὁμοίους σου. Παραδέχουμε πιά, πώς ὅλα τὰ παραπονέματά σας γιὰ τὶς ἀτέλειες τῆς δημιουργίας μου εἶναι σωστά. Ναί, δὲ φέρθηκα καθόλου καλὰ στ' ἀνθρώπινο γένος σας. Ἄλλο δὲ σᾶς ἔδωσα ἀπὸ μιζέριες, πόνους, ἀρρώστειες, λιμοὺς καὶ καταποντισμούς. Μεγάλο στάθηκε τὸ φταίξιμό μου. Ὅμως ἤρθα τώρα νὰ τὸ ἐπανορθώσω. Γιὰ ἐκτελεστὴ τῶν βουλῶν μου διάλεξα ἐσένα. Θὰ σοῦ δώσω τὴν ἱκανότητα νὰ ξερριζώσεις τὸ μῖσος ἀπὸ τὶς καρδιὲς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε πιὰ πόλεμοι, οὔτε φονοι. Ἡ ἀγάπη θὰ βασιλέψει κυρίαρχη πάνω σ' ὅλη τὴ γῆ, ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ ὄντα. Θὰ κοιμόσαστε ἀγκαλιὰ μὲ τὴν τίγρη καὶ τὰ παιδάκια θὰ παίζουν μὲ τοὺς καρχαρίες στὶς ἀμμουδιές. Μήτε πιὰ δάκρυα, μήτε λιγμοί, μήτε βόγγοι. Θὰ σβύσω ὡς καὶ τὴν ἀνάμνηση τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ πόνου ἀπ' τὶς ψυχές σας. Οἱ καρποὶ θὰ ὡριμάζουν ὅλο τὸ χρόνο καὶ τὰ λουλούδια θ' ἀνθίζουν σ' ὅλες τὶς ἐποχές. Τὰ κουνούπια, τὶς μυῖγες, τοὺς ψύλλους κι' ὅλα τ' ἀποδέλοιπα ὀχληρὰ ἔντομα θὰ τὰ κάνω ὡραῖες πεταλοῦδες, ποὺ τὰ φτερά τους θὰ ἰριδίζουν στὸ φῶς.

»Γιὰ νὰ γίνουν ὅμως ὅλα αὐτά, μοῦ χρειάζεται μιὰ θυσία. Μιὰ ἀσήμαντη ἀνάλογα θυσία: οἱ ζωὲς ἑνὸς ἑκατομμυρίου συνανθρώπων σου. Γιὰ τὸ γιατὶ σοῦ λέγω μονάχα τόσο: Τίποτα μέσα στὸ σύμπαν δὲ γίνεται δίχως ἐξαγορά: Τέτοιος ὁ νόμος. Δὲ μπορεῖ νὰ μὴν παραδεχτεῖς, πώς μπροστὰ στὰ δισεκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν ἐπάνω στὴ γῆ, τὲ μιὰ μόνη γενιά, τὸ τίμημα δὲν εἶναι ἀκοιβό. Μὴ βιαστεῖς νὰ μ' ἀποκριθεῖς «ποτέ», ποὶν ἀκούσεις μὲ ποιὸ ὡραῖο τρόπο θὰ τοὺς ξεκάνεις. Δὲν ποόκειται νὰ τοὺς κόψεις τὰ λαρύγγιά τους ὡσὰν τοὺς χοίρους στὰ σφαγεῖα. Θὰ σοῦ προσφέρω κάποιο πιὸ «πολιτισμένο» μέσο. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ ἠλεκτοικὸ κουμπί, ποὺ εἶναι στὸν τοῖχο, στὴν εἴσοδο τοῦ κέντοου ποὺ καθόμαστε; Ἔ, λοιπόν, θὰ τεντώσεις τὸ μικοὸ δαχτυλάκι σου, θὰ τ' ἀκουμπήσεις ἐπάνω στὴ λευκὴ φιλντισένια οόγα τοῦ, θὰ τὸ πιέσεις ἐλαφρὰ σὰ χάδι.... καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ στὰ τέσσερα σημεῖα τῆς γῆς τὸ «ἐξιλαστήριο» ἐτοῦτο ἕνα ἑκατομμύριο τῶν συνανθοώπων σου, θἄνει πεθάνει, χωρὶς νἄχεις ἀκούσει ἐσὺ καμμιὰ οἰμωγὴ, κανένα ρόγχο. Γιὰ νὰ σὲ διευκολύνω στὴν ἀπόφαση ποὺ θὰ πάρεις, σοῦ δίνω τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιρέσεις τοὺς ὅσους ἀγαπᾶς, ἀκόμα κι' ἐκείνους ποὺ ἁπλῶς κάποτε γνώρισες. Ὅλα τὰ «θύματα» θὰ σοῦ εἶναι λοιπὸν ἄγνωστα. Μὴ νομίσεις ὅμως πώς θ' ἀνήκουν στὸ κατακάθι τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Στὴν τύχη θὰ γίνει ἡ ἐκλογή. Καλοὶ καὶ κακοί, ἠλίθιοι κι' ἐξαίσια πνεύματα, ἀνάπηροι κι' ὡραῖοι ἔφηβοι, γέροι μὰ καὶ βοέφη. Ὅλες οἱ ἡλικίες, ὅλη ἡ ἀνθοώπινη γκάμα,

»Μὴ μοῦ ἀπαντήσεις ἀμέσως ἔχεις τρία λεφτὰ καιρὸ γιὰ νὰ σκεφτεῖς καὶ ν' ἀποφασίσεις. Σοῦ προσθέτω ὅμως καὶ τοῦτο: περάσαν τὰ τρία αὐτὰ λεφτὰ δίχως νὰ πατήσεις ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ ἠλεχτοικὸ κουμπί; τετέλεσται' σὲ κανέναν ἄλλον ἄνθοωπο δὲ θὰ προτείνω πιὰ ποτὲ, εἰς τοὺς αἰώνας τοὺς ἅπαντας, τὸ ἴδιο πρᾶμα. Θὰ φύγω ἀπὸ τὴ γῆ σας γιὰ νὰ μήν ξαναγυρίσω. Ὅλα θὰ μείνουν γιὰ πάντα σ' αὐτὴ, καθώς εἶναι καὶ τώρα. Τὶς σάρκες σας θὰ τὶς κατατρώγει ἡ ἀρρώστεια καὶ τὶς ψυχές σας τὸ ψέμμα. Ὁ πόλεμος, ἡ πεῖνα, ὁ φθόνος, θὰ παραμείνουν οἱ μόνιμοι σύντροφοι τῆς μιζέριας σας καὶ τῆς κακομοιριᾶς σας. Σκέψου κι' ἀποφάσισε. Τὰ τρία λεπτὰ ἀρχίζουν....».

Οἱ ἀναγνῶστες τῆς στήλης αὐτῆς ἄς μὴ γυρέψουν τὴν ἀπόκριση ποὺδωσα. Εἶναι μερικὰ πράγματα ποὺ δύσκολα τὰ ὁμολογοῦμε δημόσια...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

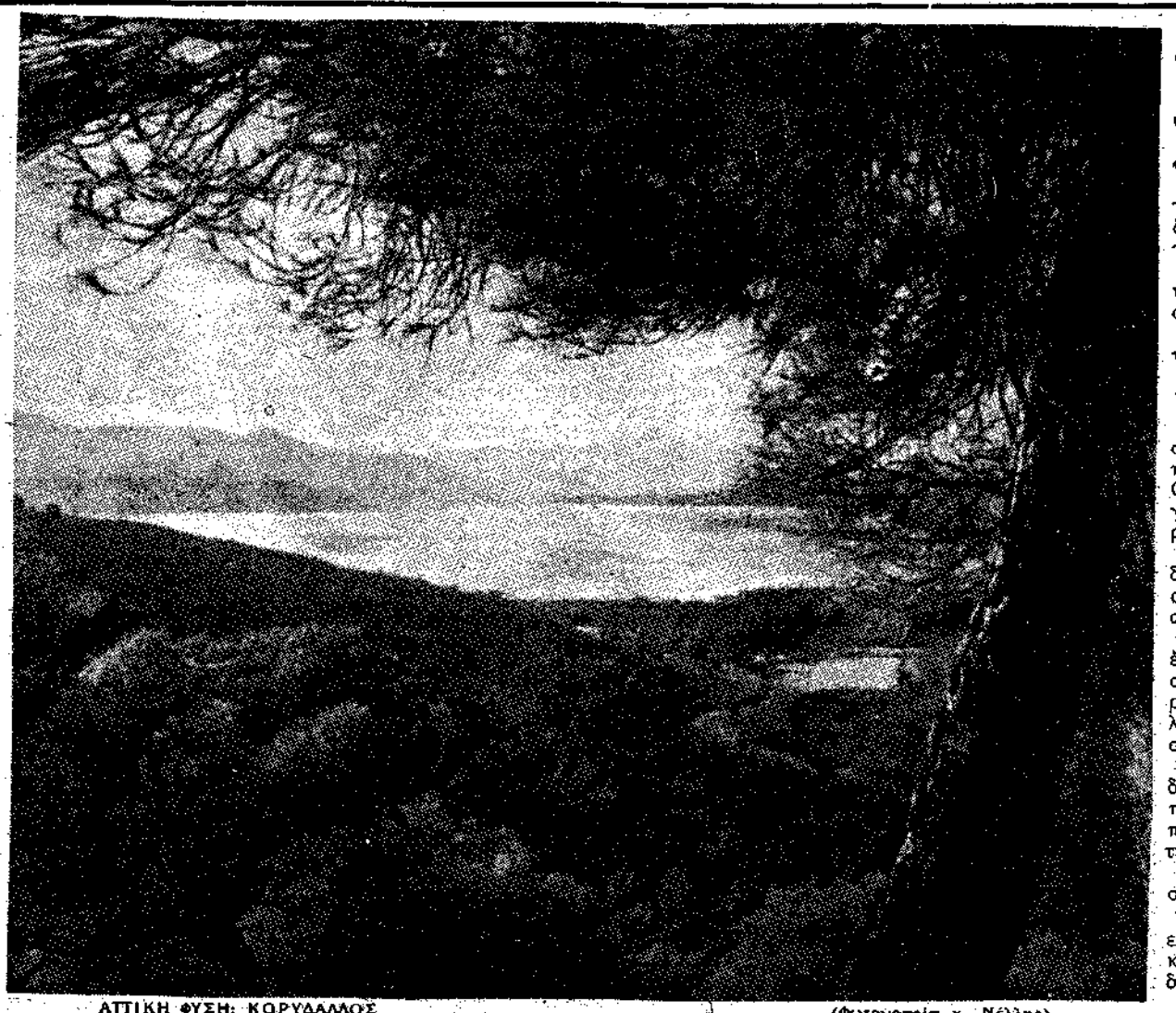

ΑΤΤΙΚΗ ΦΥΣΗ: ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ (Φωτογραφία κ. Νέλλης)

Ὅ,τι βλέπουμε

"ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,

Τὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα» ἔκλεισαν, μὲ τὸ περασμένο φύλλο τους, μιὰ ἑπτάμηνη ζωή. Ἀπὸ τὸ σημερινὸ φύλλο μπαίνουν στὴ δεύτερη περίοδό τους. Νέες ἄξιες δυνάμεις ἔρχουνται νὰ προστεθοῦν στὶς παλιές. Ἡ πεῖρα τῆς πρώτης προσπάθειάς μας, πιστεύουμε νὰ μᾶς σταθεῖ ὁδηγός. Ἡ συνείδηση, ποὺ ριζώθηκε μέσα στὸ ἴσαμε τώρα ἀναγνωστικὸ κοινό μας, πώς ἡ ἔκδοσή μας συμπλήρωσε ἕνα κενὸ καὶ μιὰν ἀνάγκη, θὰ μᾶς θερμάνει καὶ στὴ νέα αὐτὴ περίοδό μας.

Ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς πρώτης περιόδου μας εἶναι σύντομος : Τὰ «Ν.Γ.» ἔκαναν ἕνα πολύπλευρο ἀγῶνα ἐνάντια σὲ κάθε πνευματικὴ ἀποτελμάτωση. Ἂν ὁ ἀγώνας τους αὐτὸς στάθηκε εἰλικρινὴς, δὲν ἦταν ὅμως ἄμοιρος ἀπὸ λάθη. Ἔγιναν πολλά. Ἀλλοίμονο ἄν σήμερα φτάναμε σὲ μιὰν ἀντίθετη ἐξακρίβωση : μονάχα οἱ στεῖροι ἄνθρωποι δὲν κάνουν σφάλματα. Ἁπλούστατα αὐτοὶ δὲν τολμοῦν ποτέ. Κ' ἡ ζωὴ, σὰν ἐξέλιξη καὶ σὰν πρόοδος,δὲν εἶναι ἄλλο τίποτα παρὰ σειρὰ ἀπὸ πράξεις ἀνθρώπων, ποὺ ἐτόλμησαν νὰ σπάσουν τὰ «κοινῶς παραδεδεγμένα»...

Ὁ φιλικὸς κύκλος τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐκδίδει τὰ «Ν. Γ.», πιστεύει πρῶτα καὶ κύρια στὴν ἐποχή του. Τὴ θεωρεῖ σὰ μιὰν ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς ἀπ' ὅσες κατάγραψε ὡς τὰ σήμερα ἡ ἱστορία. Κυφορεῖ, μέσα σὲ κάθε σπασμό της, ἕναν κόσμο βασικὰ διαφορετικὸ ἀπὸ ἐτοῦτον ποὺ διαβιοῦμε σήμερα. Οἱ ἐποχὲς αὐτὲς στάθηκαν πάντα γιὰ τὴν τέχνη οἱ πιὸ δημιουργικὲς κ' οἱ πιὸ πλούσιες. Τὶς σφραγίζει ἡ ἄρνηση, ἡ ἔρευνα, ἡ ἀναζήτηση, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀγωνία. Τὸ σύνολο δηλαδὴ τῶν ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μοῖρα μᾶς ἔταξε—σκληρὴ χαρὰ—νὰ μεγαλώσουμε τὸ δέντρο ποὺ ἄλλοι, πιὸ ἄξιοι, φύτεψαν πρίν. Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἔρθουν ἔπειτα ἀπὸ ἐμᾶς, θὰ δρέψουν τὸν ὥριμο καρπό. Δὲ θὰ μᾶς λάχει νὰ δοῦμε, τὸ πολύ, παρὰ τὴν πρώτη ἄνθιση.Θὰ φύγουμε μὲ τὴ νοσταλγία ἑνὸς κόσμου πιὸ πνευματικοῦ, πιὸ ζωντανοῦ, πιὸ ἀληθινοῦ, ποὺ στὸ παγκόσμιο οἰκοδόμημά του κουβαλήσαμε κ' ἐμεῖς ἕνα ἐλάχιστο πετράδι..

ΜΟΝΑΧΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ἕνας φοιτητὴς ἐξετάζεται. Τοῦ ξεφεύγουν μερικὲς λέξεις τῆς γλώσσας μας ἀνεπιτήδευτες. Ὁ κ. καθηγητὴς ἐξαγριώνεται. Χτυπᾶ τὰ χέρια του στὸ τραπέζι καὶ βρίζει. Κι' ἀφοῦ πλέκει τὸ ἐγκώμιο τῆς καθαρεύουσας, θεωρεῖ καθῆκον του νὰ προσθέσει :

— Μὰ βέβαια, πῶς νὰ μάθετε νὰ μιλᾶτε, ἀφοῦ διαβάζετε αὐτοὺς τοὺς τενεκέδες τῶν σκουπιδιῶν: τὸν Σολωμὸ καὶ τὸν Παλαμᾶ.

Κι' ὁ ἐπιστολογράφος, ποὺ μᾶς καταγγέλλει τὴ... χαριτωμένη αὐτὴ «εἰς δημίαν γλῶσσαν» ἀπόκριση τοῦ κ. καθηγητοῦ τοῦ «Ἀθήνησι» Πανεπιστημίου, μᾶς γνωρίζει ἀκόμα πώς.

«Ὁ κ. Βέης, στὸν ὁποῖο ἀναφέρθηκαν τὰ παραπάνω, ἀπάντησε: «Νὰ πεῖτε στὸν κ. καθηγητή, πώς ἄν κι' αὐτὸς διάβαζε Σολωμὸ καὶ Παλαμᾶ, ἄν ὄχι τίποτ' ἄλλο, θὰ εἶχε γίνει λιγάκι εὐγενέστερος». Τί νὰ προσθέσει κανένας στὰ λόγια τοῦ κ. Βέη;»

Κι' ὅμως ἐμεῖς ἔχουμε κάτι νὰ προσθέσουμε: Δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ γίνει ὁ κ. καθηγητὴς «λιγάκι εὐγενέστερος». Ἄς παραμείνει αὐτὸ ποὺ εἶναι. Μὲ τὴ στάση του αὐτὴ προκαλεῖ μιὰ τέτοια ἀντίδραση, ποὺ ἀσφαλῶς συντείνει στὴν πιὸ γρήγορη καταβαράθρωση τῆς ἄδικης ὑπόθεσης ποὺ ὑπερασπίζεται. Τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας τὴν ὠφέλησε ἄπειρα περισσότερα ἀπὸ πολλὰ ἄρθρα, ὁ κωμικὸς τρόπος ποὺ τὴν καταπολέμησε ὁ Μυστριώτης. Οἱ «τενεκέδες τῶν σκουπιδιῶν» τοῦ κ. καθηγητῆ, προσφέρουν ἀνάλογες ὑπηρεσίες, γιὰ τὶς ὁποῖες μονάχα εὐχαριστίες μποροῦμε νὰ ἐκφράσουμε στὸν «σοφὸν ἄνδρα».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Μιὰ μέρα στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ «Πυροσοῦ», ὁδὸς Βουκουρεστίου, ἤτανε μαζεμένοι καμμιὰ δεκαριὰ συγγραφεῖς καὶ συζητοῦσανε μὲ μεγόλο μπρίο καὶ πολλὲς χειρονομίες. Θέμα τῆς συζήτησης ἤτανε τὸ τσάι :

— Τὸ τσάι τὸ βράζουν, λέει ὁ ἕνας.

Οἱ ἄλλοι ἔβαζαν τὶς φωνές.

— Ψέμματα! Βράζουνε τὸ γάλα, βράζουνε τὰ αὐγά, ἀλλὰ τὸ τσάι δὲ βράζεται.

— Τί τὸ κάνουνε λοιπὸν τὸ τσάι;

— Τὸ τσάι τὸ ψήνουν, λέει ἕνας ἄλλος.

Γενικὴ πρόγκα.

— Ψήνουνε τὸ ἀρνί. Τὸ τσάι δὲν ψήνεται.

Ἡ λογιώτατη συνέλευση βρέθηκε σὲ μεγάλη ἀμηχανία.

Μιὰ ἄγνωστη πελάτισσα τοῦ καταστήματος παρακολουθοῦσε τὴ συζήτηση. Στὸ τέλος δὲ βάσταξε, ζήτησε τὸ λόγο :

—Κύριοί μου, εἶπε, ἐπιτρέψετέ μου νὰ σᾶς πῶ ὅτι τὸ τσάι δὲ βράζεται οὔτε ψήνεται, ἀλλὰ ζεματίζεται.

Οἱ συγγραφεῖς ἔμειναν ἐμβρόντητοι.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΙΠΝΟ

Ἕνα βράδυ, σ' ἕνα πολὺ σοβαρὸ σπίτι, δόθηκε ἕνα λογοτεχνικὸ δεῖπνο πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Ν. Καζαντζάκη. Οἱ συνδαιτυμόνες ὅλοι ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ γυναῖκες μὲ ἀνώτερη μόρφωση.

Ἔγιναν οἱ σοῦστάσεις, εἰπώθηκαν διάφορες φιλοφρονήσεις καὶ σερβιρίστηκε ἡ σούπα. Τότε ἡ κυρία τοῦ σπιτιοῦ εἶχε μιὰ ἔκρηξη εἰλικρίνειας.

— Κύριε Καζαντζάκη, εἶπε, ἄν σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ γνώμη μου γιὰ τὸ ἔργο σας, ὀφείλω νὰ σᾶς πῶ, ὅτι μοῦ ἀρέσουν ἐξαιρετικὰ τὰ πεζά σας, ἀλλὰ δὲν ἀγαπῶ καθόλου τὰ ποιήματά σας.

Γενικὴ σιγὴ ἀκολούθησε αὐτὴ τὴ δήλωση. Οἱ συνδαιτυμόνες ἔσκυψαν πρὸς τὰ πιάτα τους κι' ἄρχισαν νὰ πίνουν σούπα μὲ μεγάλη σοβαρότητα.

Σὲ λίγο κάποιος ἀπὸ τοὺς καλεσμένους ἔλαβε τὸ λόγο :

— Ἐπιτρέψετέ μου νὰ διαφωνήσω, εἶπε. Ἐγὼ θαυμάζω τὴν ποίηση τοῦ κ. Καζαντζάκη, ἀλλὰ ὁμολογῶ ὅτι δὲν μοῦ ἀρέσει ἡ πεζογραφία του.

Ξανὰ τοὺς πλάκωσε ὅλους ἡ σιγὴ τοῦ θανάτου. Ἄκουες μονάχα τὸ κουτάλια νὰ κροτοῦν σιγανὰ στὸν πάτο τῶν πιάτων. Στὸ τέλος ὁ κ Καζαντζάκης σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ χαμογέλασε σατανικά :

— Συμφωνῶ ἀπολύτως καὶ μὲ τοὺς δυό σας, εἶπε.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΤΑ ΣΚΟΛΕΙΑ

Ἀναγνώστης μας — ὁ κ. Νῖκος Τέχνης — μᾶς στέλνει μιὰν ἐπιστολὴ, σχετικὰ μ' ἕνα σοβαρότατο ζήτημα,

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2)

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ Κ' ΟΙ ΛΑΟΙ (χρονικὰ τῆς παγκόσμιας πνευματικῆς κίνησης).

Η ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ
τοῦ κ. Ἄγγελου Τερζάκη

ΚΟΥΤΙΩΝ ΕΓΚΩΜΙΟ
τοῦ κ. Ἠλία Φ. Ἠλιοῦ

ΓΥΡΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ 1937
Ἀνταπόκριση τοῦ κ. Θράσου Καστανάκη.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
τοῦ κ. Γιώργου Θεοτοκᾶ

ΒΑΝ ΓΚΟΓΚ
τοῦ Ἀντρὲ Λότ

ΠΟΙΗΣΗ
τοῦ κ. Ἄγγελου Σικελιανοῦ

ΠΡΩΙΝΟ ΑΣΤΡΟ
Ἄντας Νέγκρι

ΣΑΙΞΠΗΡ, βιογραφία
Ἀπόδοση τῆς κ. Ν. Βικτωράτου

ΓΑΜΗΛΙΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ
τοῦ κ. Ἄγγελου Τερζάκη

Ο ΜΟΤΣΑΡΤ ΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ (εἰσαγωγικὸ σημείωμα τοῦ κ. Μ. Δούνια).

Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ.
τοῦ κ. Πέλου Κατσέλη

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
τοῦ κ. Σωκράτη Καραντινοῦ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ
τοῦ W.

Ο ΑΡΧΙΜΑΝΤΡΙΤΗΣ, διήγημα
τοῦ Ψυχάρη

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
τοῦ Μιχαὴλ Ζοστσένκο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΜΙΡΑΜΠΕΛ
τοῦ κ. Θαλῆ Προδρόμου

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ, διήγημα
τοῦ κ. Ἠλία Βενέζη

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ
Ἔρευνα τοῦ κ. Νίκου Λουρωτοῦ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ, κριτικὴ
τοῦ κ. Γ. Μυλωνογιάννη

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ

Ο,ΤΙ ΒΛΕΠΟΥΜΕ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1)

πού θάπρεπε νά γίνει άντικείμενο πολλῆς σκέψης, γιατί ἔχει ἀντίκτυπο στή γενική πνευματική μας πρόοδο. Πρόκειται γιά τή διδασκαλία τῆς δημοτικῆς γλώσσας στά σκολειά τῆς κατώτερης ἐκπαίδευσης. Τά βιβλία τῶν πρώτων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ ἀπό τά ὁποῖα τό παιδί περιμένει νά πάρει τά πρῶτα στοιχεῖα τῆς γνώσης, εἶναι γραμμένα σ' ἕνα τέτοιο γλωσσικό ἀνακάτεμα, ὥστε συγχίζουν ὁλότελα τά μικρά παιδιά, κάνοντάς τα νά μήν καταλαβαίνουν καί νά μή μαθαίνουν τίποτα. Γιά παράδειγμα ἀναφέρουμε μερικές φράσεις ἀπό τ' ἀναγνωστικά τῆς Α' Δημοτικοῦ: «"Ημην», «"Ητο», «Οἱ κάθθροι ἤποι ἠγνώιζον!» κλπ.

Ἀλλά τότε θά μπροῦμε νά ρωτήσει κανείς: Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ δημοτική, ποῦ διδάσκεται στά σκολειά; Καί πῶς τό παιδί θά μάθει τή γλῶσσα, τή μητρική του γλῶσσα, μ' αὐτό τόν τρόπο; Ἡ διασπίστωση αὐτή εἶναι πολύ θλιβερή. Δίνοντας στά μικρά παιδιά αὐτές τις διαστρεβλωμένες βάσεις, προετοιμάζουν μιά γενεά ἀγραμματάκων, ἀφοῦ οἱ νεκροί τόποι τῆς καθαρεύουσας, δέν προσφέρουν καμμιάν οὐσιαστική μόρφωση...

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ

Πρίν λίγες μέρες ἔγινε ἡ «τελεταή τῆς ἀποδοχῆς» στή Γαλλική Ἀκαδημία τοῦ νέου ἀκαδημαικοῦ καί γνωστοῦ κριτικοῦ Ἐντιμόν Ζαλοῦ, ποῦ παραθέτουμε μιά φωτογραφία τοῦ ὁποίου καί θά ἀναφέρουμε μιά φωτογραφία τοῦ νεκροῦ τόπου τῆς «τελεταή τῆς ἀποδοχῆς» στή Γαλλική Ἀκαδημία τοῦ νέου ἀκαδημαικοῦ καί γνωστοῦ κριτικοῦ Ἐντιμόν Ζαλοῦ, ποῦ παραθέτ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

ΓΥΡΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ 1937

ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΕΙ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ

Παρίσι, Ἰούλιος 1937.

Αὐτὴ ἡ ἐποχή, αὐτοὶ οἱ ὁλόγιομοι περίπατοι, αὐτὰ τὰ σταματήματα κ' ἡ κούραση μέσα στὸν πληθωρισμὸ τῶν θαυμάτων τῆς Παρισινῆς Ἔκθεσης, ὅπου οἱ κυρίες γυαλὲς τῆς γῆς ἔρχονται καὶ στεφανώνουν τὴ συνέχεια τοῦ φωτεινότερου λαοῦ, εἶναι οἱ ἀστραφτερὲς αὐτὲς μέρες ἕνα ξαναβάφτισμα μέσα στὸν ἀντρισμὸ

'Επάνω: Τὸ σαλόνι κ' ὁ μακρὴς σκοτεινὸς διάδρομος στὴ μέση, ὅπου ξετυλίγονται οἱ τρεῖς πράξεις τοῦ «Ὁ καθένας μὲ τὴν ἀλήθεια του». Πλάγια: Ἡ τελικὴ συνάντηση τῶν τριῶν δραματικῶν προσώπων.

ὡς σήμερα, σὲ σύνολο ἀντιπροσωπευτικὸν ἔργων, μιὰ ἀνάλογη προσπάθεια. Χίλιοι τρισκόσιοι πενῆντα πίνακες ποὺ ἐπὶ ἑξῆ συνεχοῦς αἰώνες καθώρισαν τὴν ἐξέλιξη τῆς παγκόσμιας Τέχνης. Μιὰ παρέλαση ἀθανασίας σὲ εἰκοσιπέντε τεραστίες αἴθουσες, πανοραματικές, ὅπου ὁ ξένος ἢ ὁ ντόπιος μελετητὴς ἔγει τὰ σταθερὰ δεδομένα τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς καθοδήγησής.

τῆς ἀνθρώπινης τύχης. Ἡ ἱστορία, ἡ προσπάθεια κ' οἱ σκοτεινότερες ἀγωνίες τῶν προαιωνόβιων σου ἤρθανε καὶ κατοικοῦνε, καὶ παίρνουνε μιὰ καινούργια ὁρμὴ, σ' αὐτὲς τὶς δυὸ πλευρὲς τοῦ Σηκουάνα. Μιὰ μυστηριώδης γένεση τῶν μελλούμενων ἀνασκελώνεται ἐμπρὸς στὴν κάθε ματιμαρσιά σου. "Ὡς ποὺ ἔφτασε ὁ κόσμος, ὡς ποὺ μπορεῖ νὰ φτάσει ὁ μεγάλος δραματισμός του, παρ' ὅλο ποὺ τὸν τρόμαζαν καὶ τὸν τρομάζουν στὴν πᾶσα στιγμὴ οἱ ἀπειλὲς τῆς κουρσάρικης γτηνοδίας. Μέσα ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ μέσα ἀπὸ τὸ φτερνόκτημα τῆς ἀπειλῆς, πάντα ξεγειλᾶ μιὰ καλοκαιριὰ πολιτισμοῦ, ποὺ συντελεῖ στὴν εὐφορία τῆς πίστης μας. Τίποτε δὲ γάνεται! Φτιάσε τὴν ὁμορφιὰ καὶ ρίξ' την στὸ γιαλό. Κ' ἡ παραμικρότερη ὥρα θὰ τὴν ἀναζητήσει.Φτιάσε τὴν ὁμορφιά... Δὲν τὴν ὑποτάζει, δὲν τὴν καταλεῖ οὔτε ἡ πιὸ ταπεινὴ μαυρίλα.

Μὲ τὰ γινόμενα τῆς Τέχνης ἀποξεγνιοῦνται τὰ χαμηλά μας περάσματα, ἡ ἀθλία πεῖρα κ' ἡ κουτὴ κριτικὴ εὐφυΐα μας.

Μὲ τὴν Τέχνη βρισκόμαστε στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ἀποτελεσμάτων. Καὶ μᾶς παραστέκουν αὐτὰ γιὰ νὰ δεθοῦμε βαθιὰ μὲ τὶς ὁλοκληρώσεις μιᾶς Χώρας. Καὶ νὰ τὴν καταλάβουμε.

Μέσα στὴν "Εκθεση 37 οἱ Γάλλοι, πονηρότεροι ἀνδρῶν ἀπάντων, ἀντὶ νὰ μιλήσουνε γιὰ τὴ Γραμμὴ Μαζινό, γιὰ τὶς χιλιάδες τῶν πολεμικῶν τους ἀεροπλάνων ποὺ δὲν παύουν νὰ γεννοβολοῦν, περίπου ἑβδομαδιαίως, ἀντὶ νὰ κάνουνε λογίδρια καὶ προβολὲς γιὰ τὰ τορπιλλικὰ τους καὶ τὰ καταδρομικά, ποὺ τὴ στιγμὴν αὐτὴ ἡ ταγύτητα τους κρατάει τὸ πρωτόθλημα ἐπὶ τῶν πέντε ἠπείρων, οἱ Γάλλοι τὸ λοιπόν, ἡσυχοι, κωμεδυλλιακοὶ, φαεβδροί, ἀκαδημαϊκοὶ καὶ πρωτοπόροι, μέσα στὸ χάος τῆς"Εκθεσης 37, παρουσιάζουν σεμνότατα ἕνα παλάτι ὅπου παρελαύνουν, ὑπὸ τὴν Κρατικὴ εὐλογία, τὰ ἀριστουργήματα τῆς Γαλλικῆς Τέχνης. Ἀπὸ τὶς πρῶτες ἀρχὲς της, ὡς τὶς παραμονὲς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Ἀπὸ τὴν Γαλλο-ρωμαϊκὴ ἐποχή, ἀπὸ τὰ «πρῶτα σκλιρὰ δοκίμια τῶν πρωτογόνων», ὅπως τάλεγε ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ, μέχρι τῶν κορυφαίων ἐμπρεσσιονιστῶν καὶ μέχρι Λωτρεκ, καὶ μέχρι τοῦ τελώνη Ρουσσώ. Χωρὶς τὴν ἐλάχιστη διακοπή! Μιὰ μεγαλουργία ποὺ ριζοσκελώνει σὲ τέτοιες συνθέσεις ὥστε κανένας σίφουνας τῆς ἱστορίας δὲν ἔσωσε νὰ γαλάσει τὸ δημιουργὸ της ἰσορρόπισμα.

Σὲ κανένα τόπο, ἄν πιστεύουμε τοὺς στατιστικοὺς τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, δὲν ἐπέτυγε φὰ μέτρα τῆς τελειότητας καὶ ποὺ τὴ χρωστοῦμε στὴ σκηνοθετικὴ μαεστρία τοῦ Σάρλ Ντουλλέν. Ὁ ἴδιος αὐτὸς τὸ εἶχε πρωτογνωρίσει στὸ γαλλικὸ κοινό, στὸ θεατράκι τοῦ «Ἀτελιέ», στὰ 1924. Τώρα τὸ ἀνεβάζει στὴν «Κομεντὶ-Φρανσαίζ», κατὰ πρόσκληση τοῦ διευθυντῆ της ποὺ εἶναι ὁ δραματογράφος Ἐντουὰρ Μπουρυτέ.

Ὁ θεατὴς ἀποχτᾶ τώρα μιὰ ἀσφαλῆ συνείδηση τῆς πιραντελλικῆς ἀξίας, ἔξω ἀπὸ τὴ μόδα καὶ τὶς φλυαρίες τοῦ ὑπερῆ κατὰ ἀργὸσχολου σνομπισμοῦ ποὺ μᾶς ἐνοχλοῦσε στὴν ἀρχή. Τὸ ἔργο, ὅπως μᾶς τὸ ἐμφανίζει ἡ «Κομεντὶ-Φρανσαίζ», στέκει περισσότερο ἀπὸ διάφορες συσκευασίες τῆς τελευταίας ὥρας. Στέκει περίφημα, παρ' ὅλο ποὺ εἶνε ἡ πρώτη δοκιμὴ τοῦ Πιραντέλλο. Στὰ 1916, μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ πολέμου, μὲ τὸ γιὸ του αἰχμάλωτο στὴν Ὀλογγαρία, μὲ τὴν γυναικά του ἀρφωστη, ψυχοπαθῆ, ὁ σιτσιλιάνος μυθιστοριογράφος ἀποφασίζει νὰ μεταφέρει στὴ σκηνὴ τὴν πικρότητα τῆς πνευματικῆς του κακουχίας. Τὸ παντοτινὸ παιχνίδι τῆς πραγματικότητας καὶ τῆς φαντασίωσης ποὺ κυκλοφοροῦσε κάτω ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ του «στέγη» τὸ τοποθετεῖ μέσα στὶς θεατρικὲς δυνατότητες. Τὶς τρικυμιστὲς συλλήψεις τοῦ ἐγκεφάλου του τὶς ἀποδίδει μὲ δραματικὰ πρόσωπα καὶ μὲ κίνηση μέσα στὸ σκηνικὸ χῶρο. Καὶ πρωτοβγαίνει ἔτσι ἐμπρὸς στὸ κοινό. Ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ χρονογράφοι, τὸ κοινὸ δὲν πολυκατάλαβε. Κ' οἱ κριτικοί, πάντα (καὶ σ' ὅλους τοὺς τόπους) κατώτεροι ἀπὸ τὴν πνευματικότητα τοῦ κοινοῦ (ἐπειδὴ ἀκριβῶς θέλουνε νὰ δικαιολογήσουν, νὰ καμουφλάρουν μὲ «πνεῦμα» τὴν ἐν λόγῳ κατωτερότητα) λυσσάξαν καὶ γράψανε τὶς συνόψεις τῆς πιὸ κίτρινης λιβελλογραφίας."Ολες οἱ καμβρώνειες ἠμιμάθειες, οἱ κοινοτοπισμοί, οἱ κρετινισμοί, ἡ ρατέδικη ὀχετοσμὴ, οἱ ψυχικοὶ ζηνταβελονισμοί, φρύαξαν γιὰ τὸ μεγάλο τύπο ποὺ ἔρχοταν καὶ τοὺς χαλοῦσε τὴ γερουσιαστικὴ ἀβελτηρία τους.

Μά, ἐνγενεῖται, ἡ ἐπιτυγία τοῦ Πιραντέλλο δὲν ἄλλαξε. Στὸ Παρίσι στὰ 1923 (στὴν Κομεντὶ γτὲ Σάν-ζ'-Ἐλυζέ), ὁ θίασος Πιτόεφ ἔδωσε τὸ «"Εξη πρόσωπα ζητοῦνε συγγραφέα». Θεωρήθηκε ὁ μεγάλος θεατρικὸς σταθμὸς τοῦ μεταπόλεμου. Τὸ κοινὸ ἐνθουσιάστηκε. Στὰ 1924, ὅπως εἴπαμε, ὁ Σάρλ Ντουλλὲν συνεγίζει. Τὸ ἴδιο αὐτὸ ἔργο σήμερα στὴν «Κομεντὶ-Φρανσαίζ» ἐπιβάλλει τὴ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ Ἰταλιάνου.

Καὶ ἡ τέχνη του δὲ γέρασε καθόλου. Ἐνῶ ἄλλα ἔργα πολὶ πιὸ κοντινὰ μας (περίπου ὅλη ἡ δραματουργία ποὺ φάνηκε στὰ 1925, μὲ ἐξαιρέσεις μεγάλες ἀλλὰ κι' ἐλαχιστες) μᾶς κάνουν σήμερα ἐντύπωση «ἀρ νουβῶ», τὸ πιραντελλικὸ αὐτὸ πρωτότυπο τοῦ 1916 κρατᾶ τὴν ἰδιαίτερη του ἠγηρότητα. Ἡ ἐπιφάνειά του πῆρε τὴν πατίνα τοῦ χρόνου, ξεφορτώθηκε νομίζεις τὶς εὐκολες λάμψεις ποὺ κάναν ἐντύπωση στὴν ἀρχή. τὶς ἔφερε νὰ λυώσουν στὴ μέσα του πνοὴ γιὰ ν' ἀποτελέσουν τὶς οὐσιώδεις ἀφετές του. Αὐτὲς εἶναι ποὺ μᾶς ξαφνίζουν σήμερα. Ὑπάρχει ἕνα μυστήριο πάθους, μιὰ δεξιοτεχνία πνευματικοῦ ἀκροβατισμοῦ ποὺ δὲν ἀνήκει στὴ μόδα, ἀλλὰ βγαίνει ἀπὸ τὶς κύριες ἀνθρώπινες ὑποθέσεις μας, γὶς εὑρύνει καὶ εἰς ἐξσκεπάζει κάτω ἀπὸ τὴ δαιμονιακὴ φωτοβολὴ τῆς εὐφυΐας. Καταγγεῖ γὶ μεθόρεια γραμμὴ ποὺ χωρίζει τὸ «δημιουργὸ», ἀπὸ τὸ «δημιούργημα» του. Συγκλώθει τὰ δυὸ αὐτὰ στοιγεῖα, παγιώνει τὴ «ζωϊκὴ» τους ἀλήθεια, ἀπὸ χωρισμένα καὶ ξένα ποὺ εἴταν τὰ ἀποκατασταίνει σὲ ἕνα κλωβὸ ἰσότητας ὅπου (ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτῆς τῆς ἰσότητας κι' αὐτοῦ τοῦ συνεδαφισμοῦ) θὰ ἐκτελεστοῦν τὰ πιὸ ἀπρόβλεπτα δραματικὰ συμπλέγματα.

Ἐξεβίασε τὰ μυστικὰ τοῦ «δημιουργοῦ», ἀγρήστευσε τὶς φορμοῦλες τῆς δημιουργίας. Ἀπὸ τὴν ἐκβίαση αὐτὴν κι' ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀγρήστευση ἔφτιασε τὴ δική του καλλιτεγνικὴ πράξη.

Στὸ «ὁ καθένας μὲ τὴν ἀλήθεια του» ἔγουμε μιὰ φάρσα... μὲ τὴ μόνη διαφορὰ ποὺ τὰ ἐ-

Ἡ Μπέρτ Λαμπὸ (Ἡ φρόλα) καὶ ὁ Λεντοῦ (Ἡοντζας).

πεισόδια της δὲ γίνονται γάρη στὴν ἀπρόοπτη ἐμφάνιση τῆς κακῆς πεθερᾶς ἢ τοῦ ζηλιάρη συζύγου, ἀλλὰ μὲ τὸ ὅτι πότε συνυπάρχουν καὶ πότε γωρίζουνται: ὁ κόσμος τῆς φαντασίας κι' ὁ κόσμος τῆς πραγματικότητας. Ἡ ἔννοια τῆς ἀλήθειας κ' ἡ ἔνγοια τῆς ἀπάτης. Μιὰ φάρσα δηλαδὴ ποὺ τὴ γεμίζουν τὰ παναιώνια φιλοσοφικὰ φαντάσματα. Καὶ ἡ μεγαλοφυΐα ἀκριβῶς τοῦ Πιραντέλλο ἔγκειται σ' ὅτι τὰ φαντάσματα αὐτὰ ἔγουν τὴν ἴδια τὴ σάρκα καὶ τὰ ἴδια ὀστᾶ τοῦ ζηλιάρη συζύγου, τῆς κακῆς πεθερᾶς, τῆς κουτσομπόλας κυρίας καὶ τῶν ἄλλων τέλος «ἡρώων» τῆς φάρσας.

"Ενα ζευγάρωμα φιλοσοφικῶν ἐρωτημάτων, μὲ τὰ πιὸ τριμένα πρόσωπα τῆς φάρσας. Καὶ τὸ ζευγάρωμα αὐτὸ ζεῖ τὸν ἀγωνιώδη του συγζοφρενικὸ τρογέλαρο μέσα στὰ τεγνικὰ πλαίσια τοῦ πιὸ νοματογοῦς νατουραλισμοῦ. Μιὰ φάρσα τοῦ Κουρτελὶν ποὺ τὴ γράφει ὁ Χάμλετ !

Κι' ἕνας Χάμλετ ἐπιπροσθέτως ποὺ οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ ξεγνᾶ τὴν παραγγελία τοῦ Μολιέρου : «Ἡ τέγνη τοῦ θεάτρου εἶναι ἡ τέγνη τοῦ ν' ἀρέσει!». (Ν' ἀρέσεις, βέβαια, σ' ἕνα κοινὸ ποὺ ζαίρει ἀπὸ Μολιέρο, κι' ἀπὸ Σαίξπηρο, κι' ἀπὸ Κουρτελίν, κι' ἀπὸ Πιραντέλλο!). Τὰ πιὸ ἀδιάλλαγτα στοιγεῖα τῶν πνευματικῶν μας καταστήσεων, ποὺ ἀσυμφωνοῦν, καὶ τῶν ψυγολογικῶν μας κλιμάτων, ποὺ ἀντιμάγουνται, ἔρχονται καὶ φτιάνουν τὴν ὁμογένεια τῆς πιραντελλικῆς δραματουργίας.

❦

Τὸ θέμα τοῦ ἔργου εἶναι ἁπλούστατο : μιὰ πεθερὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ γαμπρός της, ὁ Πόντζας εἶναι παράφρων, ἐνῶ παραλλήλως αὐτὸς μᾶς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ πεθερά του πάσχει ἀπὸ μανία καταδίωξης, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἐμμονή της νὰ πιστεύει πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ τρελλός. Ἡ κ. Φρόλα, ἡ πεθερά, λέει πὼς ἡ γυναίκα ποὺ ζεῖ μὲ τὸν Πόντζα εἶναι ἡ κόρη της, ἡ Λίνα, ποὺ εἶγε φύγει καὶ ποὺ ὕστερα ἀπὸ μιὰ βαρειὰ ἀορώστεια ξαναγύρισε στὸν ἄντρα της. Ὁ Πόντζα πληροφορεῖ πὼς ἡ γυναίκα του δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ Λίνα ποὺ πέθανε, ἀλλὰ ἡ Ζουλιέττα ποὺ ἡ κ. Φρόλα, τρελλὴ καθώς εἶναι, τὴ νομίζει κόρη της.

Ὁ τόπος τοῦ δράματος εἶναι μιὰ ἐπαρχιακὴ πόλη. Ὁ Πιραντέλλο μᾶς παρουσιάζει τὸν κωθένα ἀπὸ τοὺν προύγοντες της μὲ μιὰ τέγνη εἰρωνίας κι ἀληθοφάνειας ποὺ θὰ τιμοῦσε τοὺς πιὸ ἔνδοξους συγγραφεῖς τοῦ ρεαλισμοῦ. Κ' οἱ οἰκογένειες τῶν προυγόντων βρίσκονται ἀνασταττωμένες ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ καινούργιου ὑπαλλήλου τῆς νομαργίας ποὺ εἶναι ὁ Πόντζας.Μοιαζει μυστήριος ἀνθρωπος. Φορεῖ πάντα μοῦρα ροῦχα, ποτὲ δὲ γελάει, δὲν πίνει, δὲν φλυαρεῖ. "Γενεῖ νοικιάσει ἕνα διαμέρισμα στὸ τέλος τῆς πολιτείας καὶ κάθεται ἐκεῖ μὲ τὴ γυναίκα του, ποὺ οὔτε στὸ δοξίμο βγαίνει, οὔτε στὴν

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7]

(1) «Νεοελληνικὰ Γράμματα» 6 Μαρτίου 1937, σελίδα 9.
(2) «Cosi E (Se vi pare)».

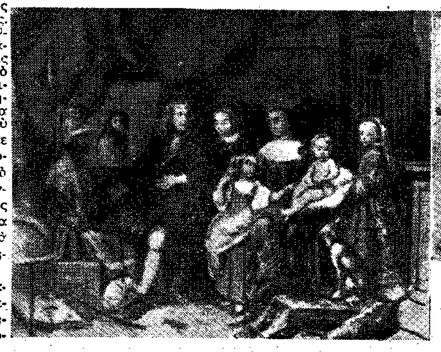

'Επάνω: Λουὶ Λεναὶν (1593—1648): «Ἡ γιορτὴ τοῦ κρασιοῦ» Πλάγια: Σὰρλ Λὲ Μπρὶν (1619—1690): «Πορτραῖτο τῆς οἰκο-

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ

Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ μιὰ προσπάθεια ἐξαιρετικὰ σοβαρὴ καὶ ἐλπιδοφόρα. Οἱ ἐτῆσιες παραστάσεις τοῦ ἀρχαίου θεάτρου στὸ ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, προσθέτουν κάτι στὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας καὶ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ φαντασθοῦμε ὅτι ἡ πρωτεύουσά μας μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ γίνει ἕνα θεατρικὸ κέντρο μὲ μιὰ διεθνικὴ ἀκτινοβολία.

Φυσικὰ ἡ προσπάθεια αὐτὴ παρουσιάζει σήμερα χίλιες-δυὸ ἐλλείψεις καὶ ἀτέλειες. Βρισκόμαστε ἀκόμα μακριὰ ἀπὸ τὴν ὁλοκλήρωσή της. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια ἐργασία ἀπαιτεῖ ἐμπειρία, ἐπιμονή, ἀκατάπαυστες ἀναζητήσεις καὶ δοκιμές. Πρέπει νὰ περιμένουμε νὰ δουλέψει ὁ καιρὸς μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ σήμερα πειραματίζουνται.

Στὸ μεταξὺ ἔχουμε κιόλας ὁρισμένα κέρδη ἀξιοσημείωτα. Ἀποκτήσαμε ἕνα θέατρο θαυμάσιο, ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα θέατρα τοῦ κόσμου. Σ' ὅλα τὰ θέατρα ἐν ἐνεργείᾳ ποὺ μοῦ συνέβηκε νὰ ἐπισκεφθῶ ὡς σήμερα δὲν εἶδα τίποτα ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὴ σκηνοθεσία αὐτή. Ἡ ἀρχαία τραγωδία ἐξάλλου παίζεται μὲς στὸ αὐθεντικό της πλαίσιο, ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὴ φυλακὴ τῶν κλειστῶν αἰθουσῶν. Οἱ πειραματισμοὶ γίνουνται ἀπάνω σὲ σίγουρη βάση. Καὶ ὑπάρχει ἄνεση, ὑπάρχει ἁπλοχωριά, ἀναπνέει κανεὶς ἐλεύθερα. Ὁ Μινωτῆς πηδᾶ στὰ σκαλιὰ τέσσερα-τέσσερα, τὸν ἀκολουθεῖ καλπάζοντας ἕνας ὁλόκληρος λόγος, τὰ κορίτσια παρελαύνουν κατὰ δεκάδες. Πολλοὶ γρινιάζουν καὶ λένε σὲ τί χρησιμεύει τόσος κόσμος. Δὲν πιστεύω καθόλου σ' αὐτὲς τὶς γρίνες. Ἐκεῖ μέσα πρέπει ὅλα νὰ εἶναι μεγάλα σὰν τὰ ἐρείπια: μεγάλο πλῆθος, μεγάλη κίνηση. Εἶπα πὼς εἴμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν τελειότητα, ἀλλὰ προαισθάνουμαι τί μπορεῖ νὰ γίνει μιὰ μέρα καὶ χαίρουμαι ἀπὸ πρίν. (Γιὰ τὴ μουσικὴ δὲν εἶμαι ἁρμόδιος νὰ μιλῶ, δὲν ἔχω καμμιὰ μουσικὴ μόρφωση. Ξέρω μονάχα ὅτι ἡ μουσικὴ αὐτὴ τοῦ Μητρόπουλου μὲ ἐνθουσιάζει, μὰ δὲν ξέρω γιατί. Εἶναι μιὰ γνώμη ἑνὸς βεβήλου).

Σχετικὰ μὲ τὸ παίξιμο παρατηρεῖ κανεὶς ἀμέσως ὅτι τὸ ἀρχαῖο θέατρο ἀπαιτεῖ μιὰ ἐντελῶς ἰδιαίτερη καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία. Ὑπάρχουν ἄριστοι ἠθοποιοὶ τοῦ κλειστοῦ θεάτρου ποὺ δὲ στέκουνται καλὰ στὸ ἀρχαῖο θέατρο. Ἀντίστροφα ὁρισμένοι δευτερώτεροι ἠθοποιοὶ στέκουνται πολὺ ὡραῖα. Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ γίνει κάποιος καινούργιος καταμερισμὸς τῶν εἰδικοτήτων καὶ νὰ καθιερωθεῖ γιὰ τὸ ἀρχαῖο θέατρο μιὰ ἱεραρχία τῶν ἠθοποιῶν διαφορετικὴ ἀπὸ κείνην ποὺ ἰσχύει στὸ κλειστὸ θέατρο. Ἂς ἐλπίζουμε ὅτι κι' αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ τὸ λύσει ἡ ἐμπειρία.

Ὁ Ἀγγλος καὶ ἕνα ὄνειρο. Σκέφτηκα πώς, ἄν ἡ προσπάθεια ἐπιτύχει καὶ μονιμοποιηθεῖ ὁριστικά, θὰ μποροῦσε ἕνας τολμηρὸς σκηνοθέτης νὰ τὴ χρησιμοποιήσει γιὰ εὐρύτερους ἀκόμα πειραματισμούς. Θὰ μποροῦσε λ. χ. νὰ δοκιμάσει νὰ ἀνεβάσει τὸ Σαιξπῆρο στὸ ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδη. Πολλὰ ἔργα μοῦ ἤρθανε στὸ νοῦ, ἀλλὰ σκέφτηκα κυρίως τὸν Χάμλετ. Ὁ τραγικὸς μονόλογος θὰ ταίριαζε περίφημα μὲς σ' αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιρα. Τὸ φάντασμα θὰ κυκλοφοροῦσε πολὺ ἄνετα μὲς στὶς καμάρες, ὅπως κυκλοφοροῦν κ' οἱ ἀρχαῖοι θεοί. Ἡ ἀλλαγὴ σκηνοθεσίας θὰ γινότανε μ' ἕνα παιχνίδι φωτισμοῦ. Ὁ προβολέας θὰ φώτιζε πότε τὴ μιὰ ἄκρη τῆς σκηνῆς, πότε τὴν ἄλλη καὶ πότε τὸ κέντρο. Ἡ νύχτα κι' ὁ προβολέας ἀρκοῦν γιὰ νὰ ἀχρηστεύσουν ὅλα τὰ θεατρικὰ μέσα ποὺ γνωρίσαμε ὡς τώρα, ὅλο τὸ χαλαμπαλίκι τοῦ κλειστοῦ θεάτρου. Ὕστερα τὸ κείμενο, ἐλευθερωμένο καὶ ἐξαγνισμένο, ὑψώνεται, θαρρεῖς, μὲ δεκαπλάσια ἔνταση πρὸς τὸν ἔναστρο οὐρανό. Μὰ χρειάζουνται, βέβαια, κείμενα ἱκανὰ νὰ ὑψωθοῦν. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πεῖ κανεὶς αὐτὸ οὔτε γιὰ ὅλες μας τὶς μεταφράσεις τοῦ Σαιξπήρου οὔτε δυστυχῶς γιὰ ὅλες μας τὶς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων τραγικῶν. Εἶναι καὶ τοῦτο ζήτημα ἐμπειρίας, μὰ εἶναι ζήτημα ἐπεῖγον.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

Β.Ν ΓΚΟΓΚ

ΜΙΑ ΑΝΗΣΥΧΗ ΨΥΧΗ

ΤΟΥ ΑΝΤΡΕ ΛΟΤ

Στὸν τόπο μας (Γαλλία) εἶναι ἐλάχιστοι οἱ ζωγράφοι, ποὺ τὰ ἔργα τους φερνόνουν μιὰν ἀνήσυχη ἰδιοσυγκρασία. Αὐτὸ δὲν προέχρεται στὸ ὅτι ἡ ζωή τῶν καλλιτεχνῶν μας εἶναι πιὸ εὐκολη ἀπὸ ἀλλοῦ. Ἔχει γιὰ αἰτία τὴν ἔμφυτη γαλήνη τῆς φάτας μας. Ἀπέναντι ἐνὸς Ζερικό, ποὺ γὸν τυραννοῦσε ἀδιάκοπα ἡ ἰδέα τῆς τρέλλας καὶ τοῦ θανάτου, συναντοῦμε ἑκατὸ ζωγράφους, ποὺ τὰ ἔργα τους ἔγουν γιὰ θέμα ὅ,τι ἔγει καλλίτερο ἡ ζωή. Ὁ Σορά, αὐτὴ ἡ καλλιτεγνικὴ δόξα μας, ποὺ ἡ Γαλλία δὲν διατήρησε καμμιὰ ἀπ' τὶς θαυμάσιες συνθέσεις του, ζωγράφιζε μέσα στὶς μέρες τῆς πιὸ μαύρης δυστυγίας του πίνακες ὅπου ὅλα εἶναι γαλήνια καὶ μᾶς γαμογελοῦν.

Γι' αὐτὸ ἰδιαίτερα πρέπει νὰ προσέχουμε τὰ ἔργα τῶν ζωγράφων ποὺ κατάγουνται ἀπὸ χῶρες, ὅπου ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος τῶν καλλιτεχνῶν αὐλακώνεται ἀπὸ μιὰ σκοτεινὴ καὶ μυστικοπαθῆ διάθεση. Πρόκειται γιὰ ἐξαιρετικὲς ἰδιοσυγκρασίες, ποὺ ἐναρμόνιον τὴ μιζέρια τοῦ κόσμου μας καὶ νὰ πεπρωμένα του. Ὁ Βὰν Γκόγκ εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς. Ἡ πνευματικὴ ἀποστολὴ τοῦ στάθηκε νὰ ὑπενθυμίσει στοὺς καλλιτέγνες πὼς στὸν κόσμο μας δὲν ὑπάρχουν μονάχα ἄνθη, εὔχυμοι καρποὶ κι' ὡράιες γυναῖκες.

Ἀφήνοντας στοὺς ψυχολόγους τὴ βαθύτερη ἀνάλυση τοῦ παραπάνω θέματος, θ' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ὀλλανδοῦ. Ἡ ἰδιαίτερη τεχνική του παρουσιάζει τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι νὰ δοῦμε στὸ ἔργο του τὸ καθρέφτισμα μιᾶς ἰδιοσυγκρασίας ποὺ ἐγκαταλείφθηκε ὁλότελα στὰ ἔνστικτά της, καὶ ποὺ ἐκφράσθηκε πάνω κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς φλόγας ποὺ τὴν κατάκαγε, δίχως ποτὲ νὰ ἐπιφέρει καὶ τὴ μικρότερη διόρθωση στὸ ἔργο του. Οἱ ζωγράφοι ὅλου τοῦ κόσμου, ποὺ πιστεύουν στὸν αὐθορμητισμό, κι' οὔτε τοὺς ἀπασχολοῦν οἱ μικρολεπτομέρειες τοῦ σχεδίου, τὸν ἔγουν ἀναγνωρίσει ἀπὸ καιρὸ γιὰ θεό τους. Κι' ὅμως φτάνει κανεὶς νὰ κοιτάξει τὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν σχεδίων ποὺ ἄφησε —δίχως νὰ λογαριάσει κανεὶς τὰ ὅσα χάθηκαν, ποὺ εἶναι ἀκόμα περισσότερα ἀπ' αὐτά,— γιὰ νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα, πὼς τίποτα ποτὲ μέσα στὸ ἔργο του δὲν ἄφησε στὴν τύχη. Μ' αὐτὸ ὅμως δὲν παύει νὰ θεωρεῖται πάντα ἕνας ἐμπνευσμένος ζωγράφος. Δὲ θὰ χρειιζοντανε ἄλλη ἀπόδειξη ἀπὸ αὐτὴ ποὺ μᾶς δίνει ὁ Βὰν Γκόγκ γιὰ ν' ἀποδ[illegible] οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατα-

ΒΑΝ ΓΚΟΓΚ: Αὐτοπροσωπογραφία

τέγονται ἀπὸ καλὴ θέληση, πὼς ἡ ἐμπνευση ἂν εἶναι ἐγθρὰ τοῦ κανόνα—τοῦ νεκροῦ σχολικοῦ κανόνα— δὲν εἶναι κι' ἐγθρὰ τῆς προσωπικότητας.

Ὁ Βὰν Γκόγκ ζωγράφιζε μὲ πάθος, μὲ μανία. Τὸ σχέδιο γι' αὐτὸν δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ μαθθαιὴ ἀροδέτηση τῶν ἀντικειμένων μέσα σ' ἕνα περίγραμμα φτωγαλέο κι' ἀδέβαιο. Ἦταν ὁ ζωντανὸς παλμὸς ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου μας καὶ τῆς ζωῆς μας. Ξεχώριζε πάντα τὰ ἰδιαίτερα συστατικὰ τῶν στοιχείων αὐτῶν, μελετώντας τὴ λεπτομέρεια ἀπ' ὅλα τὰ συγγενή τους. Αὐτὸ στάθηκε τὸ πρωταρχικὸ ἀξίωμα τῆς τεχνικῆς του. Καὶ τὰ πιὸ διαστικὰ σχέδιά του ἀκόμα εἶναι γεμάτα ἀπὸ σημεῖα, τελεῖες, ἐρωτηματικά, ποὺ μᾶς μαρτυροῦν μιὰν ἀδιάκοπη συζήτηση τοῦ καλλιτέγνη μὲ τὸν ἑαυτό του. Κι' ὅμως φτάνει κανεὶς νὰ ἰδῶ τὴν ἐντύπωσή του.

Ἡ πραγματικότητα ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τὴν ἀτενίζαμε μὲ θλέμμα γεμάτο πάθος, γίνεται μυθική. Νὰ τί κυρίως μᾶς κάνει νὰ σκεφτοῦμε τὸ ἔργο τοῦ Βὰν Γκόγκ. Τ' ἄστρα, τὸ φεγγάρι, τὰ κυπαρίσσια ποὺ στεραγόνουν τὰ γύρω ἑνὸς χωριοῦ, δὲν φανερώνουν τίποτα τὸ ἔκτακτο σ' ἕνα γυκτερινὸ διαδάτη. Ἡ ποίηση ποὺ θ' ἀνακαλύψει μέσα στὸ τοπεῖο αὐτό, ἂν ἔγει κάποια αἰσθηματικὴ προδιάθεση, θὰ εἶναι μᾶς πρόσγυχης ποιότητας. Δὲ θὰ πρόκειται γιὰ ἄλλο τίποτα, παρὰ γιὰ μιὰ πίστη κι' ἀποκαρδιοτικὴ ἀπελπίσγη τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ἕνας Βὰν Γκόγκ ὅμως, ἀδιάκοπα ἀνήσυχος, γιὰ τὴν ἐμπρεσσιονιστικὴ λεπτορέεια, μὲ μιὰν ἁπλὴ πεσπεθεία τοῦ ἐμπνευσμένου τεγνίτη, θὰ μεγαλύνει τὸ κοινὸ αὐτὸ θέμα. Μιὰ καὶ τὰ πάντα ζωγραφίζονται. Ἀκόμα καὶ τὰ ἄφθαστα, αὐτὸς

ΑΝΤΑΣ ΝΕΓΚΡΙ

ΠΡΩΙΝΟ ΑΣΤΡΟ

ΜΕΤΑΦΡ. ΤΗΣ ΔΟΣ ΣΟΦΙΑΣ ΕΜ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

7

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ μοναξιά, σ' αὐτὴ τὴ λευτεριά, ποὺ κείνη αὐθόρμητα χρησιμοποιεῖ τόσο ἀγνά, ὑπάρχει κάτι τὸ μελαγχολικό, ποὺ δὲν τῆς διαφεύγει, καὶ γι' αὐτὸ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό της προνομοιοῦχο.

Ἡ μικρὴ πλατεῖα ποὺ εἶναι μπροστὰ στὸ νοσοκομεῖο δὲν ἔχει παρὰ λίγο-στοὺς διαβάτες. Σπίτια κλειστά, γρίλιες κλειστές, χορτάρι ἀνάμεσα στὴ πέτρες κιτρινισμένο, καμμένο ἀπ' τὸν ἥλιο. Κανένα παγκάκι ὅπου μπορεῖς νὰ καθίσεις καὶ νὰ ρεμβάσεις.

Θάλεγε κανεὶς πὼς ἡ σιωπὴ βγαίνει μέσ' ἀπ' τὰ πράγματα καὶ πὼς οἱ λιγοστὲς φωνὲς τὴν ἀνθρώπων δὲν καταφέρνουν νὰ τὴν ταράξουν. Ἡ πρόσοψη τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, ποὺ χτίστηκε τὸ δέκατο τέταρτο αἰώνα, συγκεντρωμένη στὴν ἀτσάλινη ἀγνότητά της, κλείνει τὴ μικρὴ πλατεῖα μὲ τὸ σύμβολο τοῦ Θεοῦ(*).

Τὸ κορ'τσι μπαίνει μέσ' στὴν ἐκκλησιά, σκύβει, φέρνει στὸ μέτωπο τὰ δάχτυλα ποὺ ἔθρεψε σ' ἀγιασμένο νερὸ καὶ κόβεται σ' ἕναν πάγκο σὲ μιὰ γωνιά.

Αὐτὸ εἶναι τὸ καταφύγιό της.

Τ' ἀσκητικὸ μισοσκόταδο μὲ τὴ μυρωδιὰ τοῦ λιβανιοῦ, ἡ ἀνάταση ποὺ δείχνουν οἱ νάρθηκες μὲ τὰ μυτερὰ τοῦς τόξα, οἱ ἐκστατικοὶ ἅγιοι πάνω στὰ τζαμωτά, οἱ Παναγίες, οἱ ζωγραφισμένες κατὰ τὸν τόπο τοῦ Τζιόττο, ποὺ προσφέρουν τὸ Βρέφος ἀνάμεσ' ἀπ' τὶς κολόνες εἶναι ἄλλες τόσες μεταμορφώσεις τῆς ψυχῆς της. Ἐδῶ νοιώθει τὶς λέξεις «πάντα» καὶ «ποτὲ» νὰ ζοῦν μὲ κάποιον τρόπο καταλληλοτικὸ στὸν ἀέρα καὶ τὴν πέτρα καὶ τὴ σημασία τους θάθελε νὰ τὴν περικλείσει μέσ' στὰ ὅρια τῆς σκέψης ποὺ ἔχουν τεντωθεῖ δδυνηρὰ μὰ δὲν μπορεῖ.

Καὶ προσεύχεται, ἀλλ' ὄχι μὲ ταπεινοσύνη. Αὐτὴ δὲν εἶναι ταπεινή. Ὁ ποιος ξεῖ μόνος δὲν ἔχουν τὴ ταπεινοφροσύνη. Δὲν παρακαλεῖ: Θεέ, βοήθησέ με' γιατὶ κοῦ κόνους τὴς τοῦ δέξεται σάμπας νάναι ἡ ἴδια ἡ ζωὴ γιὰ μένα δὲν πιστεύει πὼς τὴς χρειάζεται νὰ βοήθεια. Ἡ παράκληψή τῆς εἶναι κάτι παραπάνω κ' ἀπὸ προσευχὴ εἶναι μιὰ ἐπικοινωνία. Μιλάει σχεδὸν μ' οἰκειότητα μὲ τὶς ὑπέρτατες δυνάμεις ποὺ δὲν τὶς θεωρεῖ προσωπικές, ἀλλὰ πιστεύει στὴν ὕπαρξή τους.

Ὀπνευματικὸς ἀρίζοντας ποὺ τὴν περιβάλλει εἶναι ἀπόλυτος ὅπως εἶναι κ' ἡ ἔννοια ποὺ ἐκφράζει τὸ σύμβολο τοῦ Θεοῦ πάνω στὴν πρόσοψη τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.

☘

Ἕνας ἄλλος τύπος κατάνυξης — κι' ὁμορφιές—ποὺ πάει συχνὰ νὰ τὸν ἐπισκεφτεῖ ἀπὸ ἕναν δρόμο ἔξω ἀπ' τὴ πόλη, ὁλότιο ἀνάμεσα σὲ σειρὲς ἀπὸ πλατάνια κι' ἤσυχα ἐκτεταμένα λιβάδια, εἶναι τὸ νεκροταφεῖο.

Ἐδῶ κοιμοῦνται οἱ γέροι θεῖοι τῆς ἡ γιαγιά (ὁ πατέρας ὄχι κείνος ἀναπαύεται στὸ Τζεντιλίνο τοῦ Μιλάνου) κι' ἐδῶ εἶναι λίγος καιρὸς ποὺ ἤρθε νὰ μείνει κι' ἡ ἀρχόντισσα, ποὺ ἐνα πρωί—τώρα πιὰ μακρυνὸ—δὲν τὴν ἄφησε ν' ἀγγίξει τοὺς κρίνους τῆς βραγιάς, σάμπας τὸ χέρι τῆς νάταν ἱερόσυλο. Ὁ θάνατος, τὶς πρῶτες ὧρες, τόσο τὴν ἀδυνάτισε καὶ τὴν ὠμόφαγνε, ποὺ φαινόταν σὰν κοιμισμένη ἀγία. Τώρα εἶναι κάτω ἀπ' τὴ γῆ καὶ δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ κάνει κανένα σημεῖο, ἀπαγορευτικὸ ἢ ἀτοκρινό, οὔτε μὲ τὸ χέρι, οὔτε καὶ μὲ τὴ φωνή.

Κι' ὅμως στὸ νεκροταφεῖο ἡ κοπελίτσα δὲν πάει γιὰ τὸ θάνατο, πάει γιὰ τὴ ζωή.

Δὲν τὸ ξέρει μῆτε κ' ἡ ἴδια. Ὑπακούει στὴ δύναμη τοῦ ἐνστίκτου. Ὁ-ταν βρίσκεται μέσ' στὸν περίβολο τὸν γεμάτο ταφόπετρες καὶ σταυροὺς τῆς φαίνεται πὼς μέσα νεὶ γεννήθηκε κι' ἔζησε πλέρια. Ἡ γαλήνη ποὺ ἀπολαμβάνει εἶναι ἀπόλυτη. Ὅλες οἱ ἐπιγραφές, καθὼς ξεπροβάλλουν μὲ τὰ μαύρα καὶ τὰ χρυσὰ γράμματα πάνω στὰ μάρμαρα τὰ βυθισμένα στὴν πρασινάδα, τὴς διηγοῦνται κι' ἀπὸ μιὰν ἱστορία. Κ' ἡ πρασινάδα εἶναι πὶ πυκνή, πὶ ζωηρὴ παρὰ σ' ὁποιονδήποτε ἄλλον κῆπο. Ἐδῶ πολὺ κ' ἀπ' τὰ βλαστάρια τῶν τριανταφυλλιῶν, ποὺ εἶναι κανονικὰ πλεγμένα γύρω στοὺς κάφους, πὶ πολὺ κ' ἀπ' τὰ πτωχὰ φεστόνια τοῦ κισσοῦ μὲ τὸ μαλυδένιο χρῶμα τοῦ συναπιδιοῦ στὶς βάσεις καὶ τὶ μεταλλικὴ λάμψη στὶς κορφές. ποὺ ἔχουν περιπλέξει τὶς ταφόπετρες τὴς δεκισσόφυες ἀπ' τὴν ὀργασία, ἡ κοπελιὰ μαγαρίνια σκάλα τοῦ μεγάφου, ἐνῷ τ' ἀμάξι ἐκεῖνο ἐπέρασε στὴν πόρτα, νὰ τὴν πιάσει μιὰ δυνατὴ τάση γιὰ ἔμετο. πολὺ φυσικὴ γιὰ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἐγκυμοσύνης. Προσπαθοῦσε τότε νὰ σκύψει, γιὰ νὰ προφυλάξει τὴ λουσάτη τραχηλιὰ τῆς μόδας ποὺ ἀστραφτε ἀπὸ διαμάντια. Μὰ ὁ κόντε-σύζυγός τῆς, ἀμέλιετος, φώναξε ἀπ' τὸ ὕψος τῆς πελώριας κοιλιᾶς τοῦ, ἐνῷ τὴν βαστοῦσε ἀπ' τὸ 'να μπράτσο :

"Ἰσια!... Ἰσια!... Ἰσια!... Γιὰ σ' ὄνομα τοῦ Ἀη-Γιώργη!.... "Ἰσια τὸ σῶμα, κοντέσσα!...." Ὁ κόντε Ντάουλι ἔχει λεφτὰ γι' ἄλλα φουστάνια. Ὁ μικρὸς κόντες πρέπει νὰ γεννηθεῖ καλοκαιρινός!... Ψηλὰ τὸ κεφάλι, ντόντα Φραγκίσκα!....

Κ' ἡ Φραγκίσκη ὑπακούοντας ἔκανε ἔμετο εὐγενικὰ πάνω στὴν ἀτλαζένια ἄσπρη τραχηλιὰ ποὺ ἀστραφτε ἀπὸ διαμάντια.

Γεννήθηκε στὸν καιρὸ του ἕνας γυιὸς ποὺ πέθανε ἀμέσως κ' αὐτὸ ἔφερε καὶ τοὺς δυὸ σὲ μεγάλη ἀπελπισία. "Ὑστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια γεννήθηκε ἡ Αὐγουστα.

Ἡ μητέρα δὲν τὴν ἀγαποῦσε. Ἀγαποῦσε ἀπὸ μιὰν ἀκατανόητη διαστροφὴ τὸν πεθαμένο γυιό' αὐτὸν μανάζα. Μιὰ συγκρατημένη μνησικακία, ἀκατανόητη κ' αὐτή, τὴν ἔκανε νὰ ἐξοργίζεται καὶ μὲ τὸ σάξυγο. λές κι' ἔφταιγε αὐτὸς γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ πρώτου της παιδιοῦ.

Ἡ Αὐγούστα μεγάλωσε ἀνάμεσα στὶς κουτσομπόλες κομαριές, ἀνάμεσα στὴν ἠματιοθήκη, τὴν κοιξίνα καὶ τὸ σταῦλο.

Ἅμα ἔγινε ἑφτὰ χρόνων, τὴν ἔβαλαν σὲ κολλέγιο, ἐνῷ ἡ Σάντρα, ἡ κόρη τοῦ κόντε Τζιοτζίλιν ἀπ' τὸν πρώτο γάμο, πανφρεύτιαν μ' ἕναν' ἀριστοκράτη τῆς Κρεμόνας.

Κ' ὁ κόντες κι' ἡ κοντέσσα, ἀφοῦ ἔχασαν τὴν περιουσία τους ἀπ' τὴν ἀ-συλλόγιστη σπατάλη ποὺ ἔκαναν σχεδὸν δέκα χρόνια. ἀποσύθηκαν σὲ μιὰν ἔπαυλη, γριγοριαμένη κτήματα, ποὺ τοὺς ἔφεινε.

(Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

(*) Σύμβολο τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ παράσταση ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα ἰσοπλευρο τρίγωνο μ' ἕνα μπάτο στὸ μέσον. Τὸ τρίγωνο συμβολίζει τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ τὸ μάτι τὸ Θεὸ ποὺ ὅλα τὰ βλέπει κ' ὅλα τὰ γνωρίζει (σ. μ.).

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΣΑΙΞΠΗΡ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ Κας Ν. ΒΙΚΤΩΡΑΤΟΥ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ.— ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΤΑ

Σαὸ βιβλίο τῶν βαφτίσεων τῆς ἐνορίας τοῦ Στράτφορντ - ὸν - Ἔϊβον, εἶνε γραμμένο μὲ τὰ κολυδο - λατινικὰ τοῦ καιοῦ :

1564
26 τοῦ Ἀπρίλη
Γουίλλιαμ, γυιὸς τοῦ Τζὼν Σαίξπηρ.

Τὸ παιδὶ θάχε γεννηθεῖ τὴν παραμονὴ ἢ τὴν προπαραμονή.

Τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε σώζεται ἀκόμα: Ἕνα ἁπλοῦκο νοιαμανδικὸ σπίτι μὲ μιὰ σειρὰ δοκάρια ποὺ χαρακώνουν τὴν πρόσοψή του. Ἀπαρτιζόταν ἀπὸ δυὸ οἰκοδομὲς κολλητές, περιουσία κι' οὐ δυὸ γοῦ γέρο-Σαίξπηρ.

Ἡ οἰκογένεια εἶχε τὸν τρόπο της. Ἡ μητέρα, ἡ Μαίρη Ἄρντεν, παντρεμένη ἑδῶ κι' ἑφτὰ χρόνια, ἦταν κόρη ἑνὸς εὐπορου ἀγροκτηματία. Ὁ πατέρας ἐνήμερούσε. Ἀνῆκε στὴ σειρὰ ἐκείνη τῶν χωρικῶν ποὺ ἄρχιζαν ν' ἀνεβαίνουν στὴν ἀστικὴ τάξη. Τὸ 1568, ὅταν ὁ μικρὸς ἦταν νεοσάμο χρονῶν, ὁ πατέρας ἔγινε ἕνας σωστὸς κύριος: ἐκλέγεται δικαστὴς ἢ δήμαρχος τοῦ Στράτφορντ. Ὅλα πάνε πρίμα. ἡ οἰκογένεια μεγαλόνει, τὰ παιδιὰ πληθαίνουν μέσ' στὸ νοικοκυριό: ὁ Τζίλμπερτ, ἔπειτα δυὸ κορίτσια ἡ Τζόαν καὶ ἡ Ἄννα, κι' ἄλλα δυὸ ἀγόρια ὁ Ρίτσαρντ κι' ὁ Ἔντμοντ. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὰ πράματα ἀρχίζουν νὰ παίρνουν τὸν κατήφορο. Ἀπ' τὸ 1575, ἡ Τζὼν Σαίξπηρ, ἀντὶ ν' ἀγοράζει σπίτια ὑποθηκεύει ἐκεῖνα ποὺχει. Ἤμερες ὀδυνοῦσες. Μὲ λίγα λόγια, σὲ ἡλικία δεκαπέντε χρονῶ, ὁ γεωρός μας ἔχει πάρει κιόλας τὸ πρῶτο του μάθημα ἀπ' τὴ ζωή: εἶδε τὸ ἀνέδοσμα καὶ τὸν ξεπεσμὸ τοῦ πατέρα του' τὰ χρέη κ' ὑστερα οἱ σενεγχώριες μπαίνουν μέσ' στὸ σπίτι. Γνιὸς τοῦ Κυρίου δημάρχου σεὴν ἀρχή, τώρα θὰ δοκιμάσει τί πάει νὰ πεῖ νάχει κανεὶς τόνομα ἑνοῦς χρεωκοπημένου.

Τὸ παιδί, ὀκτὼ χρονῶ, μπῆκε στὰ σχολειὰ τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ ἔμεινε πέντε χρόν' ποὺ ἀναφέρεται στὸν γάμο τοῦ σοῦμε πίσω ἐμεῖς, κι' ἄς δοῦμε τὸν Σαίξπηρ μὲ τὴν Ἄννα Χαθαουαίη, κόρη γεωργῶν τοῦ Σότερρ, χωριοῦδαι λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ Στράτφορντ. Ὑπάρχει ἀκόμα τὸ ἀγροτικὸ σπιτάκι κι' ὁ πάγκος ποὺ καθόταν ὁ ἔφηβος καὶ διηγύτανν τὴν ἐρωτά του στὴν κοπέλλα, οἱ ρομαντικοὶ συγκινιοῦνται μπροστὰ στοὺς ταπεινοὺς αὐτοὺς μάρτυρες τῶν πρώτων του σπεναγμῶν. Ὡστόσο τὸ ρωμάντζο τοῦ Σαίξπηρ μοιάζει κάπως λιγώτερο ὡραῖο ἀπ' ὅ,τι θέλουν νὰ τὸ φαντάζονται οἱ ἀγαθὲς ψυχές. Ο γοχαρὲ ποὺ ἀναφέρεται στὸν γάμο τοῦ Σαίξπηρ μὲ τὴν Ἄννα Χαθαουαίη, ἦταν γεωργῶν τοῦ Σότερρ, χωριοῦδαι λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ Στράτφορντ. Ὑπάρχει ἀκόμα τὸ ἀγροτικὸ σπιτάκι κι' ὁ πάγκος ποὺ καθόταν ὁ ἔφηβος καὶ διηγύτανν τὴν ἐρωτά του στὴν κοπέλλα, οἱ ρομαντικοὶ συγκινιοῦνται μπροστὰ στοὺς ταπεινοὺς αὐτοὺς μάρτυρες τῶν πρώτων του σπεναγμῶν. Ὡστόσο τὸ ρωμάντζο τοῦ Σαίξπηρ μοιάζει κάπως λιγώτερο ὡραῖο ἀπ' ὅ,τι θέλουν νὰ τὸ φαντάζονται οἱ ἀγαθὲς ψυχές. Ο γοχαρὲ ποὺ ἀναφέρεται στὸν γάμο τοῦ σοῦμε πίσω ἐμεῖς, κι' ἄς δοῦμε τὸν Σαίξπηρ μὲ τὴν Ἄννα Χαθαουαίη, κόρη γεωργῶν τοῦ Σότερρ, χωριοῦδαι λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ Στράτφορντ. Ὑπάρχει ἀκόμα τὸ ἀγροτικὸ σπιτάκι κι' ὁ πάγκος ποὺ καθόταν ὁ ἔφηβος καὶ διηγύτανν τὴν ἐρωτά του στὴν κοπέλλα, οἱ ρομαντικοὶ συγκινιοῦνται μπροστὰ στοὺς ταπεινοὺς αὐτοὺς μάρτυρες τῶν πρώτων του σπεναγμῶν. Ὡστόσο τὸ ρωμάντζο τοῦ Σαίξπηρ μοιάζει κάπως λιγώτερο ὡραῖο ἀπ' ὅ,τι θέλουν νὰ τὸ φαντάζονται οἱ ἀγαθὲς ψυχές. Ο γο-

Το σπίτι τοῦ Σαίξπηρ στὸ Στ ρατφορντ ἀπὸ τοῦ Ἄϊβον

νιοῦ τῆς κόρης δὲν βρίσκονταν σὲ καλλίτερη κατάσταση ἀπ' τοὺς γονιοὺς τοῦ γαμπροῦ. Ἐκεῖνη ἦταν ἐλκυσμένη χρονῶν κ' ἐκεῖνος δεκαοκτώ. Αὐτὸς ὁ γάμος ἦταν μιὰ βλακεία ἀναπόφευκτη. Παντρεύτηκαν στὶς 28 τοῦ Νοέμβρη 1582 κ' ἕξη μῆνες ἀργότερα, στὶς 26 τοῦ Μάη, οἱ γνῶματ̀ροι βαφτίζαν ἕνα κοριτσάκι τους, τὴ Σουζάννα.

"Οπως φαίνεται ἀπ' τὰ γεγονότα, ὁ Σαίξπηρ ἦταν μπλεγμένος σὲ δυὸ ἐρωτοδουλειὲς τὸν ἴδιο καιρὸ κι' ἀποφάσισε νὰ παντρευτεῖ μονάχα σὰν τὸν ἔξοχο ἢ οἰκογένεια τῆς κοπέλλας ποὺ εἶχε ἐνθέσει. Ὅπως καὶ νάταν τὸ πρᾶμα, ὁ γάμος αὐτὸς ποὺ σκαρώθηκε κατὸ ἀπὸ 'νὰ κακὸ ἀστέρι, κράτησε. Τὸ 1585, γεννήθηκαν δυὸ δίδυμα, ἐν' ἀγόρι κ' ἕνα κορίτσι. Καὶ νὰ ὁ Σαίξπηρ στὰ εἰκοσένια του χρόνια φορτωμένος μὲ τρία παιδιὰ καὶ μιὰ γυναῖκα μαρονέμενη, ὁπτὼ χρόνια μεγαλύτερή του, μιὰ γυναῖκα ποὺ τὴν πατηρεμοῦσε μὲ τὸ ζόρι. Πόσες ἀφορμὲς γιὰ νάναι ἐξαγριωμένος καὶ γεμάτος κρυφὴ κακία! Εἶν' ἀλοφάνερο πὼς ὁ Σαίξπηρ δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὴ γυναῖκα του. Αὐτή, φαίνεται, ἦταν ἕνα μέτριο πλάσμα ἀπὸ φυσικοῦ τῆς μαλθακοῦ καὶ ἄδουλη. Δὲν κράτησε καμμιὰ θέση στὴ ζωὴ τοῦ ἀνεφρές της: αὐτὸς περνάει δέκα χρόνια χωρὶς νὰ τὴν σπείλει νέα του. Στὴ διαθήκη του οὔτε ἕνα καλὸ λόγο δὲν γράφει γι' αὐτήν, καὶ δὲν θυμᾶται τὴν ὑπαρξή της παρὰ γιὰ νὰ προσθέσει μιὰ παρεγκαφρο καὶ νὰ τῆς ἀφησει τὸ κρεβάτι τοῦ ἐνοίμησε δίδυμα. Ποιὸ ἦταν ἄραγε πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὴ Σαίξπηρ; Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνεφρές τοῦ ἢ ἡ ἀγάπη τῆς ἀφησε τὸ κρεβάτι τοῦ ἐνοίμησε δίδυμα. Ποιὸ ἦταν ἄραγε πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὴ Σαίξπηρ; Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνεφρές τοῦ ἢ ἡ ἀγάπη τῆς ἀφησε τὸ κρεβάτι τοῦ ἐνοίμησε δίδυμα.

Μὲ λίγα λόγια: εἰκοσιενὸς χρονῶν, τρία παιδιά, μιὰ γυναῖκα κοινὴ καὶ ἀσήμαντη ἔκανε πατέρα λίγο-πολὺ ξεπεσμένα, χωρὶς νὰ λογαριάσουμε τέσσερα ἀδέρφια μικρότερα ποὺ χρειάζονταν ἀνατροφή, καὶ κανένα πόρο ζωῆς... Γιὰ πρώτη κατάθεση, τὴ μιξέρια, τὴν κατασταφρεψὶ κ' ὅση τερατσιὰ ἢ νὰ λιγοτερο ἀνυποληψία εἶχε ἀπαλοιωθεῖ. Λίγοι ἄνθρωποι μπόρεσαν στὴ ζωὴ ἀπὸ μιὰ πόρτα τόσο συφοριασμένη. Πόσο βαρύτερο πρέπει νάναι αὐ.ὸ γιὰ ἕναν Σαίξπηρ, ποὺ εἶναι περήφανος καὶ ποὺ θυμᾶται τὴν εὐτυχισμένη νιότη του. Καὶ τότες εἶναι ποὺ ἀποφασίζει τὸ ρομπόκτημα: Σπάζει ἀπότομα κάθε δεσμὸ, φεύγει καὶ πάει νὰ δρεῖ τὴν τύχη του στὴ Λόντρα.

Αὐτὸς ὁ ταξιδευτής, ποὺ ἐφαρμαζόνει πάνω στὸ δρόμο, ὁ πεζοπόρος ποὺ τραβάει μπρὸς δαρμένος κιόλας ἀπ' τὴ ζωή, ἔναγωμένος ἀπὸ τὰ λόθη τὰ δικά τοῦ καὶ τὶν ἄλλων, ποιὸς εἶνε; Ποιὰ εἶνε τὰ ἐφόδιά του; Ὅσο ἀνεύρε αὐτὸς τὸ βῆμα πάνω στὴ λεωφόρο ποὺ τὸ Λονδίνο, ἀποσυρθῆκαν σὲ μιὰν ἔπαυλη, γριγοριαμένη κτήματα, ποὺ τοὺς ἔφεινε.

(Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

Νὰ δμως καὶ κάτι σοβαρότερο: Ἐκεῖ γάλη μαγιαρένια σκάλα τοῦ μεγάφου, ἐνῷ τ' ἀμάξι ἐκεῖνο ἐπέρασε στὴν πόρτα, νὰ τὴν πιάσει μιὰ δυνατὴ τάση γιὰ ἔμετο. πολὺ φυσικὴ γιὰ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἐγκυμοσύνης. Προσπαθοῦσε τότε νὰ σκύψει, γιὰ νὰ προφυλάξει τὴ λουσάτη τραχηλιὰ τῆς μόδας ποὺ ἀστραφτε ἀπὸ διαμάντια. Μὰ ὁ κόντε-σύζυγός τῆς, ἀμέλιετος, φώναξε ἀπ' τὸ ὕψος τῆς πελώριας κοιλιᾶς του, ἐνῷ τὴν βαστοῦσε ἀπ' τὸ 'να μπράτσο :

"Ἰσια!... Ἰσια!... Ἰσια!... Γιὰ σ' ὄνομα τοῦ Ἀη-Γιώργη!.... "Ἰσια τὸ σῶμα, κοντέσσα!...." Ὁ κόντε Ντάουλι ἔχει λεφτὰ γι' ἄλλα φουστάνια. Ὁ μικρὸς κόντες πρέπει νὰ γεννηθεῖ καλοκαιρινός!... Ψηλὰ τὸ κεφάλι, ντόντα Φραγκίσκη!....

Κ' ἡ Φραγκίσκη ὑπακούοντας ἔκανε ἔμετο εὐγενικὰ πάνω στὴν ἀτλαζένια ἄσπρη τραχηλιὰ ποὺ ἀστραφτε ἀπὸ διαμάντια.

Γεννήθηκε στὸν καιρὸ του ἕνας γυιὸς ποὺ πέθανε ἀμέσως κ' αὐτὸ ἔφερε καὶ τοὺς δυὸ σὲ μεγάλη ἀπελπισία. "Ὑστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια γεννήθηκε ἡ Αὐγουστα.

Ἡ μητέρα δὲν τὴν ἀγαποῦσε. Ἀγαποῦσε ἀπὸ μιὰν ἀκατανόητη διαστροφὴ τὸν πεθαμένο γυιό' αὐτὸν μανάζα. Μιὰ συγκρατημένη μνησικακία, ἀκατανόητη κ' αὐτή, τὴν ἔκανε νὰ ἐξοργίζεται καὶ μὲ τὸ σάξυγο. λές κι' ἔφταιγε αὐτὸς γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ πρώτου της παιδιοῦ.

Ἡ Αὐγούστα μεγάλωσε ἀνάμεσα στὶς κουτσομπόλες κομαριές, ἀνάμεσα στὴν ἠματιοθήκη, τὴν κοιξίνα καὶ τὸ σταῦλο.

Ἅμα ἔγινε ἑφτὰ χρόνων, τὴν ἔβαλαν σὲ κολλέγιο, ἐνῷ ἡ Σάντρα, ἡ κόρη τοῦ κόντε Τζιοτζίλιν ἀπ' τὸν πρώτο γάμο, παντρεύτιαν μ' ἕναν' ἀριστοκράτη τῆς Κρεμόνας.

Κ' ὁ κόντες κι' ἡ κοντέσσα, ἀφοῦ ἔχασαν τὴν περιουσία τους ἀπ' τὴν ἀ-συλλόγιστη σπατάλη ποὺ ἔκαναν σχεδὸν δέκα χρόνια. ἀποσυρθῆκαν σὲ μιὰν ἔπαυλη, γριγοριαμένη κτήματα, ποὺ τοὺς ἔφεινε.

(Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

ΓΑΜΗΛΙΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ

ΤΕΣΣΑΡΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

4

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

Σκηνογραφία ἡ ἴδια τῆς πρωτης πράξης.

Αἴθριο χειμωνιάτικο δειλινό. Ἔξω λιακάδα. Ἡ τζαμόπορτα εἶναι ἀνοιχτή.

(Ἡ Ροζαλία μὲ καινούργιο τριανταφυλλί φόρεμα, στέκεται κοντὰ στὴν ἀριστερὴ πόρτα καὶ τὴν κοιτάει ἀνοιχτή. Ἡ Μαρίνα στὴ τζαμόπορτα. Ἡ Ἀνθούλα ἀνεβαίνει τὴ σκάλα καὶ μπαίνει κρατῶντας μιὰ μικοὴ βαλίτσα (sac-à-main). "Ὅλες φοράνε γιορτινά).

ΡΟΖΑΛΙΑ (στὴν Ἀνθούλα).— Μὰ Ἔλα λοιπόν!.... Τὶς βαλίτσες.

ΜΑΡΙΝΑ.— Τὴ μικρότερη ἔφερες; Ποῦ εἶν' οἱ ἄλλες;

ΑΝΘΟΥΛΑ (ἀθῶμη).— Δὲν ἔχει ἄλλες.

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Πῶς!

ΜΑΡΙΝΑ.— Πῶς δὲν ἔχει ἄλλες;

ΑΝΘΟΥΛΑ.— Νά, δὲν ἔχει. Αὐτὴ ἦταν ὅλη κι' ὅλη....

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Κύριε Λέηγον. Εἶναι δυνατὸν, καλέ;

ΜΑΡΙΝΑ.— Σίγουρα ποὺ δὲ θὰ εἶδες καλά. Στάσου νὰ κυττάξω ἐγώ. (Παραμερεύζει τὴν Ἀνθούλα καὶ ροβολιάει στὴ σκάλα).

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Ἔλα, καθμένη καὶ σύ, μὴ στέκεσαι! Πήγαινε γρήγορα μέσα τὸ βαλιτσάκι, στὴν κάμαρά του. Μπορεῖ νὰ χρειάζεται τίποτα γιὰ τὴν τουαλέττα του! Ἐκεῖ μέσα θάχει βέβαια τὰ πάντα.

ΑΝΘΟΥΛΑ.—Ἄχ, Ροζαλία. (Φεύγει ἀριστερά).

ΜΑΡΙΝΑ (ἔρχεται ἀπὸ τὸ χαγιάτι ἀργά).— Περίεργο!...

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Τί; Δὲν ἔχει ἄλλας;

ΜΑΡΙΝΑ.— Ὄχι. Δὲν εἶναι κάτω κανείς. Οὔτε καρροτσάκι, οὔτε λοοστρος. (Κλείνει τὴ τζαμόπορτα).

ΡΟΖΑΛΙΑ (ἀνήσυχη).— Πῶς τὸ ἐξηγεῖς ἐσὺ αὐτό;

ΜΑΡΙΝΑ.— Δὲν ξέρω. Ἴσως ἔρθουν ἀργότερα... Ἴσως ἔρθουν...

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Μὰ ἔτσι! Οὔτε ἕνα μπαούλο!... Κ' ἐγὼ ποὺ τὸν φαντάζόμουν μὲ τόσα καὶ τόσα δέματα. Καὶ νὰ λείει τὴς μιᾶς: νὰ ἔσυ. Λεμονιά. Καὶ τῆς ἄλλης: γιὰ σένα Ροζαλία.

ΜΑΡΙΝΑ.— "Ὀχι, ἐγὼ δὲν ἐπερίμενα τέτοια. Οὔτε φορέματα, οὔτε... λιλιά! Μά, ἄν μπροῦσσα νὰ τοῦ γράψω πρωτοῦ ἔρθει, ἄν ἤξερα ποῦ βρίσκεται, θὰ τὸν παρακαλοῦσα νὰ μοῦ φέρη κανένα βιβλίο σημαντικό, τίποτα ποὺ νὰ τοῦ ἔδινε νὰ ὑποψιαστεῖ τί ἐστὶ Μαρίνα. Θὰ τοῦγραφα, νὰ ποῦμε: «Καὶ φέρε μου, ἄν τὸ θυμηθεῖς, τὸ «Μεγαλεῖο» καὶ τὴν παρακμὴ τῆς Ρώμης»!...

ΡΟΖΑΛΙΑ (χαρούμενη).— Ἀ, βρῆκα!.... (Σιγανὰ, τραβᾶντας κοντά της τὴν Μαρίνα). Χρυσαφικὰ θὰ μᾶς ἔφερε, καλέ!... διαμαντικὰ καὶ τέτοια. Αὐτὰ δὲν πιάνουνε τόπο. Μπορεῖ νὰ τάχει καὶ στὶς τσέπες του!...

ΜΑΡΙΝΑ (ἀδιάφορη).— Μπορεῖ. Μὰ πάλι πῶς δὲν ἔφερε πράματα δικά του, ρουχικὰ...

ΡΟΖΑΛΙΑ.— Τί νὰ τὰ κάνει, εὐλογημένη κι' ἐσύ! Μήπως πάει σὲ τόπο ξένο! Στὸ σπίτι του πάει.

ΜΑΡΙΝΑ (ἐαφνικά).— Κι' ἔπειτα, βέβαια! Οἱ μοντέρνοι ἄνθρωποι, σὰν ταξιδεύουνε, δὲ σίρουνε μαζί τους μπόγους καὶ μπαοῦλα. Ἕνα βαλιτσάκι κι' δξω πέρα. Ἕνα βαλιτσάκι μὲ τὴν πυτζάμα τους, τὸ νεσασσαὶρ κι' αὐτά! Ἀλλοίμονο ἄν κι' ὁ Κλεάνθης ταξίδευε σὰν τοὺς χωριατες. Τότε... τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος καὶ κίρθεῖ.

ΡΟΖΑΛΙΑ (ποὺ δὲν κατάλαβε).— Καλὲ τί λες ἐκεῖ!... Κι' ἔτσι ποὺ ἦρθε, καὶ μὲ λιγώτερα νάρχότανε, καὶ μὲ τίποτα ἀκόμα, καλῶς νάρθεῖ. Ὁ ἀδερφός μας;!... Τί νὰ τὰ κάνουμε ἐμεῖς τὰ στολίδια; Μπά!... Μὴ-δὰ δὲν εἶμαστε οἱ Μαρκογιαννοποδίες με τ' ὄνομα; Μᾶς ξέρουν καὶ μᾶς προσκυνοῦνε. Τὴν ἀξία μας ἔχουμε, νόσο φτάνει... Τὰ στολίδια καὶ τὰ φορέματα εἶναι γιὰ τὶς ξιπποσμένες. Ἀκοῦς ἐκεῖ !

ΜΑΡΙΝΑ (σκληρά).— "Ἄλλο σοῦ λέω 'γώ, ἄλλο μοῦ λές ἐσύ. Ἀμοιρη!... Τί κάθομαι τώρα καὶ μιλόω!..

ΡΟΖΑΛΙΑ (κοντὰ της, σιγανὰ καὶ μὲ χαρά).— "Ὀμως εἴδες;.... εἴδες πόσο ἄλλαξε; "Ὀρμιος ἄντρας εἶναι τώρα. Ἐγώ, πῶς νά σοῦ πῶ, σὰν τὸν εἶδα, λιγάκι φοβήθηκα. Δηλαδὴ, νά... ἔννιωσα κάτι σὰ σεβασμὸ, νά ποῦμε, σὰν δειλία... Εἶδες ποὺ τὰ μαλλιά του ἀραίωσαν; "Ἔχει στὴν κορυφὴ μιὰ μικοὴ φαλάκρα. "Ὀμως τοῦ πάει τόσο πολύ! "Ἰδιος ὁ πατέρας μας! Ἂν εἶχε μάλιστα καὶ τὰ γ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο ΜΟΤΣΑΡΤ ΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ

(ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ κ. Μ. ΔΟΥΝΙΑ)

"Οποιος θά έπιχειροῦσε νά σχηματίσει μιά εἰκόνα τῆς μεγαλοφύΐας τοῦ Μότσαρτ ἀπό τά γράμματά του θά δοκίμαζε μιά βαθειά ἀπογοήτευση. Δὲν θά εὕρισκε ἐκεῖ μέσα ν' ἀντανακλᾶ — οὔτε κἀν ἀμυδρά — ἡ τε τί σούσουρο θά κάνουν στὸν κόσμο δημιουργική ἀτμόσφαιρα, ποὺ περιβάλλει τά ἔργα του ἀπό τό ἁπλούστερο τραγουδάκι ὡς τίς μεγάλες συμφωνίες του. Ἄς σκεφθοῦμε γιά μιά στιγμή τί σημασία ἔχουν τά γράμματα καί τ' ἀπομνημονεύματα ἑνός Βάγνερ γιά τήν κατανόηση τῶν ἔργων του: Καθρεφτίζουν ἀνεξάντλητες ἀποχρώσεις ψυχικῶν καταστάσεων καί μεταπτώσεων, φανερώνοντας τόν μοχλό τῆς μουσικῆς του δημιουργίας. Διαφορετική ὡστόσο ἡ νοοτροπία τοῦ Μότσαρτ: Ἔργο καί ζωή εἶναι χωρισμένη — στὴν φαινομενολογική τους ἔκφραση τουλάχιστον. Δύο διαφορετικές ἐποχές στέκονται ἀντιμέτωπες: ὁ Ρομαντισμός μὲ κέντρο κι' ἐλατήριο τήν ὑποκειμενικότητα καί ὁ Κλασσικισμός ἑνός Μότσαρτ μὲ τόν ὑπερατομικό χαρακτήρα στήν καλλιτεχνική δημιουργία. Ἐνῶ λοιπόν ὁ Ρομαντικός μεταγειρίζεται τό γράμμα σάν ἐρμηνευτικό σημεῖωμα τῶν ἔργων του, ἀναλύοντας τά ἐλατήρια τῆς ἐμπνεύσεώς του, ὁ Κλασσικός — ὅπως καί ὁ προκλασσικός συνθέτης — βλέπει στὴν ἀλληλογραφία μόνον ἕνα μέσο καί τρόπο συνεννοήσεως.

Τά γράμματα τοῦ Μότσαρτ πηγάζουν ἀπό μιά αὐθόρμητη ἔκφραση στιγμιαίων διαθέσεων, χρωματισμένα τό καθένα ἀπό τήν προσωπικότητα ἐκείνων πρός τούς ὁποίους ἀπευθύνονται. Δὲν ἐκθέτουν καμμιά κοσμοθεωρία, οὔτε ἐμπνέονται ἀπό ἠθικό πάθος. Ὁ Μότσαρτ ποτέ δὲν σκέφθηκε νά διορθώσει τούς ἀνθρώπους. Γιά μᾶς ἔχουν τά γράμματά του ἀξία πρό παντός σάν εἰκόνα μιᾶς ἐποχῆς καί μιᾶς κοινωνικῆς τάξεως, ὅπως τίς βλέπει μιά μεγαλοφυΐα: ἀλλά χωρίς πόζα, χωρίς ποιητικές ἐξάρσεις, χωρίς φιλολογικές ἀπαιτήσεις.

Θά παρακολουθήσομε σὲ μιά σειρά ἑλληνικῶν ἀποδόσεων μερικά ἀπό τά γράμματα τοῦ Μότσαρτ ἀπό τήν παιδική του ἡλικία ὡς τήν περίοδο τοῦ ὡριμου καλλιτέχνη. Θά ζήσομε σ' αὐτά ὅλην τήν εἰλικρίνεια, τήν ἀγνότητα, τήν ἀφέλεια, τήν ψυχική εὐγένειά, ἀλλά καί τήν τσουχτερή εἰρωνεία μιᾶς μουσικῆς μεγαλοφυΐας, ποὺ ἦταν πρό παντός καί πάνω ἀπ' ὅλα ἀληθινός «ἄνθρωπος».

1. Πρῶτα ταξίδια μὲ τόν πατέρα: Γαλλία, Ἀγγλία, Ἰταλία (1763—1773). Τό παιδί θαῦμα.

Ὁ πατέρας τοῦ Μότσαρτ πρός τήν Κα Μ. Th. Hagenauer ἀπ' τό Παρίσι 1 Φεβρ. 1764.

Οἱ 4 σονάτες τοῦ **Wolfgang Mozart** εἶναι κιόλας στὸν χαράκτη. Φανταστῆτε ἀνθρώπους νά κάνουν στὸν κόσμο αὐτὲς οἱ σονάτες, ἄμα γραφτεῖ στὸν τίτλο, πώς εἶναι ἔργο παιδιοῦ 7 χρονῶν. Κι' ἂν κανεῖς προκαλέσει αὐτούς, ποὺ δὲν τό πιστεύουν, νά κάνουν μιά δοκιμή—αὐτό συνέβηκε κτίλας — ὅταν τοῦ γράψουνε ἕνα μινουέτο ἤ ὅτι ἄλλο νάναι, αὐτός γράφει ἀμέσως τό μπάσο (χωρίς κἂν ν' ἀγγίξει τό πιάνο), κι' ἂν θέλουν ἀκόμα, κι' ἕνα δεύτερο βιολί. Ὅταν ἔχθει καιρός, θ' ἀκούσετε πόσο καλές εἶν' αὐτές οἱ σονάτες· ἀνάμεσα σ' αὐτές ὑπάρχει ἓν' ἀντάντε γραμένο μ' ἐξαιρετικό γούστο. Καί μπορῶ νά σᾶς πῶ, ἀγαπητή μου κυρία Χαγκενάνερ, πώς ὁ Θεός κάνει κάθε μέρα καινούργια θαύματα σ' αὐτό τό παιδί. Ὅσο πού νά γυρίσουμε σπίτι (ἂν θέλει ὁ Θεός), θάναι σὲ θέση νά ἐκτελέσει ὑπηρεσίες στὴν Αὐλή. Ἀλήθεια, λοιπόν, ἀκομπανιάρει κάθε φορά σὲ δημόσια κοντσέρτα. Τραγουδᾷ μάλιστα τίς ἄριες κἀ πρίμα βίστας, σὰν ὥρα νά ἀκομπανιάρει. Παντοῦ τοῦ δίνουνε πότε Ἰταλιάδες, πότε γαλλικά κομμάτια, καί τά παίζει ἔτσι, ἀπό τίς νότες κατ' εὐθείαν.

*

Ὁ πατέρας τοῦ Mozart
πρός τόν Κον L. Hagenaner,
ἀπό τό Λονδίνον στίς 28 τοῦ Μάη 1764.

Ὁ βασιλιᾶς τοῦδωσε κομμάτια ἔχει μόνο τοῦ Βαγκενζάλι, ἀλλά καί τοῦ Μπάχ(*) καί τοῦ Χέντελ. Τάπαιξε ὅλα «πρίμα βίστα». Ἔπαιξε στό ἐκκλησιαστικό ὄργανο τοῦ βασιλιᾶ ἔτσι, ποὺ ὅλοι ἐχτίμησαν πιότερο τό παίξιμό του ἀπό ὄργανο παρά στό πιάνο. Μετά ἀκομπανιάρησε τή βασίλισσα σὲ μιάν ἄρια, ποὺ τραγούδησε, κι' ἔναν φλαουτίστα σ' ἕνα σόλο. Ἔτσι ἔπαιξε τό μέρος τοῦ βιολονετσέλλου ἀπό τίς ἄριες τοῦ Χέντελ. (ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ) κι' ἔπαιξε πάνω στό ἁπλό μπάσο τήν ὡραιότερη μελωδία, ἔτσι ποὺ ὅλοι τάχασαν γιά καλά. Μὲ λίγα λόγια : αὐτά πούβερε ὅταν φύγαμε ἀπό τό Σάλτσμπουργκ δὲν εἶναι παρὰ μόνο μιά σκιά μπροστά σ' αὐτά ποὺ ξέρει τώρα. Σεπερνάει πιά τήν ἀνθρώπινη διανόηση αὐτό τό φαινόμενο. Μαζί μὲ μᾶς σᾶς χαιρετάει κι' αὐτός ἀπ' τό πάνω, ὅπου τώρα κάθεται καί παίζει τό τρίο τοῦ μαέστρου Μπάχ. καί δὲν περνάει οὔτε μιά μέρα ποὺ νά μή ρωτήσει τό λίγο-λίγο 30 φορῆς γιά τό Σάλτσμπουργκ, γιά τούς δικούς του καί δικούς μας φίλους, καθὼς καί γιά τούς προστάτες μας. Τώρα σκέφτεται ὅλη τήν ὥρα μιά ὅπερα, ποὺ θά τήν ἀνεβάσει στό Σάλτσμπουργκ ὅλο μὲ νέους. Πολλές φορῆς χρειάστηκε νά τοῦ μετρήσω ὅλους τούς νέους, ποὺ καταγράφει γιά τήν ὀρχήστρα.

*

Ὁ Mozart στήν ἀδερφή του.
Ὑστερόγραφο στό γράμμα τοῦ πατέρα του ἀπό τήν Μπολόνια, στίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1770.

Λυπᾶμαι μέσ' ἀπ' τήν καρδιά μου, ποὺ ἡ θεοπνοία Μάρθα εἶνε τόσο ἄρρωστη, καί κάνω τήν προσευχή μου κάθε μέρα γιά νά γίνει καλά. Πές της ἀπό μέρος μου νά μήν παρακουνιέται καί νά τρώει ὅσο πρέπει. Ἀ προπό! Ἔδωσε στὸν Ρομπινιγκ Ζίγκερλ τό γράμμα μου; Δὲ μοῦ γράφεις τίποτα γι' αὐτό. Σὲ παρακαλῶ σ' τὸν δεῖξ, νά τοῦ πεῖς νά μή μὲ ξεχνάει. Μοῦναι ἀδύνατο νά γράψω καλύτερα, γιατί ἡ πέννα εἶναι πέννα τῆς κακῆς ὥρας, κι' ὄχι πέννα γραφίματος. Τό βιολί μου ἔχει τώρα καινούργιες χορδές καί παίζω κάθε μέρα. Αὐτό ὅμως τά γράφω γιατί ἡ ἰσιά μου θέλησε κάποτε νά μάθει ἀν παίζω ἀκόμα βιολί. Πιότερο ἀπό 6 φορῆς τό δίχως ἄλλο ἔπαδα τήν τιμή νά πάω μόνος στὴν ἐκκλησία σὲ σπουδαῖες λειτουργίες. Τώ μεταξύ σιγνέθεσα 4 Ἰταλικές συμφωνίες, ἐκτὸς ἀπό τίς ἄριες ποὺ θάχω κάνει σίγουρα 5—6, καθώς καί μιά μοτέτ. Ὁ κ. Ντάμαλ ἔρχεται συχνά; Σᾶς τιμάει ἀκόμα μὲ τοὺς διασκεδαστικοὺς λόγους του; Κι' ὁ εὐγενής κ. Κάρολος φὸν Φόκτ καταδέχεται ἀκόμα ν' ἀκούει τήν ἀνόπφορη φωνή σας: Ὁ κ. φὸν Ζχίνεντζόφερ νά σὲ βοηθήσει νά γράψεις μινουέτα, ἀλλοιώτικα δὲ θάχει καραμέλλες!

... ...

ΠΑΛΙΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΑΡΧΙΜΑΝΤΡΙΤΗΣ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

(Τὰ γραφτὰ μηνιαία τῆς νεάτερης λογοτεχνίας μας δὲν εἶναι γνωστὰ πάντα στὸν πλατύτερο κύκλο τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ. Ἄπειρες τέτοιες χαρακτηριστικὲς κυμαΐτσες κοιμοῦνται ξεχασμένα σὲ βιβλία πολὺ κι' ἀφημερίδες. Τὰ «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» νομίζουν ἀπαραίτητο νὰ ξαναφέρουνε κοντὰ μας ἕνα τοῦτο τὸ κεφάλαιο τῆς νεάτερης μας λογοτεχνικῆς παράδοσης, καὶ γιὰ τοῦτο ἀρχίζουνε σήμερα, ἀπὸ τὴ σελίδα τοῦτη, ν' ἀναδημοσιεύουν ἕνα διήγημα πολὺ τοῦ Ψυχάρη. Βρίσκεται τυπωμένο στὸν τόμο ποὺ ἔχει γιὰ τίτλο «Στὸν Ὀκτὼ τὸ πλατάνου» (ἔκδοση 1911).

Εἶμουνε ξεθεωμένος, ὅταν ἔφτασα στὸ μικροὐτσικο τὸ χωριὸ ποὺ λέγεται Φιλώτι. Ἐρχόμουνε ἀπὸ τὴ γώρα τῆς Ἀξιᾶς. Εἶχα περάσει ἀπὸ κορφοῦλες καὶ κορφοῦλες, ἀπὸ ἀμπέλια πλαγιάσταθὲ ποὺ τὰ φυτέψανε στὶς πλαγειὲς γιὰ νὰ τὰ καίει πιὸ σίγουρα ὁ ἥλιος. Γιὰ τ' ἀμπέλια πολὺ φοονιμο. Λοιπὸν εἶμουνε πολὺ κατσουφισαμένος. Καὶ μολατάφτα χαρὰ στὸ στῆθος μου γελοῦσε. Μὲ συνέπαιρνε ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδας. Τί μαγεφτικὰ ποὺ τὸ τραγοῦδισε ὁ Ρασίνας :

Ariane ma soeur de quel amour
blessée
Vous mourâtes aux bords où
vous fâtes laissées...

Νάτος ὁ ρεφήμιος ὄχτος, ἀφτὸς εἴτανε—εἴμουνε τώρα καὶ γὼ ἐκεῖ—λυγάκι μακρυὰ τὸ μολογῶ,ἀπὸ τ' ἀκρογιάλι τὸ ἴδιο, ἀφοῦ βρισκόμουνε τότε στὸν κάμπο τὸν ἀπέραντο ποὺ ξαπλώνταανε στὸ κέντρο περίπου τοῦ νησιοῦ, ἀνάμεσα στὰ βουνὰ ποὺ μοιάζουνε γύρω-γύρω σὰν ἀμφιθέατρο(1) κάμποι μὲ γίλιες ἀγνωμαλίες,μὲ βουναράκια,μὲεἰδῶνε ὑψώματα, ποὺ ἀπὸ πάνω τους δὲν μποροῦσες πάντα νὰ ξανοίξεις τὴ θάλασσα.Μὰ τὶ πείραζε ; Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ τῆς δὲν πάβει νὰ εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἀνάμνησες μεγάλες ἀπὸ παντοῦ σὲ χαρετοῦνε, ὅπου ἀντιλαλοῦνε στάφιτιά σου ὡραῖα ὀνόματα ξακουστά. Ὁ ἐθουσιασμὸς μου ἄρια πιὰ δὲν εἶχε, ὁλοφαίβρυο λογισμοί, ἐλπίδες χρυσόφτερες κορυφώνανε τὰ ἄνειρά μου, τἀνεβαζάνε ὅσο ψηλὰ ἕνα ὄνειρο μπορεῖ νὰ φτάσει. Μὲ ἀνάφτανε μὲ τὸ παρόδειγμά τους οἱ προγόνοι. "Ἀχ ἀφοῦ σταθῆκανε οἱ μόνοι κι' ἀλληθινοὶ Ρωμιοί. Τὸ φιλότιμο τοὺς πύρωνε, θέλανε νὰ φουμιστοῦνε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀφρώπους, κ' Ἕλληνας ἀπὸ τότες δὲν ὑπάρχει ποὺ στάποβασά του νὰ μὴν τρέμει πάντα ὁ πόθος, νὰ κάμει πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ γείτονά του.

Ὁ Ἕλληνας τὴν ἔχει τὴ δίψα, τὴν πείνα, τὴν ἔχει, νὰ δείχεται κοντὰ σ' ἕναν ἄλλονε, νὰ τὸν ξέπεράσει. Καὶ μένα τώρα σὲ φρω τἠ λαγτάρες μοῦ ἐργόντανε νὰ φανῶ. Τόφερνε ὁ τόπος νὰ συναρπάζεσαι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς δόξας, ἔβλεπες τὸν ὁρίζοντα μπροστά σου νὰ φαρβαίνει, γεννάσες φιλοδοξίες γεννιόντανε στὴν καρδιά σου.

Φιλοδοξίες πυρκαγιὰ δὲ μοιάζει νἀναποδεχυρίζανε τὸ μικρὸ μας τὸ Φιλώτι, ὅσο κοιμοῦνταν κι' ἀν ἔπιανε τὴ μέση μιᾶς πλαγιᾶς τῆς θέφρατης λεκάνης, ποὺ ἀποτελοῦσανε γύρω γύρω τἀβουνὰ τῆς Τραγαίας. Λογαριαζὲ τὸ Φιλώτι λίγα σπίτια καὶ σωρὸ ἀμπέλια. Τοὺς κατοίκους γιὰ μισὴ ὥρα, τοὺς εἶχα διεῖ ὅλους, ἀπὸ τὸν πρῶτο στὸ στερνόνε· ὅλοι τους ἀμπελουργοί. Καὶ ἴσια - ἴσια, ἄτον ἔφτασα, λείπανε ὅλοι στὸν τρύγο.

Εἶχα κατεβεῖ σ' ἕνα σπιτάκι, πιὸ σωστὰ σὲ μιὰ σάλα ποὺ μόνη της σοῦ εἴτανε ἀφτὴ ὁλάκαιρο σπίτι, κρεββατοκάμαρα, τραπεζαρία, σαλόνι—καὶ σπουδαστήρι, ἐπειδὴ μόλις πάτησα καὶ μοῦ γτυπήσανε τὸ μάτι μερικὰ βιβλία στοιβαγμένα ἡ μιὰ σειρὰ στὴν ἄλλη σπάνω,σὰ σκέφια ἑταίρ'ς, σὰ σανιδωτὸ ξώγυρα ποὺ εἶχε στὴ βάση τοῦ παραθυριοῦ. Κλιδὴ τὰ σπὸ παραθύρι, ἕνα τραπεζάκι ἀπὸ ἄσπρο ἄβαφο ξύλο, καὶ στὸ τραπεζάκι σκορπισμένα κάμποσα χαρτιά. Ὁ νοικοκύρης, ὁ κ.

(1) Σὲ παλιὲς ἐπιγραφὲς καὶ λεξικοὺς τῆς Ἀγγελίας, διαβάζουνται οἱ τόποι νφ φαι. Ἀφτὴ(ἡ, Ἀφιάφε κε, ἀφι, χωρὶς ἐφ (κοῖν. Paul Kretschmer, Kuhn's Zeitschrift. XXIX (1887), 435 κι ἀκ.) Μοιάζει πὼς ἀπὸ τόνες ἀρχίσε ὁ νόμος νὰ ἐνεργᾶ. ὥστε πολὺ φυσικὸ τὸ φφιθέατρο, ποὺ ἀπάνω κάτω ἔνοι θὰ τὸ προφέρουμε κύλας στὴν ὁμιλία.

Φωτογραφία τοῦ Ψυχάρη, παρμένη ὅταν ἦταν 72 χρονῶν, στὸ Φοντανελμπλὸ ἀπὸ συνεργάτη μας.

Κώσταρης, ποὺ τοῦ εἴμουνε συστημένος, θὰ εἶχε πιθανὸ δουλειὰ στάμπελία του, ἐπειδὴ χρειάστηκε νὰ στείλουνε ὄξω νὰ τονέ φωνάξουνε, κι' ἔτσι μπόρεσα νὰ ξετάσω ἀνεμπόδιστα τὴ βιβλιοθήκη. Ἀπόρησα τόντις μὲ πεντέξη τίτλους, ἀξεφάνα μὲ ἕναν Βορρ, «Συγκριτικὴ Γραμματικὴ τῶν ἰνντο - ἐβρωπαϊκῶ γλωσσῶνε» στὴ Γαλλικὴ μετάφραση τοῦ M. Bréal, Κώσταρη. Τὸν ἔβλεπες καὶ καμμιὰ ὑποψία δὲν σοῦ περνοῦσε πὼς ἀφτὸς ὁ ἄθρωπος μποροῦσε νὰ σὲ βλάψει. Πρόθυμος εἴσουνε ξεναντίας νὰ τοῦ χαρίσεις πᾶσα ἐμπιστοσύνη. Ἔδειχνε τόντις ἡ-ρέμος, ἥσυχος, γλυκὸς καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, ποὺ τὸ ξερὸ κιτριν-ούτσικο πετσί του, τὸ ἀβλακώνανε βαθεὶὲς ζαρωματιὲς, ξεδιάκρινες ἔφκολα, δὲν ξέρω τί πίκρα μένα Βαντισκ, «Ἑλληνο-λατινικὸ λεξικό», μ' ἕνα τόμο τῆς "Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, καὶ μ' ἄλλα δυὸ τρία συγγράμματα τῆς ἴδιας σειρᾶς.

— «Κανένας παραπεσμένος γνλωσσολόγος θὰ εἶναι», συλλογίστηκα.

Ἔμοιαζε μάλιστα σὰ νὰ ἐργάζεται ἀκμῆς, ἀφοῦ στὸ γραφεῖο του ἕνα ὡραῖο μεγάλο βιβλίο ἔδειχνε, ὁλάνοιχτο, τὰ χοντρά του Ἑλληνικὰ ψηφιά, κόκκινα καὶ μάβρα, ὅπως στὰ ἐκκλησιαστικὰ μας τὰ βιβλία. Ἐτοιμαζόμουνα νὰ βεβαιωθῶ, μὰ τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη μπῆκε μέσα ὁ κ. Κώσταρης.

Εἶβε ἕναν ἄθρωπο, μένα μπόϊ γιγαντένιο με πλάτες τετραγωνιὲς, μὲ μάγουλα φουσκωμένα καὶ χοντρὰ. Φοροῦσε μακριὰ στιβάλια ἴσια μὲ τὰ γόνατα, κασκέτα μὲ κεραμίδι, σακκὶ ἀπὸ καντιφὲ γκρίζο ἀραδωτό. Τέτοια φορεσιὰ, κανένας ἄλλος δὲν τὴν ἔγεβε στὸ Φιλώτι. Ἀλήθεια ποὺ κι' ὁ ἴδιος ξεγώριζε ἀπὸ τοὺς συχωριανούς του.

Δὲν ὑπάρχει καθαυτὸ λέξη στὶς Ἐβρωπαϊκὲς γλῶσσες νὰ μᾶς παρουσιάζει τὸ νόημα τοῦ πάγκοινου σὲ μᾶς ξρου «ὁ σπαντός». Ὁ σπανὸς εἶναι. κεῖνος ποὺ ἀπὸ γενησιμιὸ του δὲν ἔχει μῆτε γένια, μῆτε μουστάκι.

Γνωστὸ πόσο τὸ περγελοῦνε, πόσο τὸ κοροϊδεύουνε ἢ καὶ τὸ καταριοῦνται κάποτες, τὸ δύστυχο τὸ πρόσωπο, ἀκόμα κ' ἐπ' τὰ χρόνια τὰ μεσαιωνικά. Τὰ δημοτικὰ μας τραγοῦδια μᾶς τὸ ἀποζιγουραφίζουνε μὲ μάβρες θωρίες. Εἶναι ὄντο κακὸ, ζουλιάριο, ἄπιστο, κατώτερο, παρακατιανό, ποὺ γιὰ νὰ βγάλει τἄχτι του, πάει καὶ σοφίζεται γίλια τερτίπια, μὲ σκληρὴ τὴν καρδιὰ του καὶ μὲ τὸ νοῦ ποταπό.

Πρέπει νὰ τὸ μολογήσουμε πὼς ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ σπανοῦ ποὺ ἀραδιάζουμε, κανένα δὲν ταίριαζε στὸν ἀγαθὸ μου κ. Κώσταρη, ποὺ τοῦ εἴμουνε συστημένος, θὰ εἶχε πιθανὸ δουλειὰ στάμπελία του, ἐπειδὴ χρειάστηκε νὰ στείλουνε ὄξω νὰ τονέ φωνάξουνε, κι' ἔτσι μπόρεσα νὰ ξετάσω ἀνεμπόδιστα τὴ βιβλιοθήκη. Ἀπόρησα τόντις μὲ πεντέξη τίτλους, ἀξεφάνα μὲ ἕναν Βορρ, «Συγκριτικὴ Γραμματικὴ τῶν ἰνντο - ἐβρωπαϊκῶ γλωσσῶνε» στὴ Γαλλικὴ μετάφραση τοῦ M. Bréal,

—Ἔ ! ἄς τἀφήσουμε ἀφτά !» πρόστεσε καὶ πάλε.

Τὸ κάτω κάτω, εἶχα στὰ μάτια μου ἕνα δύστυχο, ἀνήμπορο, σακλεισασμένο πλάσμα, ποὺ βέβαια ἔπαιφε, ποὺ πόφερε πολλὰ στὴ ζωὴ του, ποὺ τοῦ πόνεσε ἡ καρδιά του, χωρὶς ἀκόμη νὰ καταλάβω καλὰ καλὰ γιὰ ποιὰ αἰτία. Ὑποψιαζόμουνα μονάχα πὼς ὄνειρα γρυσὰ θὰ μαγέψανε τὰ νιάτα του, πὼς ἀπότυχε παντοῦ καὶ τὰ εἶβε ὅλα συντρίμμια, καὶ πὼς τώρα πιὰ μὲ λύπη ἀποχαιρετοῦσε τοὺς πόθους τοὺς παλιούς, καμιὰ παλιὰ του φιλοδοξία, ἴσως καὶ κάπου κρυμμένη στὰ σωθικά του καμιὰν ἀγάπη ἐργασίας ἢ δόξας.

Γιὰ τὰ τέτοια, γιὰ τὰ βιογραφικά, γιὰ τὰ ἐσώψυχά του, μωρόλογος δὲν εἴτανε ὁ κ. Κώσταρης. Ἔπιανε τὶς μωρολογίες μονάχα ὅταν ἔκανε λόγο γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη.Καὶ κάβε τόσο γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη ὁ λόγος. Μοῦ δηγήθηκε μὲ ζέση μεγάλη πόσο ταραχτῆκε, πόσο δοκιμάστηκε τώρα τελευταῖα ἡ φαμελιά τους ὅλη ἀπὸ τὸν Ὕψιστο. Ἐδῶ καὶ δεκοχτὼ μῆνες ἀκολούθησε τὸ φοβερὸ δυστύχημα. Πέθανε ὁ ἀδερφός του. Ὁ Ἀρχιμαντρίτης. Γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη μιλοῦσε μὲ τὸ βαθύτερο σέβας, μάλιστα μὲ κάποιο λυρισμὸ.

Εἴτανε ὁ μικρότερος ἀδερφὸς, εἶχε σπουδάσει πρῶτα θεολογικὰ στὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα περάτωσε τὶς σπουδὲς του στὴ Γερμανία. Ἔγινε παπᾶς, ἔγραψε καὶ διάφορα βιβλία· ἕνα, λέει, ἀπὸ γίλιες σελίδες ἀνωμαλίες,μὲ βουναράκια,μὲεἰδῶνε ὑψώματα, ποὺ ἀπὸ πάνω τους δὲν μποροῦσες πάντα νὰ ξανοίξεις τὴ θάλασσα.Μὰ τὶ πείραζε ; Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ τῆς δὲν πάβει νὰ εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἀνάμνησες μεγάλες ἀπὸ παντοῦ σὲ χαρετοῦνε, ὅπου ἀντιλαλοῦνε στάφιτιά σου ὡραῖα ὀνόματα ξακουστά. Ὁ ἐθουσιασμός μου ἄρια πιὰ δὲν εἶχε, ὁλοφαίβρυο λογισμοί, ἐλπίδες χρυσόφτερες κορυφώνανε τὰ ἄνειρά μου, τἀνεβαζάνε ὅσο ψηλὰ ἕνα ὄνειρο μπορεῖ νὰ φτάσει. Μὲ ἀνάφτανε μὲ τὸ παρόδειγμά τους οἱ προγόνοι. "Ἀχ ἀφοῦ σταθῆκανε οἱ μόνοι κι' ἀλληθινοὶ Ρωμιοί. Τὸ φιλότιμο τοὺς πύρωνε, θέλανε νὰ φουμιστοῦνε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀφρώπους, κ' Ἕλληνας ἀπὸ τότες δὲν ὑπάρχει ποὺ στάποβασά του νὰ μὴν τρέμει πάντα ὁ πόθος, νὰ κάμει πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ γείτονά του.

Ὁ Ἕλληνας τὴν ἔχει τὴ δίψα, τὴν πείνα, τὴν ἔχει, νὰ δείχεται κοντὰ σ' ἕναν ἄλλονε, νὰ τὸν ξέπεράσει. Καὶ μένα τώρα σὲ φρω τἠ λαγτάρες μοῦ ἐργόντανε νὰ φανῶ. Τόφερνε ὁ τόπος νὰ συναρπάζεσαι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς δόξας, ἔβλεπες τὸν ὁρίζοντα μπροστά σου νὰ φαρβαίνει, γεννάσες φιλοδοξίες γεννιόντανε στὴν καρδιά σου.

Φιλοδοξίες πυρκαγιὰ δὲ μοιάζει νἀναποδεχυρίζανε τὸ μικρὸ μας τὸ Φιλώτι, ὅσο κοιμοῦνταν κι' ἀν ἔπιανε τὴ μέση μιᾶς πλαγιᾶς τῆς θέφρατης λεκάνης, ποὺ ἀποτελοῦσανε γύρω γύρω τἀβουνὰ τῆς Τραγαίας. Λογαριαζὲ τὸ Φιλώτι λίγα σπίτια καὶ σωρὸ ἀμπέλια. Τοὺς κατοίκους γιὰ μισὴ ὥρα, τοὺς εἶχα διεῖ ὅλους, ἀπὸ τὸν πρῶτο στὸ στερνόνε· ὅλοι τους ἀμπελουργοί. Καὶ ἴσια - ἴσια, ἄτον ἔφτασα, λείπανε ὅλοι στὸν τρύγο.

Εἶχα κατεβεῖ σ' ἕνα σπιτάκι, πιὸ σωστὰ σὲ μιὰ σάλα ποὺ μόνη της σοῦ εἴτανε ἀφτὴ ὁλάκαιρο σπίτι, κρεββατοκάμαρα, τραπεζαρία, σαλόνι—καὶ σπουδαστήρι, ἐπειδὴ μόλις πάτησα καὶ μοῦ γτυπήσανε τὸ μάτι μερικὰ βιβλία στοιβαγμένα ἡ μιὰ σειρὰ στὴν ἄλλη σπάνω,σὰ σκέφια ἑταίρ'ς, σὰ σανιδωτὸ ξώγυρα ποὺ εἶχε στὴ βάση τοῦ παραθυριοῦ. Κλιδὴ τὰ σπὸ παραθύρι, ἕνα τραπεζάκι ἀπὸ ἄσπρο ἄβαφο ξύλο, καὶ στὸ τραπεζάκι σκορπισμένα κάμποσα χαρτιά. Ὁ νοικοκύρης, ὁ κ.

—Ἔ ! ἄς τἀφήσουμε ἀφτά !» πρόστεσε καὶ πάλε.

Τὸ κάτω κάτω, εἶχα στὰ μάτια μου ἕνα δύστυχο, ἀνήμπορο, σακλεισασμένο πλάσμα, ποὺ βέβαια ἔπαιφε, ποὺ πόφερε πολλὰ στὴ ζωὴ του, ποὺ τοῦ πόνεσε ἡ καρδιά του, χωρὶς ἀκόμη νὰ καταλάβω καλὰ καλὰ γιὰ ποιὰ αἰτία. Ὑποψιαζόμουνα μονάχα πὼς ὄνειρα γρυσὰ θὰ μαγέψανε τὰ νιάτα του, πὼς ἀπότυχε παντοῦ καὶ τὰ εἶβε ὅλα συντρίμμια, καὶ πὼς τώρα πιὰ μὲ λύπη ἀποχαιρετοῦσε τοὺς πόθους τοὺς παλιούς, καμιὰ παλιὰ του φιλοδοξία, ἴσως καὶ κάπου κρυμμένη στὰ σωθικά του καμιὰν ἀγάπη ἐργασίας ἢ δόξας.

Γιὰ τὰ τέτοια, γιὰ τὰ βιογραφικά, γιὰ τὰ ἐσώψυχά του, μωρόλογος δὲν εἴτανε ὁ κ. Κώσταρης. Ἔπιανε τὶς μωρολογίες μονάχα ὅταν ἔκανε λόγο γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη.Καὶ κάβε τόσο γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη ὁ λόγος. Μοῦ δηγήθηκε μὲ ζέση μεγάλη πόσο ταραχτῆκε, πόσο δοκιμάστηκε τώρα τελευταῖα ἡ φαμελιά τους ὅλη ἀπὸ τὸν Ὕψιστο. Ἐδῶ καὶ δεκοχτὼ μῆνες ἀκολούθησε τὸ φοβερὸ δυστύχημα. Πέθανε ὁ ἀδερφός του. Ὁ Ἀρχιμαντρίτης. Γιὰ τὸν Ἀρχιμαντρίτη μιλοῦσε μὲ τὸ βαθύτερο σέβας, μάλιστα μὲ κάποιο λυρισμὸ.

Εἴτανε ὁ μικρότερος ἀδερφὸς, εἶχε σπουδάσει πρῶτα θεολογικὰ στὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα περάτωσε τὶς σπουδὲς του στὴ Γερμανία. Ἔγινε παπᾶς, ἔγραψε καὶ διάφορα βιβλία· ἕνα, λέει, ἀπὸ γίλιες ἀγνωμαλίες,μὲ βουναράκια,μὲεἰδῶνε ὑψώματα, ποὺ ἀπὸ πάνω τους δὲν μποροῦσες πάντα νὰ ξανοίξεις τὴ θάλασσα.Μὰ τὶ πείραζε ; Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ τῆς δὲν πάβει νὰ εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἀνάμνησες μεγάλες ἀπὸ παντοῦ σὲ χαρετοῦνε, ὅπου ἀντιλαλοῦνε στάφιτιά σου ὡραῖα ὀνόματα ξακουστά. Ὁ ἐθουσιασμός μου ἄρια πιὰ δὲν εἶχε, ὁλοφαίβρυο λογισμοί, ἐλπίδες χρυσόφτερες κορυφώνανε τὰ ἄνειρά μου, τἀνεβαζάνε ὅσο ψηλὰ ἕνα ὄνειρο μπορεῖ νὰ φτάσει. Μὲ ἀνάφτανε μὲ τὸ παρόδειγμά τους οἱ προγόνοι. "Ἀχ ἀφοῦ σταθῆκανε οἱ μόνοι κι' ἀλληθινοὶ Ρωμιοί. Τὸ φιλότιμο τοὺς πύρωνε, θέλανε νὰ φουμιστοῦνε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀφρώπους, κ' Ἕλληνας ἀπὸ τότες δὲν ὑπάρχει ποὺ στάποβασά του νὰ μὴν τρέμει πάντα ὁ πόθος, νὰ κάμει πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ γείτονά του.

Ὁ Ἕλληνας τὴν ἔχει τὴ δίψα, τὴν πείνα, τὴν ἔχει, νὰ δείχεται κοντὰ σ' ἕναν ἄλλονε, νὰ τὸν ξέπεράσει. Καὶ μένα τώρα σὲ φρω τἠ λαγτάρες μοῦ ἐργόντανε νὰ φανῶ. Τόφερνε ὁ τόπος νὰ συναρπάζεσαι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς δόξας, ἔβλεπες τὸν ὁρίζοντα μπροστά σου νὰ φαρβαίνει, γεννάσες φιλοδοξίες γεννιόντανε στὴν καρδιά σου.

Φιλοδοξίες πυρκαγιὰ δὲ μοιάζει νἀναποδεχυρίζανε τὸ μικρὸ μας τὸ Φιλώτι, ὅσο κοιμοῦνταν κι' ἀν ἔπιανε τὴ μέση μιᾶς πλαγιᾶς τῆς θέφρατης λεκάνης, ποὺ ἀποτελοῦσανε γύρω γύρω τἀβουνὰ τῆς Τραγαίας. Λογαριαζὲ τὸ Φιλώτι λίγα σπίτια καὶ σωρὸ ἀμπέλια. Τοὺς κατοίκους γιὰ μισὴ ὥρα, τοὺς εἶχα διεῖ ὅλους, ἀπὸ τὸν πρῶτο στὸ στερνόνε· ὅλοι τους ἀμπελουργοί. Καὶ ἴσια - ἴσια, ἄτον ἔφτασα, λείπανε ὅλοι στὸν τρύγο.

Εἶχα κατεβεῖ σ' ἕνα σπιτάκι, πιὸ σωστὰ σὲ μιὰ σάλα ποὺ μόνη της σοῦ εἴτανε ἀφτὴ ὁλάκαιρο σπίτι, κρεββατοκάμαρα, τραπεζαρία, σαλόνι—καὶ σπουδαστήρι, ἐπειδὴ μόλις πάτησα καὶ μοῦ γτυπήσανε τὸ μάτι μερικὰ βιβλία στοιβαγμένα ἡ μιὰ σειρὰ στὴν ἄλλη σπάνω,σὰ σκέφια ἑταίρ'ς, σὰ σανιδωτὸ ξώγυρα ποὺ εἶχε στὴ βάση τοῦ παραθυριοῦ. Κλιδὴ τὰ σπὸ παραθύρι, ἕνα τραπεζάκι ἀπὸ ἄσπρο ἄβαφο ξύλο, καὶ στὸ τραπεζάκι σκορπισμένα κάμποσα χαρτιά. Ὁ νοικοκύρης, ὁ κ.

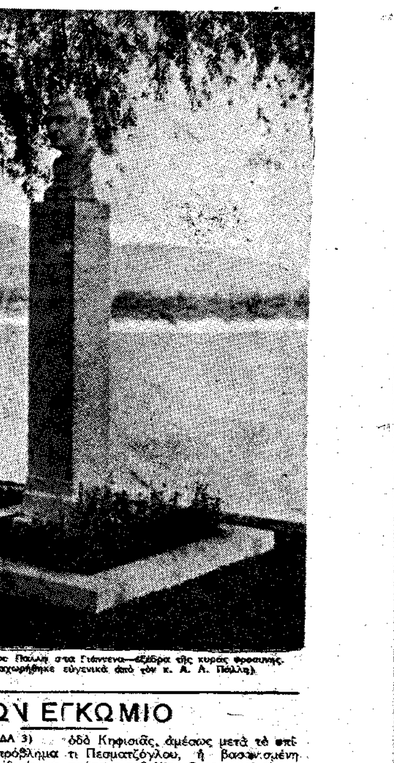

Φωτογραφία μᾶς πραγματοποιήθηκε εὐγενικὰ ἀπὸ τὸν κ. Α. Π. Παλλή).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

(Οἱ συνοικισμοὶ ποὺ βρίσκονται ὁλόγυρα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιὰ ἔχουνε ἕνα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς πνευματικῆς κίνησης. Τὰ «Ν. Γ.» θέλοντας νὰ τονίσουν αὐτὴ τὴν κίνηση, στὴν προσπάθειά τους ν' ἀγκαλιάσουν ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ τόπου, ἀποφάσισαν νὰ παρακολουθοῦνε ἀπὸ σήμερα, μὲ εἰδικοὺς συνεργάτες, μὲ περισσότερο ἐνδιαφέρον τὴ ζωὴ τῶν συνοικισμῶν, ἑνισχύοντας κάθε προσπάθεια ποὺ ἀξίζει).

ΝΕΑ ΚΟΚΚΙΝΙΑ

Ἡ Νέα Κοκκινιά, ποὺ μαζὶ μὲ τὶς διάφορες συνοικίες της, εἶναι σήμερα ἡ πιὸ μεγάλη πόλη τ' Κράτους, μόλις ἀπὸ τὸ 1930 κ' ἔπειτα ἄρχισε νὰ παρουσιάζει ἰδιαίτερη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνηση, μὲ τὴν ἵδρυση ἐπιστημονικῶν καὶ μορφωτικῶν συλλόγων, μὲ τὴν «Ἕνωση τῶν νέων», τὴν «Ἀμερικανικὴ λέσχη» κι' ἄλλες πολλὲς ὀργανώσεις, κοσβὸς καὶ μὲ τὶς ἀφημερίδες ποὺ βγήκανε, τὴν «Ἀναγέννηση», τὸ «Ἐμπρός», τὸ «Νέο Βῆμα» καὶ ἄλλες.

Σήμερα, ἡ κίνηση αὐτὴ ἄρχισε νὰ τονώνεται μὲ τὴ δημιουργία τῆς Βιβλιοθήκης Κοκκινιᾶς, ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸ Σύλλογο Π. καὶ Ν. Κοκκινιᾶς καὶ ποὺ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, τὸ Διοικ. Συμβούλιό του κατάθεσε ὁλόκληρη τὴν περιουσία τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 300 χιλιάδες δραχμὲς καὶ χτίζεται τώρα τὸ οἴκημα, ὁπὸ ὁποῖο θὰ στεγαστεῖ ἡ Βιβλιοθήκη, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ καταλληλότερα μέρη. Τὸ Δ. Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου ποὺ εἶναι ἄξιο πολλῶν ἐπαίνων γιὰ τὸ μεγάλο του αὐτὸ ἔργο ποὺ χαρίζει στὸ λαὸ τῆς Κοκκινιᾶς, τὸ ἀποτελοῦνε οἱ κ.κ. Βασιλ. Ἀβραλῆς πρόεδρος, Κυρ. Κυριακίδης, ἀντιπρόεδρος, Ἰωαν. Βιζβίζνός γεν. γραμματεὺς, Ἰωάν. Διαμαντίδης ταμίας καὶ Πρ. Καπλανίδης, Χαρ. Γιαννόπουλος, Γρ. Ἰορδανίδης, Ἀθ. Καπρένος, καὶ Βασ. Χατζάτογλου, σύμβουλοι.

Γίνεται ἀκόμα μιὰ κίνηση ἀπὸ τὸ συμπολίτη διοιγόρο καὶ λόγιο κ. Ι. Μελά, γιὰ τὴ δημιουργία ἑνὸς ἔργου μεγάλης ἠθικῆς κι' ἐκπολιτιστικῆς σημασίας. Δηλαδὴ, γιὰ τὴν ἵδρυση «Λαϊκῆς Βιβλιοθήκης» καὶ «Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου» στὴ μεγάλη αὐθουσα τῆς Λέσχης «Ἑλλάς». Ὁ κ. Ι. Μελὰς μαζὶ μὲ τοὺς διαλεχτοὺς συνεργάτες του κ.κ. Ν. Σπανάκη, Π. Ἐνεπεκίδη, Σ. Σωτηρόπουλο, Π. Ἀρνόπουλο, Κ. Δρακόπουλο, Τ. Λεμονῆ, Ἰ. Διδιλιάν, Α. Ἀλάση, Γ. Κριτῆς κ.ἄ. Ρουτῆρη, ποὺ ἀν ἔχει μνήμη καὶ πνεῦμα θὰ ἀντιλήφθεῖ γλήγορα τὴν ἀνάγκη τῆς «ἐπιστροφῆς» στὰ φωτεινὰ διδάγματα Ἐκείνου, ἀφίνοντας τὸ πορινὸ λαχανιασμὸ κινήγημα τῆς πρωτοτυπίας, ποὺ δὲν μαρτυρᾶ παρὰ στειρότητα δημιουργική.

Γιὰ μερικὰ σημεῖα τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἠθοποιῶν, γιὰ τὴ θαυμαστὴ ἀπόδοση τῶν γοριτκῶν ἀπὸ τὶς δύο νέες καλλιτέχνιδες Ζαφειρίου καὶ Καλλιγᾶ, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀστοχη ἐκλογὴ τοῦ ἔργου καὶ γιὰ τὴν ἀξιόλογη μετάφραση τοῦ ἀπὸ τὸν κ. Δ. Σάρρο, ἐλπίζω νὰ ἀσχοληθῶ σὲ ἐκτενέστερο ἄρθρο. ΠΕΛΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗΣ

Η ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ

(Ἡ ἔρευνα ποὺ ἔχουμε ἀρχίσει ἀπὸ καιρὸ γιὰ τὴν ἐξακρίβωση τῶν προτεψιμένων τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ καὶ τὸν τόσον ἀντίκτυπο ἔχει κάνει, γιὰ τ' ἀποροῦσκρτα καὶ θαυμαστὰ συμπεράσματά της, συνεχίζεται καὶ στὴν ἐπαρχία. Ἄς τόρα, στὸν Πόρτο τῆς Ἤλειας ὁ κ. Φ. Παστρελοῦκος εἶχεν ἀναλάβει τὴ σχετικὴ προπαβολίζα. Σήμερα ὁ ἀναγνώστης μας κ. Ἰφιπκορ. Ζαΐμης, περιοδεύοντας γιὰ ἐπαγγελματικοὺς λόγους στὴν Ἀλεξάνδρεια, εἶχε τὴν ἀγαθοτάτη καλωσύνη νὰ συνεχίσει τὴν ἔρευνά μας στὶς διάφορες πόλεις ἀπ' ὅπου θὰ περάσει. Παρακαλοῦμε ἐπιμελεστάτα τὶς κρίσεις του συντελεστές!)

Μὲ τὸν κ. Β. Δημητρακόπουλο, βιβλιοπώλη στὴ Λάρισα.

— Τί διαβάζουν ἐδῶ;

— Ἔργο, Σαββατοκύριακο....

— Τὸ φιλοσοφικὸ βιβλίο καὶ κυρίως τὸ ἐλληνικὸ, παρουσιάζει κίνηση;

— Σχεδὸν ἀρκετά, διαβάζονται περισσότερο ὁ Μυριβήλης, ἡ Νάσιου κι' ὁ Δρακουλίδης. Θὰ μπορούσανε νὰ ἔχαμε μιὰ πολὺ καλὴ κυκλοφορία τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου, τοὐλάχιστο ἐδῶ στὴ Λάρισα, ἂν οἱ κ. κ. ἐκδόσεις δείχνανε λιγώτερο περισσότερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἐλληνικὸ βιβλίο καὶ τὴ ἐπαρχία καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τους. Κατὰ πρώτο λόγο ἐπιβεβαιώνεται μὲ τόσα περιττὰ ἔξοδα τὰ βιβλία ποὺ μᾶς στέλνουν, ὁ κόσμος πέρδος ποὺ μᾶς δίνει ἡ πολιτεία τοῦ τὰ μὴ σπουδάζει τὰ ἐξοδα τὰ ἔτσι ὅμως τοὺς βιβλιοπώλες σὰν ἐμπόρους νὰ μὴ μᾶς συμφέρει τὸ ἐμπόριο τὸ βιβλίου. Ἐπίσης γιὰ νὰ ἐκτελεσθεῖ μιὰ παραγγελία, πρέπει νὰ διαβιβαστεῖ τοὐλάχιστο 3 φορὲς καὶ νὰ ἐκτελεστεῖ ὕστερα ἀπὸ μῆνα καὶ περισσότερο, καὶ σᾶς βεβαιώνω πὼς ἂν ἔχαμε τὴ ἐγάστη μου στοὺς ἔνους τοὺς γραφεῖς θὰ ἔπρυα νὰ φέρνω βιβλία.

Μ' ἕναν σωφὲρ στὸ

ΜΙΧΑΗΛ ΖΟΣΤΣΕΝΚΟ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Λ. Κ.

Ο ΠΑΣΤΕΡ

Ο Πασιέρ γεννήθηκε τὸ 1822 καὶ πέθανε τὸ 1895, δηλαδὴ σὲ ἡλικία 73 ἐτῶν. Ὁ μεγάλος αὐτὸς φυσιοδίφης καὶ καθηγητὴς τῆς χημείας, ὅταν ἤταν σαράντα χρονῶ, ἔπεσε παράλυτος. Ἡ ἐγκεφαλικὴ σημάδρση προῆλθε ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐντατικὴ δουλειά, ποὺ ὁ Πασιέρ ἐξακολουθοῦσε χρόνια ὁλόκληρα, δίχως ἀνάπαυση, παραμελώντας τοὺς στοιχειωδέστερους κανόνες τῆς ὑγιεινῆς.

Καὶ ὅμως, ἐκεῖνο ποὺ ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ περίπτωση εἶναι θουνε καὶ μᾶς κάνουνε νὰ ὑποθέτουμε πὼς ἡ πάλη γιὰ τὴν ὑγεία του σίγουρα θὰ ἐξακολούθησε κοὶ σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα. Ἡ πάλη αὐτὴ εἶχε θρισαβεντικὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Γκαῖτε ἔζησε κόσα πολλὰ χρόνια καὶ ἕως τὰ βαθύτατα γερατιά του δὲν ἔνιωσε τὶς ὑπνωτικές του ἱκανότητες.

«... Καὶ ὅταν πέθανε,—ἀναφέρει ὁ Ἔκκερμαν— καὶ τὸν γδύσανε γιὰ νὰ τὸν σαβανώσουνε τὸ ὀγδοντάρικο κορμί του ἤτανε πραγματικὰ γεανικό, φρέσκο καὶ μάλισα ὡραῖο».

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Γκαῖτε δὲχτηκε νὰ κάμει μερικοὺς συμβιβασμοὺς. Δὲν ἐκάλαψε μὲ πολιτισὲς ἀντιφάσεις κ' ἔγινε περίφημος ὑπουργὸς τῆς Αὐλῆς, παρατώντας τὸ «διεπιστήματα», ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κλονίσει στὰ νιάτα του τὴν ὑγεία καὶ τὴν προσωπικότητά του. "Εγινε συντηρητικὸς καὶ «ἀνθρωπος τῆς ἐξουσίας», — πρᾶμα ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ κάμει ὁ Ποῦσκιν.

Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Γκαῖτε. ὁ θάνατος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Τολστόη

Ὅσο ὁ Πασιὲρ κατώθωσε νὰ ζήσει 74 χρόνια. Δηλαδὴ, ὕστερα ἀπὸ τὴ συμφορὰ ἔζησεν ἀκόμα 34 χρόνια καὶ σὰν διάστημα αὐτὸ ἤτανε περίφημα σ.ὴν ὑγεία του καὶ σὰν νεῦρα του. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ οἱ σημαντικότερες ἐργασίες καὶ ἐφευρέσεις του ἔγιναν σὴ δεύτερη αὐτὴ περίοδο τῆς ζωῆς του.

Οἱ βιογράφοι, δίχως νὰ ἐμβαδόνουν, ἁπλῶς ἀναφέρουνε πὼς ὁ Πασιὲρ ἀνάλαβε αγιά-αγιὰ ἀπὸ τὴ συμφόρησ καὶ ὑρίτηρε στὰ ἰατρικὰ βιβλία, ἀπὸ τὸ «Ὁ ἰατρὸς καὶ σίκνος» ἕως τὰ ἔργα τοῦ Σπάλζ. Ἔτσι σπουδάζοντας τὴν ἀσθένειά του, κατώθωσε νὰ ξαναγορίσει, βῆμα πρὸς βῆμα, τὴν ὑγεία καὶ τὴ νεότητά του. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Πασιὲρ, ὅλο τὸν καιρό, ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ πέθανε, ἔσερνε ἕλαφρὰ τὸ ἀριστερό του πόδι, ἀλλὰ σ' αὐτὸ πιθανώτατα νὰ ἔφταιγε ἡ μηχανική βλάβη τῶν ἐγκεφαλικῶν ἰστῶν, πρᾶμα ποὺ δὲν ἤτανε δυνατὸ νὰ διορθωθεῖ.

Ο ΓΚΑΙΤΕ

Γεννήθηκε τὸ 1749 καὶ πέθανε τὸ 1831. Ἔζησεν 82 χρόνια. Ὅπως καὶ ὁ Κάντ εἶχε τὴ μανία τῆς τάξης καὶ τῆς ἀκριβείας. Ὅπως καὶ ὁ Κάντ, καὶ δὲν ἤτανε καθόλου γερὸς στὰ νιάτια του. Τὴν καλή του ὑγεία τὴ δημιούργησε μὲ τὴν ἀιδή του θέληση, ἀγρυπνα μελετώντας καὶ παρακολουθώντας τὸ σῶμα του.

"Ἤτανε δεκαεννέα χρονῶ ὅταν ἔπαθε πνευμονικὴ συμφόρηση, καὶ εἶκοσι ἐνοῦς χρονῶ ἤτανε χάλια ἀπὸ τὴ νευρασθένεια. Ἡ ὑγεία του καὶ τὸ νευρικό του σύστημα ἤτανε ξεχαρβαλωμένα ἀπὸ τότε.

Δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει οὔτε τὸν ἐλάχιστο θόρυβο. Ὁ παιχνιδιστὴς κρότος τὸν ἀνησύτσιωνε. Πονοκεφάλοις, ζαλάδες καὶ λιγοθυμίες ἐμποδίζανε τὴν πνευματική του ἐργασία. Μελετώντας τὸν ἑαυτό του, βῆμα πρὸς βῆμα. Ὁ Γκαῖτε ἀποκατέστησε τὴν ὑγεία του καὶ τὸ τρόπο περίφημο, κι' ἔτσι ἐξακολούθησε νὰνα γερὸς ἕως τὴ τέλος τῆς παρατεταμένης του ζωῆς.

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιμονὴ καὶ μὲ σύστημα σοφό. καταπολέμησε τὴ νευρασθένεια καὶ τὴν ψυχική του ἀδυναμία.

Ἀναγνωρίζοντας πὼς ὁ φόβος τοῦ κρότου δὲν εἶναι μόνο φυσικὴ, ἀλλὰ καὶ ψυχικὴ κατάσταση, ἄρχισε νὰ τὸν καταπολεμᾶ μὲ ἕνα σύστημα πολὺ ἀρίσερο, ἀλλὰ καὶ πολὺ σίγουρο: πήγαινε στοὺς στρατόνες ἕνα κρότο τοὺς τὰ τύμπανα. καὶ ἄκουγε τὸν κρότο τοὺς ὅσο μποροῦσε περισσότερο. "Ἀλλοτε πάλι πήναινε πίσω ἀπὸ τὸ στρατό, ἀναγκάζοντας τὸν ἑαυτό του νὰ βαδίζει σύμφωνα μὲ τὸν κρότο τοῦ τυμπάνου.

Γιὰ νὰ καταπολεμήσει τὶς συχνὲς ζαλάδες. πολλὲς φορὲς ἔβλαζε τὸν ἑαυτό του κι' ἀνέβαινε πάνω στὸ καμπαναριὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἄρχισε νὰ ἐπισκέπεται τὰ νοσοκομεῖα, νὰ παρακολουθεῖ τὶς ἐγχειρήσεις, καὶ μὲ τὸν περίεργον αὐτὸ τρόπο στερέωσε τὰ νεῦρα του καὶ ἐκτὴν ψυχική του κατάσταση, καὶ ὥς ποὺ πέθανε ἤτανε δυνατός, γενναῖος καὶ σπάνιος δουλευτής.

Οἱ λίγες αὐτὲς πληροφορίες μᾶς πεῖ-θουνε καὶ μᾶς κάνουνε νὰ ὑποθέτουμε πὼς ἡ πάλη γιὰ τὴν ὑγεία του σίγουρα θὰ ἐξακολούθησε καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα. Ἡ πάλη αὐτὴ εἶχε θρισαβεντικὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Γκαῖτε ἔζησε κόσα πολλὰ χρόνια καὶ ἕως τὰ βαθύτατα γεραπιά του δὲν ἔνιωσε τὶς δημιουργικές του ἱκανότητες.

«... Καὶ ὅταν πέθανε,—ἀναφέρει ὁ Ἔκκερμαν— καὶ τὸν γδύσανε γιὰ νὰ τὸν σαβανώσουνε. τὸ ὀγδοντάρικο κορμί του ἤτανε πραγματικὰ γεανικό. φρέσκο καὶ μάλισα ὡραῖο».

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Γκαῖτε δέχτηκε νὰ κάμει μερικοὺς συμβιβασμοὺς. Δὲν ἐκάλαψε μὲ πολιτισὲς ἀντιφάσεις κ' ἔγινε περίφημος ὑπουργὸς τῆς Αὐλῆς, παρατώντας τὸ «διεπιστήματα», ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κλονίσει στὰ νιάτα του τὴν ὑγεία καὶ τὴν προσωπικότητά του. "Εγινε συντηρητικὸς καὶ «ἀνθρωπος τῆς ἐξουσίας», — πρᾶμα ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ κάμει ὁ Ποῦσκιν.

Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Γκαῖτε. ὁ θάνατος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου.

"Οταν ἤτανε 68 χρονῶ, ἔγραφε σ' ἕνα του γράμμα γιὰ τὸ θάνατο κάποιου γνωστοῦ:

«Ἐσὺ λοιπὸν πέθανε ὁ Ζ., μόλις 75 χρονῶ. Τί δυστυχισμένα πλάσματα ποὺ εἶναι οἱ ἄνθρωποι,—δὲν ἔχουνε τὸ θάρρος νὰ ζήσουνε περισσότερο».

Ὁ "Εκκερμαν, ὁ γραμματέας τοῦ Γκαῖτε, ἀναφέρει στὰ ἀπομνημονεύματά του, τὴν ἀκόλουθη συνομιλία:

«— Μιλᾶτε γιὰ τὸ θάνατο. σὰ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κέφι μας;»

«— Ναί,— ἀποκρίθηκε ὁ Γκαῖτε, — συχνὰ ἐπιτρέπω στὸν ἑαυτό μου νὰ σκέπτεται ἔτσι».

Ὁ Γκαῖτε, ὅπως καὶ ὁ Κάντ, παραδεχότανε πὼς ἡ ἀνώτερη κατεύθυνση ἀνήκει στὴν ψυχικὴ διάθεση.

»Εἶναι ἀπίστευτο πρᾶμα — ἔγραφε ὁ Γκαῖτε. — πόση ἐπίδραση μπορεῖ νὰχει τὸ πνεῦμα (δηλαδὴ ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεση) πάνω στὸ σῶμα... Τὸ σπουδαιότερο εἶναι νὰ μάθουμε νὰ ἐξουσιάζουμε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας».

Κάποτες ὁ Γκαῖτε. ποὺ εἶχε πληγώσει τὸ δάχτυλό του καὶ ἔπεσε βαριὰ ἄρρωστος ἀπὸ τὴν πληγή. ὅπως μᾶς βεβαιώνει. σώθηκε μόνο χάρις στὴ θέληρή του:

«Σίγουρα θὰ σάπιζα, ἂν δὲν ἀποφασίσουνα τὴν ἀρρώστια μὲ τὴ δυνατή μου θέληση. Εἶναι ἀπίστευτο πόσα μπορεῖ νὰ κατορθώσει ἡ ἡθικὴ θέληση. Διαπρονᾶ ὅλο τὸ σῶμα καὶ τὸ βάζει σὲ κίνηση, ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπει τὶς θλεβερὲς ἐπιροές».

Τάξη καὶ ἀκρίβεια σὲ ὅλα—ἰδοὺ οἱ κυριότεροι κανόνες τῆς ζωῆς τοῦ Γκαῖτε.

«Τὸ νὰ ζεῖ κανεὶς μιὰ ἀτάχτη ζωή, αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχει ὁ καθένας». Καὶ ὅταν ἤταν ὑπουργὸς ἔλεγε :

«Καλλίτερα ἡ ὀδυνία παρὰ ἡ ἀταξία».

Ο ΤΟΛΣΤΟΗ

Ὁ Λ. Ν. Τοσ.τόη ἔζησεν 82 χρόνια. Ἡ παρατεταμένη του ζωὴ δὲν ἤτανε κάτι τὰ τυχαῖο.

Δὲν ἔζησε τόσα χρόνια. μόνο καὶ μόνο γιατὶ ἡ ζωή του ἤτανε ἡ ζωὴ τοῦ κόμη καὶ γαιοχτήμονα. ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ μπόρεσε νὰ κάμει ὁ Ποῦσκιν. Βέβαια κάπως βοήθησε κι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ δὲ θὰ ἔφτανε ἡ δύναμη οὔτε νὰ σκεφθῶ.

Ἀπὸ τὰ γράμματα πρὸς τὸν Φὲτ:

«...Ἤμουν ἄρρωστος, καὶ οὔτε καὶ τώρα εἶμαι στὰ καλά μου. Τώρα πιὰ νοιώθω τὸν ἑαυτό μου ὁλότελα ἄρρωστο».

«.... Δὲν κοιμᾶμαι ὅπως πρέπει, καὶ γι' αὐτὸ τὰ νεῦρα μου εἶναι ἐξασθενημένα καὶ τὸ κεφάλι μου. καὶ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ δουλεύω καὶ νὰ γράφω».

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΜΙΡΑΜΠΕΛ

ΤΟΥ Κ. ΘΑΛΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ὁ τόπος μας ἀπὸ τὴν περασμένη ἑβδομάδα, φιλοξενεῖ τὸν ἐξαίρετο καὶ διαπρεπῆ καθηγητὴ καὶ διάδοχο τοῦ μεγάλου Ψυχάρη στὴν ἕδρα τῶν Νεοελληνικῶν σπουδῶν στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Παρισιοῦ, κ. Ἀντρέα Μιραμπέλ. Τὴ συμβολὴ τοῦ κ. Α. Μιραμπέλ στὴ μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσας καὶ ἄλλοτε μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τὴν τονίσουμε ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ μας. Σήμερα εἴμαστε σὴν εὐχάριστη θέση νὰ φιλοξενήσουμε τὴν συνέντευξη τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου .ὧν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων», ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς δώσει.

— Ποιὰ θέση κατέχει ἡ μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Γαλλίας;

— Πρέπει νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων γίνεται, ἐγτὸς ἀπὸ τὴ Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου τὸ μάθημα τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας κατέχει ἐπίσημα μιὰ ἕδρα, στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σορβώνης, μὲ καθηγητὴν τὸν κ. Περρὼ ποὺ ἀνέλαβε τὴ διδασκαλία της τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅπως καὶ στὸ Μονπελιὲ ἀπὸ τὸν κ. Ρουσσέλ. Ἡ ἕδρα ποὺ ὑπάρχει σὴς Σχολὲς τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν εἶναι ἀρχαιότερη ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες, γιατὶ ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸ 1819. δηλ. πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση.

— Θὰ μποροῦσατε νὰ μᾶς μιλήσετε σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς ἕδρας;

— Θὰ τὸ κάνω μὲ μεγάλη μου χαρά; παρ' ὅλο ποὺ τὸ ζῆ.ημα αὐτὸ θὰ ἀπασχολήσει τὶς σιῆλες τοῦ περιοδικοῦ σας μὲ ἄρθρο εἰδικό, ποὺ ἑτοιμάζω, γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς Σχολῆς μας. Ὡστόσο μπορῶ μὲ δυὸ τρία λόγια νὰ σᾶς δώσω ἕνα γενικὸ ἱστορικὸ σχεδιάγραμμα. Ἀπὸ τὸ 1800 ὑπῆρχε κάποια προσωρινὴ παράδοση ποὺ τὴν ἐδημιούργησε ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση. Γιὰ τὸ ἱστορικὸ τοῦ πράγματος, θὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ τὴν ἐκφραση τῆς εἰσήγησης τοῦ «πολίτη» Ντ' Ἄνς ντὲ Βιλλουαζὸν, ποὺ θὰ ἀνέτευσε τὴν «γένεση καὶ τὶς ἀρχὲς τῆς Ἑλληνικῆς δημοτικῆς». Τὸ 1815, ὁ Χάζ, ἄρχισε τὴν ἔδεια νὰ διδάξει ἐλεύθερα τὸ μάθημα καὶ στὶς 7 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1819 ἱδρύθηκε ἐπίσημα ἡ ἕδρα τῶν Νεοελληνικῶν Σπουδῶν στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν. Στὰ 1838 προσέθθηκε στὴν ἕδρα αὐτὴ καὶ ἡ Παλαιογραφία, μὰ ἀπὸ τὸ 1864 ἡ διδασκαλία τῆς Παλαιογραφίας παραγράφηκε κ' ἔκτοτε ὁ τύπος τῆς ἕδρας ἔμεινε ἴ.ο πως παρουσιάζεται καὶ σήμερα. Θὰ σᾶς δώσω ἀκόμα καὶ τὸν κατάλογο τῶν καθηγητῶν ποὺ ἐδίδαξαν στὴ Σχολὴ μας: 1) ὁ Βιλλουαζὸν, ἀπὸ 1800—1805, 2) ὁ Χάζ, ἀπὸ 1815—1864, 3) ὁ Μπρυνὲ ντὲ Πρὲλ, ἀπὸ τὸ 1864—1875, 4) ὁ Φαβρὲ, ἀπὸ τὸ 1875—1887, 5) ὁ Λεγκρὰν, ἀπὸ τὸ 1887—1904, 6) ὁ Ψυχάρης, ἀπὸ τὸ 1904—1928.

—... Καὶ ἀπὸ τὸ 1928 τὴν ἕδρα τὴν κατέχετε ἐσεῖς...

Ὁ κ. Μιραμπὲλ χαμογελάει γιὰ τὴν παρεμβολὴ του στὴν... ἱστορία καὶ συνεχίζει μὲ τὴν καθαρὰ Γαλατικὴ του φυνέτσα κ' εὐγένεια:

— Ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς ὑπόφερεν ἀπὸ τὸ στῆθος καὶ θεραπεύοταν ἀπὸ τὴ φθίση ποὺ εἶχεν ἀρχίσει νὰ τὸν προσβάλλει. Σαρανάταρης, ἐπασχεν ἀπὸ βαρειὰ νευραοσθένεια καὶ ἐξασθένηση. Χρόνια ὁλόκληρα κατακλειοῦσε τὴ νευρασθένειά του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἤταν εὐχάριστο.

Παρατηρῶντας τὴ λογοτεχνία, ρίχτηκε στὴ φιλοσοφία καὶ ἔτσι κατόπι ξανάχτσε τὴν παλιά του δουλειά, ἀφοῦ ἀποκατάστησε τὴν ὑγεία του.

Στὴν περίοδο αὐτὴς τῆς ἀρρώστιας ἔγραφε στοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοῦ. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ διαβάσει κανεὶς αὐτὰ τὰ γράμματα, γιὰ νὰ δεῖ πόσο δὲν συμπίπτουνε μὲ τὴν ἰδέα ποὺ ἐχουμε γιὰ τὸν Τολστόη, ποὺ 75 χρονῶ ἔμοθε νὰ πηγαίνει μὲ τὸ ποδήλατο, καὶ 80 χρονῶ ἔτρεχε μὲ τὸ ἄλογο, κάνοντας ἱππασία ὁλοταχῶς εἴκοσι χιλιόμετρα.

Νὰ π. χ. τί ἔγραφε στὸν Στράχοφ:

«Κοιμᾶμαι ψυχικά. καὶ δὲν μπορῶ νὰ ξυνήσω. Εἶμαι ἀδιάθετος. Χάλια. Ἀπελπισμένος γιὰ τὶς δυνάμεις μου. Δὲν ἔχω τὴ δύναμη οὔτε νὰ σκεφθῶ.

Ἀπὸ τὰ γράμματα πρὸς τὸν Φὲτ:

«...Ἤμουν ἄρρωστος, καὶ οὔτε καὶ τώρα εἶμαι στὰ καλά μου. Τώρα πιὰ νοιώθω τὸν ἑαυτό μου ὁλότελα ἄρρωστο».

«.... Δὲν κοιμᾶμαι ὅπως πρέπει, καὶ γι' αὐτὸ τὰ νεῦρα μου εἶναι ἐξασθενημένα καὶ τὸ κεφάλι μου. καὶ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ δουλεύω καὶ νὰ γράφω».

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

1864. Ἔχει τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ καὶ τὶς ἄλλες ἕδρες τῆς Σχολῆς μας στὴ ὀργάνωση καὶ στὸ γενικὸ μηχανισμὸ της. Ἔχουμε πρῶτα πρῶτα τὴν διδασκαλία καὶ 2) τὰ φροντιστήρια. Μὶ πρέπει νὰ σᾶς τονίσω καὶ τοῦτο: πὼ, ἡ διδασκαλία τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας γίνεται περισσότερο ὅσο πάει γλωσσολογικὴ, μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ μεγάλου γλωσσολόγου Μεγιέ. γιὰ τὸν ὁποῖο μίλησα στὸ περιοδικό σας, καὶ τοῦ πρώην διευθυντῆ της κ. Μπουαγιέ. Μὰ αὐτὸ δὲν θὰ πεῖ πὼς παραμελοῦνται καὶ καὶ θαυμάζεται στὴν διδασκαλία τῆς σημερινῆς γλώσσας ἡ μελέτη τῆς ποὺ ἀνθεφερα, ἀκολουθοῦσε καὶ τὴ μέθοδό του. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτή, ἡ ἐπίδραση τῆς διδασκαλίας τοῦ Λεγκράν περισσότερο στὴ λογοφαυκὴ ἔρευνα. καὶ τοῦ Ψυχάρη στὴ Γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη. εὐρύνανε καὶ ἀνέπτυξαν στὰ ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια τὴ μελέτη τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων, καὶ ὄχι μονάχα τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας. μὰ καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ πρὸ πάντων τῆς ἱστορίας τῶν διαλέκτων.

— Ποιὰ εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς ἕδρας;

— Ὁ γενικὸς της τύπος καὶ ὁ χαρακτήρας δὲν ἄλλαξε καθόλου ἀπὸ τὸ τοῦ Θεάτρου ἀπὸ τὸ Κρητικὸ ἕως τὸ σημερινὸ Θέατρο. Μιλήσαμε γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς πρᾶξας καὶ τοῦ μυθιστορήματος. Γιὰ τὴν ποίηση, τὸ χαρακτήρα τῆς. τὶς τάσεις της καὶ τὴ γενικὴ δομὴ μόρφωσή της. Ἡ προσπάθειά μας σήμερα εἶναι νὰ δημιουργήσουμε μιὰ ἀρτια βιβλιοθήκη, ποὺ θὰ περιλαβαίνει ὅσο.τὸ δυνατὸ τὰ κυριότερα ἔργα τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Γιατὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς ἔχουμε ἀρκετὲς ἐλλείψεις ἀκόμα. Ἀπὸ τὸν ἄλλο χρόνο θὰ γίνει καὶ ἡ ἐγκαταστασή τῆς περιαμματικῆς γλωσσολογίας, μὲ πλάκες γραμμοφώνου, γιὰ τὴν καλλίτερη γνωριμία τῶν γλωσσικῶν ἰδιοματισμῶν κ.τ.λ. καθὼς καὶ φωτογραφίες γιὰ προβολές. παρμένες ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ φύση.

— Ποιὰ δικαιώματα δίνει τὸ δίπλωμα τῆς Σχολῆς στοὺς Γάλλους;

— Τὸ δικαίωμα πρῶτα νὰ πάρουν μέρος στοὺς διαφόρους διαγωνισμοὺς τῶν ὑπουργείων τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ἀποικιῶν, ἀκόμα καὶ τῶν ὑπουργείων Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν γιὰ μεταφρασές. καὶ 2) Νὰ πάρουν θέσεις στὴ διοίκηση τῶν διαφόρων ὀργανισμῶν τῶν ἀποικιῶν τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς, σὲ ἐπιφυλάξεις καὶ στὰ προξενεῖα.

— Καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἡ τοὺς ξένους, ποιὰ ἀξία ἔχουνε οἱ τίτλοι τῆς Σχολῆς;

— Εἶναι ἰσοδύναμοι μὲ τὸ δίπλωμα τοῦ προλύτη, ποὺ ἐπιτρέπει στὸν φοιτητὴ νὰ μπεῖ στὸ Πανεπιστήμιο καὶ νὰ συνεχίσει ἀνώτερες σπουδὲς γιὰ νὰ φθάσει ἔως τὴν διδακτορία.

— Τὴν ἕδρα τῶν Νεοελληνικῶν γραμμάτων τὴν παρακολουθοῦν ἀρκετοὶ σπουδαστὲς καὶ γιατί:

— Ἀσφαλῶς ναί. "Ἔχουνε ἀρκετοὺς τακτικοὺς σπουδαστές. πολλοὺς ἀρχαιοτὲς καὶ δημοσιογράφους. Οἱ περισσότεροι ἔρχονται γιὰ νὰ σπηλφόσουν τὴν μόρφωσή τους. "Αλλοι εἶναι ποὺ ἔρχονται γιὰ νὰ εἰδικευθοῦν γιατὶ ἑτοιμάζονται γιὰ καθηγεῖα. Καὶ ἄλλοι, ποὺ στὸν κύκλο αὐτὸν ἀνήκουν διάφοροι ἐπιστήμονες. γιατὶ εἰδικεύτηκαν σὲ ἄλλες συνεφεῖς ἐπιστ.ῆμες καὶ θέλουν νὰ ὁλοκληρώσουν περισσότερο τὸν κύκλο τῶν σπουδῶν τους μὲ τὶς γνώσεις τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ἀπὸ τὸν κύκλο αὐτὸν βγήκαν ἀρκετοὶ καὶ ἀξιόλογοι μελετητές. Ἀναφέρω τὸν Ρώσσο κ. Μπαχτίν, ποὺ εἶναι σήμερα ὑφηγητὴς τῆς σ' ἕνα Πανεπιστήμιο τῆς Ἀγγλίας. Τὸν τελευταῖον καιρὸ ἐξέδωκε μιὰ ἐσαγωγὴ στὴ μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσας. Ὅπως μὲ πληροφοροῦσε τελευταία, σκοπεύει ὁ κ. Μπαχτὶν νὰ τυπώσει μιὰ Γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς καὶ νὰ ὀγάλει ἕνα περιοδικὸ γιὰ τὴ Νεοελληνικὴ καὶ Μεσαιωνικὴ γλωσσολογία. Θὰ σᾶς ἀναφέρω ἀκόμα τὸν Βέλγο Λαφουιέ. ποὺ σήμερα εἶναι καθηγητὴς σ' ἕνα γυμνάσιο τοῦ Βελγίου καὶ ποὺ μελετᾶ συστηματικὰ τὴν Νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ τὴν λογοτεχνία. Τὴν δεσποινίδα Βανσεδεσέρ. ποὺ καταγίνεται εἰδικὰ μὲ τὸν κλῆδο τῆς ἀρχαιολογίας, τὴν ἐπιγραφική, καὶ ἡ ὁποία ἔδειξε ἕνα μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία.

— Ἐσεῖς ποιὰ γνώση ἔγετε γιὰ τὴν Νεοελληνικὴ μας λογοτεχνία;

— Ὅτι προσδέτεε. "Οτι ἡ ἐξέλιξη τῆς πεζογραφίας στὰ τελευταῖα χρόνια εἶναι παρασπάνω ἀπὸ ἐξαιρετική. "Οτι στὴν ποίηση βλέπω μιὰ τόνιση διαφοροποίηση καὶ ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ ἐμφανίσει καινούργια ταλέντα. Κι' ὅτι ἀκόμα ἡ Δημοτική, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἐπίσημη γλῶσσα, ὡστόσο ἔχει καταχτήσει τὸ σύνολο τοῦ ἔθνους. Εἶναι μιὰ νίκη ποὺ γι' αὐτὴν πρέπει νὰ σεμνόνονται οἱ δημοτικιστές. "Θέλω νὰ σᾶς κάνω ὅμως καὶ μιὰ παρατήρηση. Βλέπω καὶ γαίρουμαι ἀπὸ ἐμφάνιση τῶν νέων ἑλληνικῶν βιβλίων ἀπὸ ἐπιστ.ῆμες ἄποψης ποὺ παρουσιάζουν μιὰ ἀυτιστηνὴ καὶ αἰσθητικὴ συγκριτ.ῆση. Γιατὶ ἀρχαῖα νὰ μὴ γίνει τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὶς παλιὲς ἐνδόσεις; "Η μᾶλλον, γιατὶ δὲν γίνονται νέες ἐνδόσεις περισσότερο συστηματικὲς τῶν παλιῶν συγγεφέων;

— Ἐ:ο:ιαζετε καμμιὰ καινούργια σας ἐ:ωασία:

— Ἔχω ἑ:οιμη μιὰ Γραμματικὴ γιὰ ἐκδοση, μιὰ Χρηστομάθεια κ' ἕνα Λεξικὸ ἐτυμολογικό, διάφορα γλωσσολογικὰ ἄρθρα, ποὺ δημοσίεφα κατὰ καιροὺς σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ σ-ὸ Δελτίο τῆς Γλωσσολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ Παρισιοῦ.γιὰ τὴν γλωσσολογικὴ κατάσταση στὴ σημερινὴ Ἑλλάδα γιὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τὸν τονισμὸ καὶ τὸ λεξιλόγιο. Τελευταῖα ἀπασχολοῦμαι μὲ τὰ ἰδιώματα τῆς Νάξου, κ' ἔχουμε ὀτ' ὄψει μας διάφορα κείμενα τοῦ Περγιό, τοῦ Ἔσσελιγκ, τοῦ Τούμπ. "Οσο γιὰ τὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία, ποὺ μὲ ρωτᾶτε, ἐδιδάξαμε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ἀπὸ τὸν Ἐδικαστὴ Πανεπιστήμια τὴ μελέτη τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων, ἐὰν ἀναφέρω μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς διδασκαλίας τοῦ Λεγκράν περισσότερο στὴ λογοφαυκὴ ἔρευνα. καὶ τοῦ Ψυχάρη στὴ Γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη. εὐρύνανε καὶ ἀνέπτυξαν στὰ ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια τὴ μελέτη τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων, καὶ ὄχι μονάχα τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας. μὰ καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ πρὸ πάντων τῆς ἱστορίας τῶν διαλέκτων.

— Ποιὰ εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς ἕδρας;

— Ὁ γενικὸς της τύπος καὶ ὁ χαρακτήρας δὲν ἄλλαξε καθόλου ἀπὸ τὸ τοῦ Θεάτρου ἀπὸ τὸ Κρητικὸ ἕως τὸ σημερινὸ Θέατρο. Μιλήσαμε γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς πρᾶξας καὶ τοῦ μυθιστορήματος. Γιὰ τὴν ποίηση, τὸ χαρακτήρα τῆς. τὶς τάσεις της καὶ τὴ γενικὴ δομὴ μόρφωσή της. Ἡ προσπάθειά μας σήμερα εἶναι νὰ δημιουργήσουμε μιὰ ἀρτια βιβλιοθήκη, ποὺ θὰ περιλαβαίνει ὅσο.τὸ δυνατὸ τὰ κυριότερα ἔργα τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Γιατὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς ἔχουμε ἀρκετὲς ἐλλείψεις ἀκόμα. Ἀπὸ τὸν ἄλλο χρόνο θὰ γίνει καὶ ἡ ἐγκαταστασή τῆς περιαμματικῆς γλωσσολογίας, μὲ πλάκες γραμμοφώνου, γιὰ τὴν καλλίτερη γνωριμία τῶν γλωσσικῶν ἰδιοματισμῶν κ.τ.λ. καθὼς καὶ φωτογραφίες γιὰ προβολές. παρμένες ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ φύση.

— Ποιὰ δικαιώματα δίνει τὸ δίπλωμα τῆς Σχολῆς στοὺς Γάλλους;

— Τὸ δικαίωμα πρῶτα νὰ πάρουν μέρος στοὺς διαφόρους διαγωνισμοὺς τῶν

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΣ ΧΟΡΟΥ

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΔΙΨΑΕΙ ΓΙΑ ΤΕΧΝΗ

Συνέντευξη μὲ τὸν κ. Μοριάνωβ

Βρίσκω τὸν κ. Μοριάνωβ στὴ σχολὴ ματίες χορεύτριες ὅλες ἡ μονάχα γιὰ τοῦ στὴν ὁδὸ Γεννάδη. Μ' ὅλα τὰ κινὰ κάφματα τοῦ θεριστῆ, ἐκείνος ἐξακολουθεῖ τὰ μαθήματα τοῦ χοροῦ.

— Τρομερὴ ζέστη, μοῦ λέει, σκουπίζοντας τὸ ἱδρωμένο του μέτωπο.

— Μὰ δὲν κάνετε διακοπὲς τώρα τὸ καλοκαίρι :

— Ὅσες θέλουν νὰ σταματήσουν εἶνε γελλικὰ καὶ τόσα ἄλλα πράγματα ἀκόμη.

— Ἡ ἡλικία τὸν μαθητριῶν σας;

— Δὲ βρίσκετε ἄκρη· Ἀπὸ τρισάχρονα χρόνῶ μέχρι ἑξήντα.

Γουρλόνω τὰ μάτια.Ρωτάω τὸν κ. Μοριάνωβ μήπως ἀστειεύεται.

— Μὰ δὲν ἀστειεύομαι καθόλου, φίλε μου. Βλέπετε ἄνα σωρὸ γυναῖκες ποὺ ἐπέρασαν πρὸ λοιποῦ τὰ πενήντα κ' ἔμως δάφονται, ἀντουλάφουν τὰ μαλλιά τους, φοροῦν ὅθωμες τουαλέττες καὶ ψηλὰ τακοῦνι, σὰν ὅλα τὰ κορίτσακια, γιατὶ λοιπὸν παραξενεύστε ἀν πηγαίνωγι καὶ σὲ μιὰ σχολὴ ρυθμικῆς γυμναστικῆς γιὰ νὰ δώσουν στὸ κορμί τους ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἡλικία τὸ ἔχει πάρει; Τὴ τάφη καὶ τὴ νεανικὴ ἐλατσιότητα. Ἴσα ἴσα ποὺ αὐτὲς ἔχουν κ' ἕνα λόγο παραπάνω.

— Πόσα χρόνια κρατάει ἡ φοίτηση στὴ σχολὴ σας;

— Ὄχτώ.

— Καὶ ὕστερα;

— Ὕστερα ἡ μαθήτρια παίρνει δίπλωμα καὶ φεύγει. Μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ πρέπει καὶ μόνη τῆς ὕστερα νὰ ἐξακολουθήσει νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ χορό, γιατὶ ἄν τὸν ἀφήσει θὰ τὴν ἀφήσει κ' ἐκεῖνος.

— Δὲ μοῦ λέτε τώρα: Μὲ τὸ δίπλωμα ποὺ θὰ πάρει μιὰ κοπέλλα φεύγοντας ἀπ' τὴ σχολὴ σας, τί δικαιώματα καὶ τί προσόντα ἔχει;

— Ἔχει νὰ γίνει χορεύτρια καὶ ἄν θέλει νὰ χρησιμοποιήσει τὴν τέχνη της σὰν διοποριστικὸ ἐπάγγελμα μπορεῖ νὰ παρουσιασθεῖ τὸ δίπλωμά της, νὰ ἐγγραφεῖ μέλος τοῦ σωματείου ἠθοποιῶν καὶ ν' ἀνέβει στὸ θέατρο.

— Ἔχετε δώσει πολλὰ διπλώματα μέχρι τώρα;

— Τὰ πρῶτα τὰ ἔδωσα φέτο, γιατὶ τώρα μόλις ἡ Σχολὴ ἐσυμπλήρωσε τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ δοθοῦν διπλώματα.

— Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ποὺ ἐκτελεῖτε γιὰ ὅσες ἔρχονται στὴ Σχολὴ μόνον γιὰ τὴ σωματικὴ τους διάπλαση εἶναι τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅσες μρόκειται νὰ γίνουν ἐξ ἐπαγγέλματος χορεύτρες;

— Ὄχι, μοῦ ἀπαντᾶ ὁ κ. Μοριάνωβ, γιατὶ τὸ ἕνα εἶναι γυμναστικὴ καὶ τὸ ἄλλο χορός. Σὲ κεῖνες ποὺ ἔρχονται ἐδῶ γιὰ ν' ἀποχτήσει τὸ σῶμα τους τὴ λυγεράδα ποὺ τοῦ λείπει, δίνουμε νὰ ἐκτελέσουν ἕνα πρόγραμμα ρυθμικῆς γυμναστικῆς, ἀνάλογο πάντα μὲ τὴ σωματικὴ διάπλαση, τὴν ἡλικία καὶ τὴν ἀντοχὴ ποὺ παρουσιάζει ὁ ὀργανισμὸς τῆς κάθε μιᾶς ἀπ' αὐτές. Γιὰ νὰ καταλάβετε, θὰ σᾶς ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα. Ἄν σὲ μιὰ λεπτὴ κοπέλλα δώσουμε τὶς ἴδιες ἀσκήσεις ποὺ δίνεται μιὰ σωματώδης καὶ χερὴ γυναῖκα, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἡ κουφαστεῖ ἡ ἰδρωση μιᾶς τέτοιας σχολῆς :

Ὁ κ. Μοριάνωβ σκέπτεται λίγο πρὶν ἀπαντήσει.

—Πρῶτα - πρῶτα, μοῦ λέει, ὕστερα, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ σχολὴ αὐτὴ νὰ ὁρίσκεται κάτω ἀπ' τὸ κύρος καὶ τὸν ἔλεγχο τοῦ Κράτους, γιατὶ μόνον ἔτσι θὰ πάρει ἀμέσως ὅλη τὴ σοβαρότητα ποὺ χρειάζεται καὶ θὰ παρέχει ὅλες τὶς ἐγγυήσεις γιὰ τὸ μέλλον τῶν μαθητῶν της. Ὕστερα, ποὺ σοβαρὸ κ' αὐτό, πρέπει νὰ διευθύνεται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲ θέχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν τέχνη. Γιατὶ εἶναι πασίγνωστο πὼς στὸ διοικητικὸ μέρος οἱ καλλιτέχνες τὰ κάνουν πάντοτε βάλασσα.' Ὁ Γρηγόριος ἡ Σπὰν, ἐγὼ...δλοι ὅσοι θ' ἀποτελέσουν ὁ διδαχτικὸ της προσωπικὸ θὰ πρέπει νὰ εἶναι δασκάλοι καὶ τίποτε παραπάνω. Ἀλοιώς θ' ἀρχίσουν τὰ προσωπικά, οἱ ἀντιζηλίες καὶ τὴ συνέχεια καταλαβαίνετε.

—Ἔχετε τὴ γνώμη πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ συνεννοηθεῖτε ὅλοι οἱ δασκάλοι στὸ κοντινὸ μέλλον καὶ ν' ἀρχίσετε τὶς ἐνέργειες γιὰ τὴν ἵδρυση τῆς σχολῆς ;

—Κατὰ τὴ γνώμη μου δὲ χρειάζεται παρὰ μιὰ καλὴ ἀρχή. Ὅταν γίνει ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ καρποφορήσει.

—Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀρχίσετε ὅμως νὰ γίνει αὐτὴ ἡ ἀρχή :

—Δὲ μπορῶ νὰ τὸ ξέρω. Ὑπάρχουν τόσοι τρόποι. Νά, ἐσεῖς ἔξαφνα, συνεχίστε τὴν ἐρευνά σας καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράξενο νὰ...

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα τὰ κορίτσια ἐξακολουθοῦν τὴ γυμναστικὴ τους. Κινήσεις γεμάτες πλαστικότητα, ρυθμὸ, ὀμορφιά. Τὸ κομάτι χελιόνι, ἕνα μικρὸ διάλειμμα. Φωνάζω μιὰ μικροῦλα τεσσάρω χρονῶ, μὲ ρόδινα μάγουλα καὶ ξανθὰ μαλλάκια.

—Πῶς σὲ λένε ;

—Σόνια.

—Γιατὶ ἔρχεσαι ἐδῶ ;

—Γιὰ νὰ χορεύω.

—Σοῦ ἀρέσει ὁ χορός ;

— ! ! !

—Τὶ σοῦ ἀρέσει περισσότερο νὰ χορεύεις ἢ νὰ παίξεις ;

—Νὰ χορεύω.

—Γιατί ;

—Δὲν ξέρεις ὁπῶς.

— ! ! !

ΝΙΚΟΣ ΛΟΥΡΤΟΣ

Ἐξεδόθη καὶ πωλεῖται στὰ βιβλιοπωλεῖα
ΕΠ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
800 - 1936
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :
ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
16ος ΚΑΙ 17ος ΑΙΩΝΑΣ
18ος ΑΙΩΝΑΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1821—1888
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΨΥΧΑΡΗ (1886-1909)
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ (1909-1936)
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΟΙΗΤΑΙ ΣΕ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ
ΤΙΜΗ : Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 60.
Ἐξωτερικοῦ Σελ. 5.
ΤΙΜΗ βιβλίου σὲ χοντρὸ χαρτί.
Σατινέ : Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 125.
Ἐξωτερικοῦ Σελ. 10.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΘΕΑΤΡΟ

Τὸ θέατρο τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπούλη μὲ ἀντρβόσει μετὰ τὸ «Ἠλιάτ» τὸ κρασὶ μὲ τὴν βασιλικὴ βρύση τοῦ γαλλικοῦ μπουλβάρ.

—Στὸ θέατρο τῆς κ. Λαμπρίδη θὰ παιχτεῖ, ἔπειτα ἀπὸ τὸ πρεταμπαλὸ ὄρασιο ἔργο «Σκηνὲς τοῦ δρόμου» τοῦ Ἔρικ Ράς, τὸ «Ἡ φωνὴ καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς ποὺ Ἄγγλου συγγραφέα Ζέραλ Ζεραῦ.

—Τὸ ἴδιο θέατρο πρόκειται νὰ παιχτεῖ καὶ τὸ νέο ἔργο φὸ τὸ Πανεπιζὴ Χόρν, ποὺ κατ' ἀρχὰς προορίζονταν γιὰ τὸ θέατρο τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπούλη.

—Ἡ κ. Ἄλικη Βαειτα ἀπὸ τὸ ἐθνοχωροβαλλασσέρο, πρόκειται νὰ ποιξεῖ τὸν «Κάδαρα» τὸ Πανιὸλ, κατὰ διασκευὴ τοῦ κ. Κ. Βελμόρα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Μεθαύριο τὴ Δευτέρα, στὶς 19 Ἰουλίου ὁ ἀνοιχτὸ θέατρο Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, ἡ ἡ καὶ τελευταία θερινὴ συναυλία τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, μὲ διεύθυνση τὸν κ. Δ. Μητρόπουλο καὶ πρόγραμμα: Τὴ συμφωνία σὲ ρὲ (Λονβίνου) τοῦ Χάυντν, τὴ «Νυχτερινὴ μουσικὴ» τοῦ Μόζαρτ καὶ τὴν 8η συμφωνία τοῦ Μπετόβεν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΗΜΗΜΑΤΑ :

Γ. ΧΡΗΣΤΟΥ : «Ἡ κεταλυσὲν—μασεδονικὲς ἱστορίες», σχ. 12ο, σελ. 182, δρ. 30.

ΠΟΙΗΣΗ :

Δ. Κ. ΒΟΓΑΖΑΗ : «Ἡ μάγισσα τοῦ Ψυχοσβόστουν, σχ. 12ο ,σελ. 208, δρτ. 40.

ΓΙΑΝΗΗ ΡΙΤΣΟΥ : «Τὸ τραγοῦδι τῆς ἀδελφῆς μου», σχ. 8ο, σελ. 32.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ», μηνιαία ἐπιθεώρηση, διευθυντὴς Λ. Ἀντωνόπουλος. Ἀφοῦ Ἐπιφέρει τὸ νέο φύλλο, τὸ ὁποῖο τὸ ἀποτελοῦν τὴ μονάδα τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐκφράσεις ποὺ μεταχειρίζεται,καταστρέφουν συγχόδη τὴν ὁμορφιὰ τῆς μετάφρασής τοῦ Γράφει, λ. χ. «Κρότον ξηρὸν», «γυρὸ χοῦ λόφυγγος», «Τὸν αὐχένα τῶν λόφων» κ' ἄλλα τέτοια, ἄπως, ἀκόμα καὶ τὸ περίεργο: «Ἐκατοσμπόλη», ποὺ ὑποθέτω πὼς θὰ θέλει νὰ πεῖ ἑκατόπολεις, σὲ μιὰν εἰκόνα. Μὰ αὐτοὶ οἱ αὐθαίρετοι γλωσσικοὶ ἀπροβατισμοί, ποὺ δὲν ἔχουνε καμμιὰ δικαιολογία, ἀφοῦ ἡ δημοτική μας γλῶσσα εἶναι τόσο πλούσια σ' ἐκφράσεις, δὲν ταιριάζουν καθόλου σ' ἕναν δόκιμο λογοτέχνη, ὅπως εἶναι ὁ κ. Σφακιανάκης.

Γ. Μ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

(*) Τὴ μήτρα τοῦ πεπρωμένου.

Τὸ Βιβλίο

ΜΑΡΙΑΣ ΦΑΛΑΓΑΣ : «Μέσ' στὴν ὁμίχλη», ποιήματα, 1937.

"Οσο κι' ἄν εἶμαστε διστακτικοὶ γιὰ τὶς ποιητικὲς ἐκδηλώσεις τῶν ἡμερῶν μας, ποὺ ἐλάχιστες φτάνουν ὡς τὴν ψυχή μας νὰ τὴν ταρίσουνε μιὰν ἀληθινὴ ποιητικὴ συγκίνηση, δὲ μποροῦμε ὁστόσο νὰ μὴν ἀναγνωρίσουμε τὶς ἀγαθότερες, προθέσεις σκοῦς νέους μας ποιητές, ποὺ, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἀπέραντην ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ γιὰ τὴν ποίηση καὶ κάτω ἀπὸ τὴν καταβλιπτικὴ συναίσθηση τοῦ μάταιου κάθε προσπαθειάς των, ἐξακολουθοῦνε, μὲ μιὰν ἀξιέπαινην ἐπμονή, νὰ γαϊδεύουνε τὶς χορδὲς τῆς λύρας των. Ἡ ποίηση—τὸ ὡραῖο ἀτὸ μάταιο πράγμα—, ποὺ περνάει σήμερα στὸν τόπο μας πολὺ κοιλὸ τοῦ μορφωμένο, ὥστε νὰ ἐνιστοῦσει κάθε προσπάθεια ποὺ θὰ τείνει νὰ τοῦ προφέρει τὴ χαρὰ τῆς ἀληθινῆς τέχνης, γιατὶ δψιμεν ἡ πραγματικὴ τέχνη. Ἀπόδειξη εἶναι πὼς μ' ὅλες τὶς ἐξοχωριάστες τιμὲς τῶν ἐπιδεξέων, οἱ σάλλες εἶναι πάντα γεμάτες. Ὥστε λοιπὸν, ἀπὸ μέρους τοῦ κοινοῦ καμμιὰ δυσκολία καὶ κανένα ἐμπόδιο.

—Θὰ μπορούστανε νὰ μοῦ πῆτε, μὲ δυὸ λόγια, τὶς θάσεις πάνω στὶς ὁποῖες θὰ κρατοῦνε νὰ στηριχτεῖ ἡ ἴδρυση μιᾶς τέτοιας σχολῆς ;

'Ο κ. Μοριάνωβ σκέπτεται λίγο πρὶν ἀπαντήσει.

—Πρῶτα - πρῶτα, μοῦ λέει, ὕστερα, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ σχολὴ αὐτὴ νὰ ὁρίσκεται κάτω ἀπ' τὸ κύρος καὶ τὸν ἔλεγχο τοῦ Κράτους, γιατὶ μόνον ἔτσι θὰ πάρει ἀμέσως ὅλη τὴ σοβαρότητα ποὺ χρειάζεται καὶ θὰ παρέχει ὅλες τὶς ἐγγυήσεις γιὰ τὸ μέλλον τῶν μαθητῶν της. Ὕστερα, πολὺ σοβαρὸ κ' αὐτό, πρέπει νὰ διευθύνεται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲ θέχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν τέχνη. Γιατὶ εἶναι πασίγνωστο πὼς στὸ διοικητικὸ μέρος οἱ καλλιτέχνες τὰ κάνουν πάντοτε βάλασσα.' Ὁ Γρηγόριος ἡ Σπὰν, ἐγὼ...δλοι ὅσοι θ' ἀποτελέσουν ὁ διδαχτικὸ της προσωπικὸ θὰ πρέπει νὰ εἶναι δασκάλοι καὶ τίποτε παραπάνω. Ἀλοιώς θ' ἀρχίσουν τὰ προσωπικά, οἱ ἀντιζηλίες καὶ τὴ συνέχεια καταλαβαίνετε.

—Ἔχετε τὴ γνώμη πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ συνεννοηθεῖτε ὅλοι οἱ δασκάλοι στὸ κοντινὸ μέλλον καὶ ν' ἀρχίσετε τὶς ἐνέργειες γιὰ τὴν ἵδρυση τῆς σχολῆς ;

—Κατὰ τὴ γνώμη μου δὲ χρειάζεται παρὰ μιὰ καλὴ ἀρχή. Ὅταν γίνει ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ καρποφορήσει.

—Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀρχίσετε ὅμως νὰ γίνει αὐτὴ ἡ ἀρχή :

—Δὲ μπορῶ νὰ τὸ ξέρω. Ὑπάρχουν τόσοι τρόποι. Νά, ἐσεῖς ἔξαφνα, συνεχίστε τὴν ἐρευνά σας καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράξενο νὰ...

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα τὰ κορίτσια ἐξακολουθοῦν τὴ γυμναστικὴ τους. Κινήσεις γεμάτες πλαστικότητα, ρυθμὸ, ὀμορφιά. Τὸ κομάτι χελιόνι, ἕνα μικρὸ διάλειμμα. Φωνάζω μιὰ μικροῦλα τεσσάρω χρονῶ, μὲ ρόδινα μάγουλα καὶ ξανθὰ μαλλάκια.

—Πῶς σὲ λένε ;

—Σόνια.

—Γιατὶ ἔρχεσαι ἐδῶ ;

—Γιὰ νὰ χορεύω.

—Σοῦ ἀρέσει ὁ χορός ;

— ! ! !

—Τὶ σοῦ ἀρέσει περισσότερο νὰ χορεύεις ἢ νὰ παίξεις ;

—Νὰ χορεύω.

—Γιατί ;

—Δὲν ξέρεις ὁπῶς.

— ! ! !

ΝΙΚΟΣ ΛΟΥΡΤΟΣ

ΤΟΥ κ. ΝΙΚΟΥ ΛΟΥΡΤΟΥ

—Λοιπὸν, πιστεύετε καὶ σεῖς πὼς χρειάζεται ὁ τόπος μας μιὰ τέτοια σχολή, ἔχετε δηλαδὴ τὴ γνώμη ὅτι τὸ κοινό μας εἶναι ὥριμο γιὰ νὰ καταλάβει καὶ νὰ ἐνιαχύσει μιὰ τέτοια προσπάθεια ;

—Στὸ σημεῖο αὐτὸ συμφερίζομαι ἀπόλυτα τὴ γνώμη τοῦ κ. Γρηγόρη. Κάθε χρόνο ὅλες οἱ σχολὲς ρυθμικῆς γυμναστικῆς κάνουν μαθητικὲς ἐπιδείξεις μὲ σκοπὸ νὰ δόσουν στὸ κοινὸ τὴ δυνατότητα νὰ τὶς παρακολουθήσει στὴν ἐξέλξῆ τους. Ἀπ' τὴν ἐπαρκὴ λοιπὸν αὐτὴ ἔχω, ἐγὼ τοὐλάχιστον τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ ἐναι τόσο μορφωμένο, ὥστε νὰ ἐνιαχύσει κάθε προσπάθεια ποὺ θὰ τείνει νὰ τοῦ προφέρει τὴ χαρὰ τῆς ἀληθινῆς τέχνης, γιατὶ δψιμεν ἡ πραγματικὴ τέχνη. Ἀπόδειξη εἶναι πὼς μ' ὅλες τὶς ἐξοχωριάστες τιμὲς τῶν ἐπιδεξέων, οἱ σάλλες εἶναι πάντα γεμάτες. Ὥστε λοιπὸν, ἀπὸ μέρους τοῦ κοινοῦ καμμιὰ δυσκολία καὶ κανένα ἐμπόδιο.

—Θὰ μπορούστανε νὰ μοῦ πῆτε, μὲ δυὸ λόγια, τὶς θάσεις πάνω στὶς ὁποῖες θὰ κρατοῦνε νὰ στηριχτεῖ ἡ ἵ

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Πατησιων 8
ΤΗΛ. 30-461

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ Περίοδος Β
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ.
Ἀριθ. φύλλου 33

Ὁ Σὲρζ Λιφὰρ στὸ ρόλο τοῦ Μεγαλέξανδρου στὴν ὁμώνυμη ὄπερα, ὅπως παίζεται τώρα στὸ Παρίσι.

Ἡ Λιουντμίλα κι' ὁ Ζώρζ Πιτόεφ στὴν «Εὐ ω», ὅπως παίζεται τώρα στὸ Παρίσι.

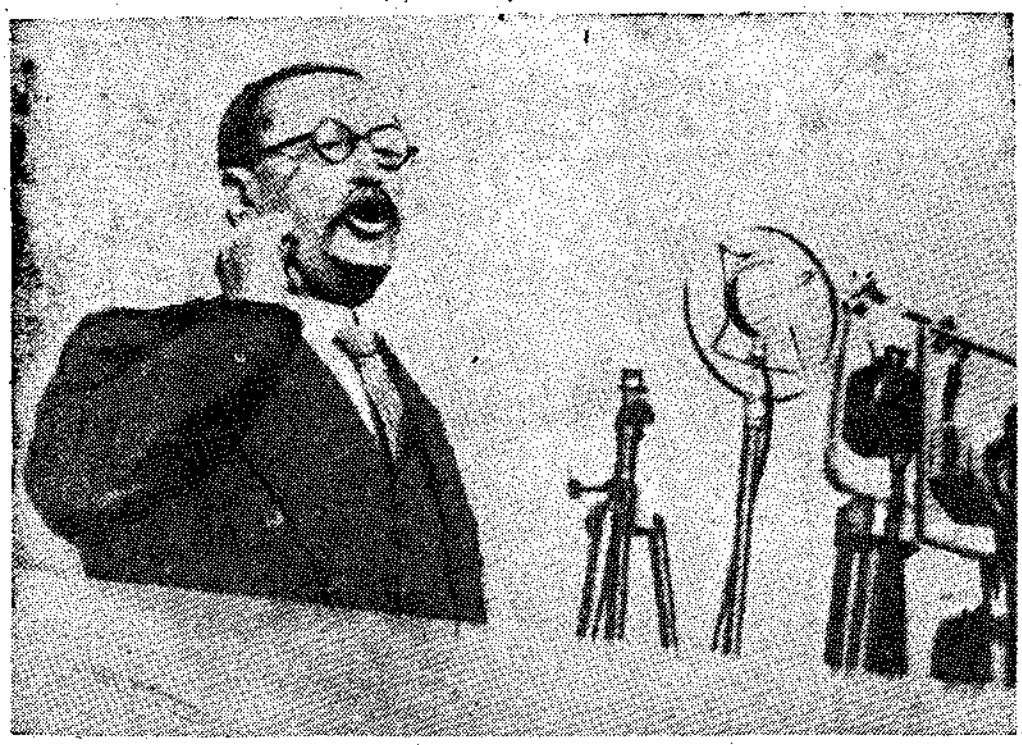

Μιὰ χαρακτηριστικὴ φωτογραφία τοῦ Λεών Μπλοὺμ μπροστὰ στὸ μικρόφωνο.

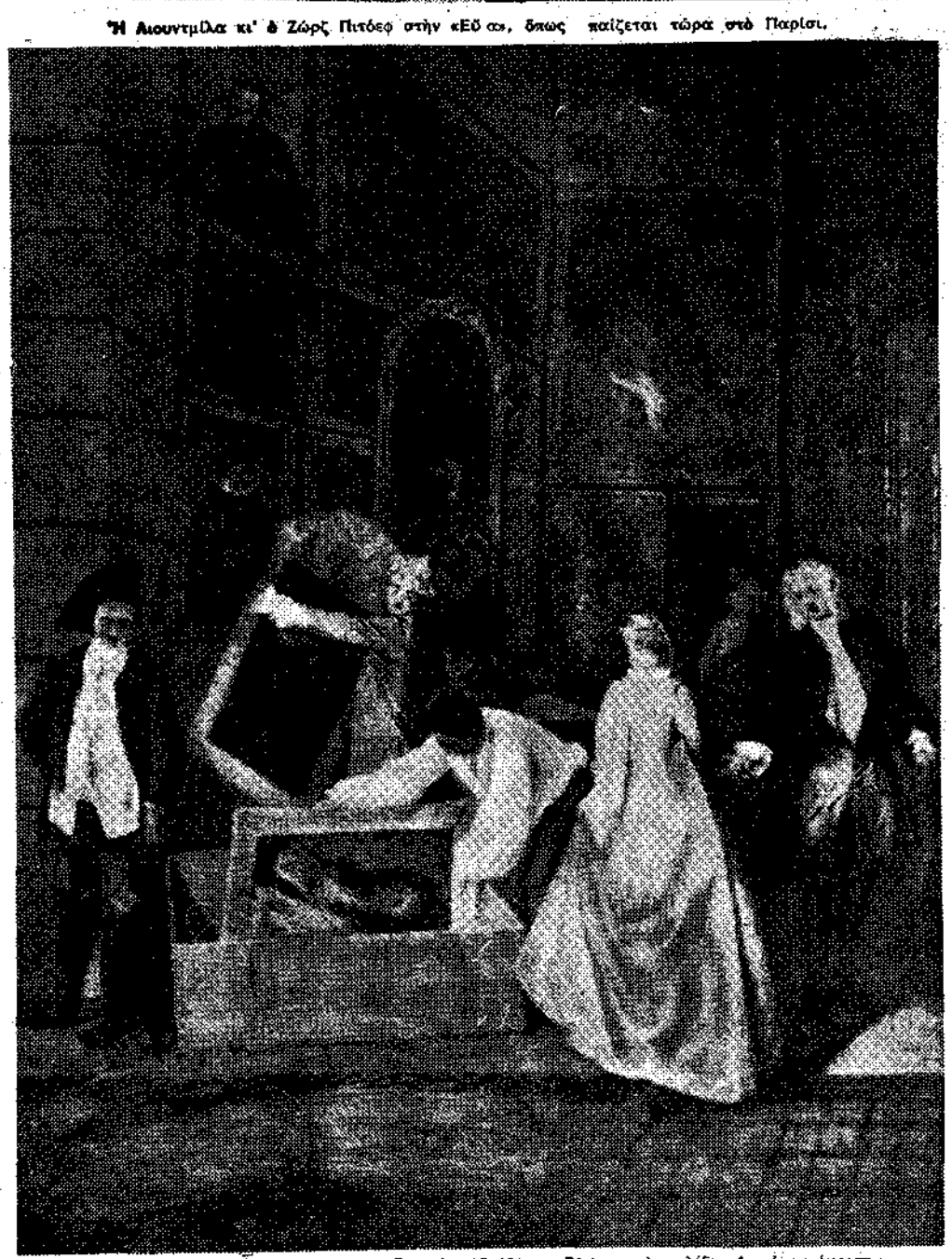

«Ἡ ταμπέλα τοῦ Ζεμσαὶν» ὑπὸ Βαττώ (17 12).— Βλέπε στὴ σελίδα 4 ἀνταπόκριση τοῦ κ. Θράσου Καστανάκη.